

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 65 · 4. april
Sesjonen 2023–2024

Møte torsdag den 4. april 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 65):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i pengespil-
loven mv. (DNS-blokkering av nettsteder som til-
byr pengespill som ikke har tillatelse i Norge)
(Lovvedtak 48 (2023–2024), jf. Innst. 212 L (2023–
2024) og Prop. 6 L (2023–2024))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i kontant-
støtteleven og folketrygdloven (justering av kon-
tantstøtteperioden og forlengelse av
foreldrepengeperioden ved 80 prosent dekning)
(Lovvedtak 49 (2023–2024), jf. Innst. 237 L (2023–
2024) og Prop. 43 L (2023–2024))
3. Stortingets vedtak til lov om informasjonstilgang
m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadop-
sjoner til Norge
(Lovvedtak 50 (2023–2024), jf. Innst. 230 L (2023–
2024) og Prop. 46 L (2023–2024))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om
avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens
pensjonskasse og enkelte andre lover (ny avtalefes-
tet pensjon)
(Lovvedtak 51 (2023–2024), jf. Innst. 231 L (2023–
2024) og Prop. 35 L (2023–2024))
5. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om Sta-
tens pensjonskasse og enkelte andre lover (styrket
insentiv til å jobbe lenger)
(Lovvedtak 52 (2023–2024), jf. Innst. 232 L (2023–
2024) og Prop. 37 L (2023–2024))
6. Stortingets vedtak til lov om lønnsnemndbehand-
ling av arbeidstvisten mellom Parat og NHO Luft-
fart/CHC Helikopter Service AS vedrørende
opprettelse av tariffavtale for piloter i CHC Heli-
kopter Service AS
(Lovvedtak 53 (2023–2024), jf. Innst. 238 L (2023–
2024) og Prop. 50 L (2023–2024))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i fore-
takslovgivningen mv. (utlevering av fødsels- og d-
nummer, registrering av enkeltpersonforetak, krav
til foretaksnavn, retningslinjer for godtgjørelse
mv.)
(Lovvedtak 54 (2023–2024), jf. Innst. 236 L (2023–
2024) og Prop. 41 L (2023–2024))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om En
motstandsdyktig helseberedskap – Fra pandemi til
krig i Europa
(Innst. 220 S (2023–2024), jf. Meld. St. 5 (2023–
2024))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen og Mimir
Kristjánsson om å stoppe veksten av private helse-
forsikringer og unngå amerikanisering av helseve-
senet
(Innst. 213 S (2023–2024), jf. Dokument 8:54 S
(2023–2024))
10. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen
om Endringer i utlendingsloven (utvisning på
grunn av omgåelsesekteskap)
(Innst. 250 L (2023–2024), jf. Prop. 32 L (2023–
2024))
11. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen
om Representantforslag fra stortingsrepresentan-
ten Erlend Wiborg om opprettelse av asylmottak i
tredjeland
(Innst. 251 S (2023–2024), jf. Dokument 8:56 S
(2023–2024))
12. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen
om Representantforslag fra stortingsrepresentan-
tene Mari Holm Lønseth, Erna Solberg, Ove Trelle-
vik, Anna Molberg, Sveinung Stensland, Anne
Kristine Linnestad og Mathilde Tybring-Gjedde om
tiltak for å forberede Norge på en mulig flyktning-
krise
(Innst. 252 S (2023–2024), jf. Dokument 8:57 S
(2023–2024))
13. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til god-
takelse av forordning (EU) 2021/1148 om oppret-
telse av ordningen for økonomisk støtte til
grenseforvaltning og visumpolitikk som del av
Fondet for helhetlig grenseforvaltning (videreut-
vikling av Schengen-regelverket) og inngåelse av
avtale mellom Norge og EU om tilleggsregler for
ordningen for økonomisk støtte til grenseforvalt-
ning og visumpolitikk, som en del av Fondet for
helhetlig grenseforvaltning, for perioden 2021–
2027
(Innst. 248 S (2023–2024), jf. Prop. 38 S (2023–
2024))
14. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Kari Elisabeth Kaski og Freddy André Øvstegård
om en rausere pleiepengeordning
(Innst. 247 S (2023–2024), jf. Dokument 8:71 S
(2023–2024))
15. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Sylvi Listhaug, Dagfinn Henrik Olsen, Bård Hoks-
rud, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å sikre
krigsseilerne en verdig alderdom
(Innst. 246 S (2023–2024), jf. Dokument 8:72 S
(2023–2024))
16. Referat

Presidenten [10:00:06]: Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Anne Kristine *Linnestad*, Himanshu *Gulati*, Tove Elise *Madland*, May Britt *Lagesen* og Jorodd *Asphjell* om permisjon i dagene 9. og 10. april, fra representantene André N. *Skjelstad*, Kirsti *Leirtrø* og Lene *Westgaard-Halle* om permisjon i tiden fra og med 8. til og med 10. april, og fra representantene Heidi *Greni*, Kathrine *Kleveland* og Stein Erik *Lauvås* om permisjon i tiden fra og med 7. til og med 10. april – alle for å delta i møter i Nordisk råd på Færøyene.
- fra representanten Torbjørn *Vereide* om velferdspermisjon i tiden fra og med 4. til og med 11. april

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Akershus: Tore Grobæk *Vamraak* og Liv *Gustavsen* 9.–10. april
For Rogaland: Marte Eide *Klovning* 9.–10. april
For Sogn og Fjordane: Marie-Helene H. *Brandsdal* 4.–11. april
For Nord-Trøndelag: Gaute Børstad *Skjervø* og Guro Holm *Skillingsstad* 9.–10. april
For Sør-Trøndelag: Steinar *Krogstad*, Kristian *Torve* og Geir Arild *Espnes* 9.–10. april
For Vestfold: Henning *Wold* og Per-Asbjørn *Andvik* 9.–10. april
For Østfold: Shakeel *Rehman* 9.–10. april

Presidenten [10:01:22]: Marie-Helene H. Brandsdal er til stede og vil ta sete.

Representanten Kjell Ingolf Ropstad vil framsette et representantforslag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:01:36]: På vegne av representantene Dag-Inge Ulstein, Olaug Vervik Bollestad og meg selv har jeg gleden av å sette fram et representantforslag om kjernekraft i Norge.

Presidenten [10:01:48]: Representanten Sofie Marhaug vil framsette et representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:02:01]: På vegne av representantene Geir Jørgensen, Tobias Drevland Lund, Mimir Kristjánsson og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å prioritere kraften strengere.

Presidenten [10:02:19]: Representanten Kari Elisabeth Kaski vil framsette et representantforslag.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:02:32]: På vegne av representanten Ingrid Fiskaa og undertegnede vil jeg sette fram et forslag om å tette skattehull.

Presidenten [10:02:42]: Representanten Terje Halleland vil framsette et representantforslag.

Terje Halleland (FrP) [10:02:57]: Jeg vil på vegne av representantene Olaug Vervik Bollestad, Tobias Drevland Lund, Une Bastholm, Irene Ojala, Sveinung Stensland, Helge André Njåstad, Roy Steffensen og meg selv fremme forslag om granskning av Birgitte Tengs-saken.

Presidenten [10:03:13]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Valg av settpresident

Presidenten [10:03:18]: Presidenten vil foreslå at det velges to settpresidenter for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Stein Erik Lauvås og Ingjerd Schie Schou. – Andre forslag foreligger ikke, og Stein Erik Lauvås og Ingjerd Schie Schou anses enstemmig valgt som settpresidenter for dagens møte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–7 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om endringer i pengespilloven mv. (DNS-blokkering av nettsteder som tilbyr pengespill som ikke har tillatelse i Norge) (Lovvedtak 48 (2023–2024), jf. Innst. 212 L (2023–2024) og Prop. 6 L (2023–2024))

Sak nr. 2 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om endringer i kontantstøtloven og folketrygdloven (justering av kontantstøtteperioden og forlengelse av foreldrepengeperioden ved 80 prosent dekning) (Lovvedtak 49 (2023–2024), jf. Innst. 237 L (2023–2024) og Prop. 43 L (2023–2024))

Sak nr. 3 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge (Lovvedtak 50 (2023–2024), jf. Innst. 230 L (2023–2024) og Prop. 46 L (2023–2024))

Sak nr. 4 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny avtalefestet pensjon) (Lovvedtak 51 (2023–2024), jf. Innst. 231 L (2023–2024) og Prop. 35 L (2023–2024))

Sak nr. 5 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (styrket insentiv til å jobbe lenger) (Lovvedtak 52 (2023–2024), jf. Innst. 232 L (2023–2024) og Prop. 37 L (2023–2024))

Sak nr. 6 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat og NHO Luftfart/CHC Helikopter Service AS vedrørende opprettelse av tariffavtale for piloter i CHC Helikopter Service AS (Lovvedtak 53 (2023–2024), jf. Innst. 238 L (2023–2024) og Prop. 50 L (2023–2024))

Sak nr. 7 [10:03:43]

Stortingets vedtak til lov om endringer i foretakslovgivningen mv. (utlevering av fødsels- og d-nummer, registrering av enkeltpersonforetak, krav til foretaksnavn, retningslinjer for godtgjørelse mv.) (Lovvedtak 54 (2023–2024), jf. Innst. 236 L (2023–2024) og Prop. 41 L (2023–2024))

Presidenten [10:03:51]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 8 [10:03:58]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om En motstandsdyktig helseberedskap – Fra pandemi til krig i Europa (Innst. 220 S (2023–2024), jf. Meld. St. 5 (2023–2024))

Presidenten [10:04:11]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fire replikker med svar etter partienes hovedtalere og inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Siv Mossleth (Sp) [10:04:50] (ordfører for saken):

Det er en ære å være saksordfører når Norges første helseberedskapsmelding skal behandles i Stortinget, og jeg vil takke komiteen for godt samarbeid. Meld. St. 5 for 2023–2024, En motstandsdyktig helseberedskap – Fra pandemi til krig i Europa, skal gjøre Norge enda bedre til å berge liv og helse gjennom å gi forebygging og beredskap høyere prioritet på helseområdet.

Jeg vil understreke at alle de viktige folkene i helse- og omsorgssektoren i Norge har håndtert store kriser godt, men vi må være bedre beredt til å møte også framtidige kriser. Det er helt nødvendig i en urolig verden. Det er krig i Ukraina, og situasjonen i Midtøsten er en fullstendig katastrofe. Det er pekt på at pandemier, legemiddelmangel og antibiotikaresistens er mulige krisescenarier i framtida.

Nå klargjøres ansvarsforholdet i helseberedskapsen, og verdien av bredden i bidragsytere anerkjennes. Det ble gjennomført høring i forbindelse med komiteens behandling av denne saken. Det deltok 18 aktører på høringen, og i tillegg kom det 4 skriftlige innspill. Det kom mange gode tilbakemeldinger på helseberedskapsmeldingen, og det kom viktige innspill fra dem som deltok.

Meldingen har fire hovedgrep for å styrke den nasjonale helseberedskapsen:

1. Det blir en ny modell for helseberedskapsen som inkluderer et nytt helseberedskapsråd ledet av Helse- og omsorgsdepartementet. Endringen reflekterer regjeringas konstitusjonelle ansvar ved at den nasjonale koordineringen av helsesektoren flyttes fra Helse- og omsorgsdepartementet over til Helse- og omsorgsdepartementet. Modellen inneholder også seks utvalg på etatsnivå og et rådgivende ekspertutvalg for helsekriser.
2. Helsetjenesten skal øke sin evne til omstilling og fleksibilitet for å møte framtidige kriser.
3. Samvirke på tvers av sektorene og samarbeid med frivillig sektor og næringsliv for å utnytte samfunnets totale ressurser bedres. Nå løftes viktigheten av en sterk frivillig sektor, og det legges til rette for en mer målrettet bruk av denne kapasiteten. Frivillig sektor blir bedre integrert i den nye modellen – i avtaler, planer og øvelser.
4. Viktigheten av det internasjonale samarbeidet om helseberedskap løftes, for også Norge er avhengig av internasjonalt samarbeid for å løse en rekke helsekriser. Vi må i enda større grad samarbeide – regionalt i Norden, i Europa og globalt.

Kommunenes rolle i helseberedskapsen er utrolig viktig, og dette er poengtert og inkludert. Kommunene kjenner de lokale behovene, og de har et stort ansvar for

både helsehjelp og beredskap. Behovet for å ta ekstra hensyn til sårbare grupper er også understreket.

Kriser er hverdagen i helsevesenet, og vi trenger en desentralisert sykehusstruktur som sikrer beredskap og gir alle innbyggere forsvarlig og trygg behandling på sykehus. I en sterk offentlig og solidarisk helsetjeneste er fagfolkene den ressursen vi må ta veldig godt vare på. Det er vesentlig at det legges til rette for hele, faste stillinger, mer fleksibilitet og riktigere bruk av personalet. Vi trenger mer samhandling innad i tjenestene og på tvers av tjenestenivå. Det er viktig å styrke de kommunale helse- og omsorgstjenestenes beredskapsevne.

Helsepersonellet er viktig både i det daglige og i en større krise, så Arbeiderpartiet og Senterpartiet arbeider systematisk med å utdanne, rekruttere og beholde personell i helse- og omsorgstjenestene. Vi arbeider også med heltidskulturen og riktig oppgavedeling. En konkurransedyktig helsenæring gjør oss sterkere i krisesituasjoner. Derfor er det allerede tatt viktige grep gjennom satsing på helsenæringen som en viktig eksportnæring, og med et veikart for helsenæringen som inneholder over 40 tiltak for å styrke norsk helsenæring.

Presidenten [10:09:50]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:10:05]: Etter at helseberedskapsmeldingen var lagt fram i fjor høst, uttalte bl.a. Senterpartiets helsepolitiske talsperson følgende til NRK:

«Vi kan ikke gjøre oss avhengige av en overnasjonal formynder når det gjelder noe så viktig som sikkerheten vår.»

Samtidig står det følgende i helseberedskapsmeldingen:

«Nasjonal beredskap er viktig, men vi er avhengige av internasjonalt samarbeid for å løse en rekke helsekriser. Her var pandemien en tydelig vekker.»

Det er av og til litt vanskelig å forstå retorikken Senterpartiet har ute blant folk, og det Senterpartiet gjør i regjering. Mitt spørsmål til representanten fra Senterpartiet er om Senterpartiet kan tydeliggjøre om en er for mer eller mindre samarbeid med EU om helseberedskap.

Siv Mossleth (Sp) [10:11:03]: Det er veldig godt kjent at alle i Senterpartiet er imot medlemskap i EU. Det er også veldig kjent at alle i Høyre er for norsk EU-medlemskap. Slik jeg leser Høyres merknader, ønsker Høyre å avgj suverenitet.

Når det gjelder pandemi, krig og krise, er det veldig viktig med samarbeid. Det har jeg understreket i innlegget mitt. Vi skal samarbeide nordisk, europeisk og globalt. Regjeringa har besluttet at Norge skal arbeide for å delta i EUs helseunion på så like vilkår som mulig EUs medlemsland. Det er nødvendig og naturlig. Senterpar-

tiet har aldri vært imot bilaterale avtaler med EU. Det er vi ikke nå heller.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:12:04]: Den formen for «cherry-picking» en ofte holder på med når det gjelder EU, går ikke lenger, med den situasjonen vi står i. Ikke bare har vi opplevd en koronapandemi der vi var helt avhengig av EU, med tanke på både vaksine og smittevernustyr, men vi har nå en krig i Europa som også viser behovet for tettere integrasjon i en del samarbeid som handler om helsekrise. Da Senterpartiet i sitt siste alternative budsjett for 2021 kuttet EØS-midlene betydelig, ville det vært en situasjon der Norge kanskje ikke hadde fått et like godt utgangspunkt for å få hjelp bl.a. fra EU, da det handlet om vaksiner og smittevernustyr.

At Senterpartiet nå driver på med en politikk der en sier én ting utad og gjør noe annet i regjering, bidrar til å skape uforutsigbarhet, også når det handler om Norges relasjon til EU. Da blir mitt spørsmål til representanten: Hvordan skal Senterpartiet bidra til å få fortgang i at Norge skal bli en del av HERA, altså helseberedskaps-samarbeidet til EU?

Siv Mossleth (Sp) [10:13:11]: Det er helt klart at Senterpartiet er imot EU-medlemskap. Det er helt klart at Senterpartiet er for internasjonal solidaritet. Det er utrolig viktig med global samhandling i slike urolige tider som vi er i. Det er også helt klart at Senterpartiet er for et samarbeid med EU og andre europeiske land. Jeg understreket i mitt forrige svar at det er nødvendig og naturlig med en bilateral avtale med EU for å bedre helseberedskapen vår. Jeg ser ikke noen motsetning i dette.

Bård Hoksrud (FrP) [10:14:16]: Det er morsomt at det er representanten Mossleth som sier dette. I det øyeblikket hun kunne se noe som lignet på EU, stemte hun imot i hele forrige periode. Vi satt i samme komité.

Jeg skjønner at denne meldingen er en hyllest til samarbeidet med EU. Det er interessant at Senterpartiet nå backer dette fullt og helt. Utfordringen er at samtidig som man hyller EU og EU-samarbeidet innenfor helseberedskapen, er det samme partiet med på å legge ned mange bedrifter som har drevet med smittevernustyr. De har lagt ned en etter en.

Partilederen til representanten Mossleth var på Innovern i Møre og Romsdal og sa at dette var en fantastisk bedrift vi måtte sørge for at fortsatte. Den er altså lagt ned til tross for at de tok et ansvar under pandemien. I denne helseberedskapsmeldingen er det ingen ting som sikrer at vi har skikkelig god norsk beredskap når det gjelder smittevernustyr.

Hvordan kan Senterpartiet være så opptatt av at det er kjempebra med EU, men altså legge ned bedrifter som driver med produksjon av smittevernustyr i Norge?

Siv Mossleth (Sp) [10:15:20]: Senterpartiet er imot EU-medlemskap. Jeg er litt usikker på om representanten Hoksrud er for eller imot EU. Representanten har i hvert fall ikke hatt problemer med å være i regjering med Høyre, som helt klart er for EU-medlemskap. Hvor Fremskrittspartiet står i denne saken, er jeg ørlite usikker på.

Senterpartiet er ikke imot bilaterale avtaler, heller ikke med EU. Det er klokt i denne situasjonen. Jeg har lyst til å minne om at den private helsenæringen var veldig fornøyd da veikartet for helsenæringen, som inneholder over 40 tiltak for å styrke norsk helsenæring, ble lagt fram. Det er en vei å gå for å styrke egenberedskapen, for å styrke produksjon av legemidler.

Bård Hoksrud (FrP) [10:16:24]: Det er interessant at representanten ikke svarte på det som var spørsmålet, nemlig om norske produsenter, som altså er lagt ned en etter en. Det er kanskje én som så vidt klarer å holde pusten og klarer å få til noe, men man har valgt å redusere kapasiteten på beredskapslagrene i Norge.

Jeg må stille spørsmålet igjen: Hvordan kan Senterpartiet og representanten Mossleth synes det er greit at man på Senterpartiets vakt legger ned norske bedrifter som skulle sørge for beredskapen og at vi har produksjon i Norge hvis vi igjen skulle få en pandemi eller andre situasjoner hvor det er viktig med norsk produksjon? Hva vil representanten Mossleth si til bedrifter som Innovern og andre som er lagt ned? De tok ansvaret i pandemien, sørget for at vi hadde smittevernustyr, men er nå lagt ned fordi denne regjeringen, med Senterpartiet i spissen, ikke er opptatt av det. De er mer opptatt av EU – å sikre EU-samarbeidet og hylle det gjennom denne beredskapsmeldingen Senterpartiet er med på.

Siv Mossleth (Sp) [10:17:27]: Under pandemien ble det bygd opp beredskapslagre. Før pandemien brøt ut, satt Fremskrittspartiet i regjering. Det fantes ikke beredskapslagre. Vi sto på bar bakke. Så ble det bygd opp beredskapslagre. Helseberedskapsmeldingen inneholder også at man skal ha beredskapslagre, noe i Norge, noe i samarbeidsland. Dette veikartet for helsenæringen vil bygge opp, støtte, hjelpe og lage strategier og samarbeid med norsk helsenæring.

Fremskrittspartiet har aldri vist en politikk hvor statlige subsidier alltid skal redde næringslivet.

Presidenten [10:18:31]: Replikordskiftet er avsluttet.

Kamzy Gunaratnam (A) [10:18:52]: Husker presidenten da vi holdt pusten i uker og måneder fordi vi ikke visste om Norge ville få vaksiner? Husker presidenten da tilfeldigheter, en tweet og litt drahjelp fra

«søta bror» sikret vaksiner til Norge? Husker vi det vi fortalte oss selv? Aldri igjen skal vi sette Norge i denne situasjonen.

Helseberedskapsmeldingen Stortinget behandler i dag, er den første stortingsmeldingen om dette alvorlige temaet. Den representerer Arbeiderpartiet og Senterpartiets politiske retning for norsk helseberedskap og er noe av det absolutt viktigste vi gjør for å forberede nasjonen vår. Det handler om hvordan vi bygger vår folkehelse, vår felles helsetjeneste – ikke bare for hverdagen, men også i et beredskapsperspektiv. La meg være tydelig: De forberedelsene må skje gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid, fornuftig bruk av våre ressurser, både de menneskelige og de materielle, tydelig ansvarsfordeling, og vi må ta lærdom fra to år med krig og nesten to år med pandemi og stadig utvikle oss.

1. Vi må forplikte oss til EU. Pandemien viste oss hvor sårbare vi er alene. Det viktigste vi gjør nå, er å få på plass en avtale om deltakelse i EUs styrkede helseberedskap på like vilkår som EU-land. En slik avtale er nødvendig for å sikre at vi er omfattet av EUs framtidige helseberedskap.
2. Vi er ikke nok folk her i landet. Vi må øke helsetjenestenes evne til omstilling og fleksibilitet. Det krever oversikt, omdisponering og mobilisering av personellressurser. Hva betyr det? Vi blir flere eldre og færre i yrkesaktiv alder. Det blir dermed færre som kan være en del av arbeidsstyrken og betale skatt. Vi kan betale oss litt ut av det, men ikke helt. Vi kan ikke føde oss ut av det. Vi kan heller ikke bedrive «brain drain» av land for helsepersonell, for Norge er på verdenstoppen hva gjelder sykepleiere og leger per antall innbyggere. Uansett hvordan vi snur og vender på det, blir vi færre. Hvordan skal vi bruke folkene på en klok måte, hvordan skal vi fase inn teknologien der vi kan, og hvordan jobber vi sammen om dette? Dette handler ikke bare om å ha et bærekraftig helsevesen, men i et beredskapsperspektiv et helsevesen med evnen til fleksibilitet og opptrapping.
3. Avklart ansvarsforhold – regjeringen legger opp til å etablere en ny modell for arbeidet med helseberedskap. Hva betyr det? Jo, en felles forståelse av hvem som gjør hva. Modellen skal sørge for avklarte roller og ansvar i helsesektoren. Ikke bare det; den skal også bidra til at arbeidet med sikkerhet og beredskap prioriteres høyt i sektoren. Med felles virkelighetsforståelse kommer også felles løsninger.
4. Helseberedskapsmeldingen legger opp til å styrke samarbeid på tvers av sektorer og samarbeid med frivillige og næringslivet. På den måten bryter vi ned siloer og blir flinkere til å utnytte samfunnets ressurser sammen.

5. Etterpåklokskap er den beste lære. Da pandemien traff, var jeg varaordfører i Oslo. Utfordringene som allerede fantes i byen min, ble enda synligere. Måten Oslo som hovedstad møtte pandemien på, ble til erfaringer som bygget opp kompetanse i hele tjenesten under pandemien, og som vi senere dro – og drar – nytte av for ukrainske flyktninger. Det handler om krisekommunikasjon inn til grupper vi vanligvis ikke når ut til, det handler om sårbare grupper, og det handler om vår evne til å omstille oss for dem som trenger oss aller mest.

Sist, men ikke minst: Pandemien var et forstørrelsesglass for utfordringene som allerede eksisterte i samfunnet vårt. De som bodde trangt, fikk det trangere. De som levde med vold i nære relasjoner, hadde færre steder å flykte til. Ungdommen fikk ikke være ungdom. Ja, de ville heller risikere livet sitt i en grotte for å være på fest med jevnaldrende og føle seg normale enn å være hjemme et eneste sekund til. De ensomme opplevde enda større ensomhet.

Applaus holder ikke for helsepersonellet vårt. Takknemlighet holder ikke for vårt europeiske samarbeid. En ny pandemi vil komme, og ønsketenkning vil ikke hjelpe. Da må vi ta på oss ledertrøyen og lage en plan. Det har vi nå – med Arbeiderpartiet i regjering.

Presidenten [10:23:33]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:23:47]: En av de store utfordringene norsk helseberedskap har framover, er legemiddelmangel. Det er en alvorlig utfordring fordi det handler om at pasientene ikke får tilgang til legemidler de har behov for, og det gjør at hverdagen blir vanskeligere med hensyn til både liv og helse. I 2022 kom det tilbakemeldinger om 1 579 tilfeller av legemiddelmangel i Norge, sammenlignet med f.eks. i 2017, da det var 358 tilfeller av legemiddelmangel. Legemiddelmangel blir ikke godt nok behandlet i helseberedskapsmeldingen, der det er veldig få konkrete tiltak om hva en skal gjøre, annet enn å ha en ny helseberedskapsstruktur, som også bl.a. skal fokusere på legemiddelmangel. Det jeg lurer på, er om representanten kan fortelle hva som er det viktigste regjeringen skal gjøre framover for å møte utfordringen med økende legemiddelmangel.

Kamzy Gunaratnam (A) [10:24:46]: Jeg deler bekymringen til Erlend Svardal Bøe. Vi har bygget videre på Nye metoder, som representantens regjering satte i gang, men det aller viktigste er internasjonalt samarbeid, som også representanten har vært innom i flere runder i replikkvekslinger tidligere. Jeg tenker at vi skal fortsette å bygge opp under det internasjonale samarbeidet. Det blir spennende å se resultatet av forhandlin-

gene med EU, og så får vi komme tilbake til det i denne sal.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:25:18]: Jeg deler helt klart synet på at det er viktig å ha mer internasjonalt og europeisk samarbeid for å møte legemiddelmangelen. Dette er ikke bare en nasjonal utfordring, det er en global utfordring, og det må vi erkjenne.

Vi i Norge kan gjøre en del tiltak. Vi kan være flinke med hensyn til hvordan vi kartlegger både nåværende og framtidig legemiddelmangel for å være mer forberedt, og det handler om å ha beredskapslagring og produksjon av legemidler framover som viktige nasjonale tiltak vi også kan gjøre i Norge.

Jeg vil også stille spørsmål om et annet område jeg synes har fått lite oppmerksomhet i helseberedskapsmeldingen. Det er behovet for å få på plass et voksenvaksinasjonsprogram, som jo handler om hvordan man ivaretar bl.a. noe av det viktigste for å beskytte liv og helse: å ta vaksine og ha god struktur på hvordan vi følger opp vaksineanbefalingene fra Folkehelseinstituttet. Dette er noe regjeringen flere ganger har lovet skal komme på plass. Da er mitt spørsmål: Hva er grunnen til at regjeringen fortsatt ikke har fått på plass et voksenvaksinasjonsprogram i Norge?

Kamzy Gunaratnam (A) [10:26:19]: Til det siste først: Voksenvaksinasjonsprogram er på vei, regjeringen jobber med dette. Det vet også representanten.

Jeg vil avslutte med å si: Representanten har akkurat stått og svart representanten Mossleth at internasjonalt samarbeid er det viktigste – internasjonalt samarbeid er det hele forsamlingen må samle seg om. Så forteller jeg representanten at gjennom internasjonalt samarbeid skal vi sikre beredskapslager, vi skal sikre vaksiner, vi skal sikre medisin – og det svaret er ikke godt nok for representanten. Hele beredskapsmeldingen er bygget på internasjonalt samarbeid, og representanten inviteres til å fortsette å styrke nettopp det.

Bård Hoksrud (FrP) [10:27:15]: Representanten Gunaratnam holdt et flammende, engasjert innlegg, men avsluttet med å si at applaus ikke holder. Hun delte også bekymringen til foregående spørsmålsstiller. Det holder heller ikke, og derfor har man laget en plan. En plan er heller ikke nok, det må faktisk være konkrete forslag og oppfølging for at man skal få til ting og sørge for at man sikrer at man kommer til å ha den beredskapen også i framtiden. Det står altså her at de anbefalingene som ikke kan dekkes innenfor gjeldende budsjett-ramme, vil bli vurdert opp mot andre prioriteringer i de ordinære budsjettprosessene.

Representanten er også opptatt av det internasjonale samarbeidet, men intensivplasser i Norge er ikke en

internasjonal utfordring, det er en nasjonal utfordring, så da må jeg spørre: Er representanten enig i at vi trenger å styrke intensivkapasiteten i Norge? Vi trenger å få tak i flere sykepleiere. Vi trenger å få tak i flere leger. Dette svarer man ikke på i den meldingen som nå ligger til behandling i Stortinget. Eller mener representanten at den svarer på det?

Kamzy Gunaratnam (A) [10:28:18]: Jeg er enig i at intensivplasser er viktig, og det er vel derfor Helse- og omsorgsdepartementet har gitt i oppdrag å trappe dette opp både i 2022 og i 2023. Det er jeg veldig glad for.

Når det gjelder helsepersonell, er det derfor vi har hatt helsepersonellkommissjonen, og helsepersonellkommissjonen er ramme for alt vi gjør i denne regjeringen. Det gjør at vi både styrker, mobiliserer og trapper opp, men også tar på alvor at vi blir stadig færre. Det er to hensyn vi må jobbe med når vi lager en plan for å mobilisere helsepersonell.

Jeg er også veldig glad for at regjeringen har lovet et fagarbeiderløft, for at vi jobber med oppgavefordeling, og for at vi mener de menneskene som holder helsevesenet i gang, er det viktigste i helsevesenet vårt.

Presidenten [10:29:06]: Replikordskiftet er avsluttet.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:29:27]: Høyre er opptatt av at vi skal ha en god helseberedskap i landet vårt. God helseberedskap handler om å ha forståelse for hva en krise innebærer, å ha en klar plan for hvordan en krise skal håndteres, og å ha god organisering og kommunikasjon og et godt gjennomtenkt lovverk og planverk, som gir myndighetene rom for å iverksette nødvendige tiltak som beskytter liv og helse.

Koronapandemien viste oss at en styrking av helseberedskapen var nødvendig, og den viste hvor viktig det er med samarbeid på tvers av både sektorer og nasjoner. Tiltak for å slå ned på koronasmitte førte til store konsekvenser for alle deler av samfunnet vårt, både under og etter pandemien, og det er fortsatt sånn at de langsiktige effektene av koronapandemien kan være vanskelig å måle og tallfeste.

Høyre mener det var viktig at håndteringen av koronapandemien ble nøye evaluert, og det har den blitt gjennom tre forskjellige rapporter. Konklusjonen har vært at Norge samlet sett håndterte krisen godt, også sammenlignet med andre land. Det kom bl.a. som følge av høy tillit i samfunnet, tverrsektoriell innsats, generelt god helse i befolkningen, helse- og omsorgstjenester med evne og kapasitet til omstilling og innsatsen til hver enkelt av oss – og også helsefrivilligheten.

Etter koronapandemien tok Solberg-regjeringen initiativ til Norges første stortingsmelding om helsebe-

redskap. Høyre er glad for at regjeringen videreførte dette og i fjor høst la fram helseberedskapsmeldingen, som Stortinget behandler i dag.

Det er flere av tiltakene i helseberedskapsmeldingen Høyre kan stille seg bak, bl.a. behovet for mer og bedre tverrsektorielt samarbeid, behovet for å knytte Norge tettere til EU i helseberedskapssamarbeidet og viktigheten av økt kompetanse om helseberedskap i helse- og omsorgstjenesten og hos helsepersonell. Flere av tiltakene i helseberedskapsmeldingen er også en videreføring av tiltak Solberg-regjeringen igangsatte.

Det er flere svakheter med helseberedskapsmeldingen til regjeringen som er viktig å ta tak i for å ha en god helseberedskap i landet vårt. I Norge opplever vi en alvorlig og stadig økende legemiddelmangel, som gjør at pasienter ikke får den behandlingen de trenger. I 2022 ble det sendt 1 579 meldinger om legemiddelmangel i Norge, ifølge tidligere Statens legemiddelverk. Til sammenligning ble det i 2017 meldt om 358 tilfeller. Vi trenger å ha en framoverlent regjering som har gode tiltak på plass, enten det handler om kartlegging av nåværende eller framtidige mangler og behov, og som har en klar plan for lagring og produksjon av legemidler.

Frivilligheten har en viktig rolle i helseberedskapen. Det så vi ikke minst under koronapandemien. Den klare tilbakemeldingen i etterkant og under komiteens høring om meldingen har vært at frivilligheten må trekkes mer inn i beredskapsarbeidet. Dessverre ser vi en regjering som jevnt over bygger ned sivil sektor, med bl.a. kutt i tilskuddsordninger og endringer i kriterier for helsefrivilligheten. Derfor foreslår Høyre i dag at regjeringen skal revidere nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet i samarbeid med Frivillighet Norge og KS, og at frivillighetens bidrag ved helsekriser må være en viktig del av den revideringen.

Opprettelsen av et voksende vaksinasjonsprogram har stått på agendaen lenge, uten at regjeringen har klart å få det på plass. Høyre er opptatt av at flere skal gjennomføre vaksiner for å sikre bedre beskyttelse og helse i befolkningen, og vi mener at et voksende vaksinasjonsprogram vil gjøre det lettere for enkeltmennesker å gjennomføre anbefalingene om vaksiner, enten det er i eller utenom en helsekrise.

Høyre savner også et sterkere engasjement for antibiotikaresistens. Solberg-regjeringen la fram en tydelig strategi og handlingsplan for dette feltet, uten at regjeringen har revidert strategien som gikk ut i 2020.

Det er ingen tvil om at internasjonalt og europeisk samarbeid er utrolig viktig for helseberedskapen. Vi så under pandemien at vi var helt avhengig av EU, vi var helt avhengig av å ha en koordinator i Sverige som sørget for at vi fikk vaksiner til befolkningen i Norge. Det samme gjaldt smittevernutstyr, der det de 3–4 første da-

gene etter pandemien sto lastebiler med smittevernuttstyr på grensen til Norge som ikke fikk komme inn, fordi vi var unntatt EUs direktiv om smittevernuttstyr.

Høyre er opptatt av god helseberedskap. Det er helt avgjørende for hvordan vi håndterer neste krise – en krise som mest sannsynlig vil komme.

Jeg tar opp de forslagene Høyre er med på.

Presidenten [10:34:22]: Representanten Erlend Svoldal Bøe har tatt opp de forslagene han refererte til. Det blir replikkordskifte.

Truls Vasvik (A) [10:34:37]: Det å klare å mobilisere personell og tjenester ved kritiske hendelser handler om flere ting. Det er gode systemer for å vite hva vi har av kunnskap og personell tilgjengelig, og det er øvelse og trening i rolige tider. Det krever folk på jobb, frivilligheten, som nevnt, og velvilje blant de ansatte i førstelinjen, altså kommunale helsetjenester. Det trengs en velvilje når vi skal få dem til å strekke seg ekstra langt i utfordrende tider. De ansatte selv peker på hele, faste stillinger som et viktig premiss for denne velviljen, også fordi det da er mulig å øve og trene. Dertil blir vi enda mer avhengig av fagfolkene når det trengs, som vi vet. Blant annet på grunn av dette har det vært avgjørende for mange av våre Arbeiderparti-ordførere å sikre flere heltidsstillinger. For eksempel klarte vår Arbeiderparti-ordfører i Tønsberg å øke antallet faste, hele stillinger til nærmest 100 pst., men i går gikk det nye Høyre-styret i Tønsberg inn for å gå bort fra den suksessfulle heltidsstrategien for å satse mer på deltidstillinger.

Hvordan tenker representanten at vi skal sikre at dem vi er avhengig av når det virkelig gjelder, skal gidde å stille opp, når vi ikke passer på dem i det daglige?

Erlend Svoldal Bøe (H) [10:35:41]: Høyre tok flere grep for å få opp andelen heltid da vi satt i regjering. Vi så i kommunene at vi klarte det da vi satt i regjering. Da vi la fram Kompetanseløft 2025, var en av de aller viktigste prioriteringene at en skulle øke antall heltidsstillinger ute i kommunene. Det var også grunnen til at vi i 2020 var med på og støttet bl.a. Tørn-prosjektet, som regjeringen nå har videreført og gitt midler til, nettopp fordi vi ser at vi er nødt til å gjøre en del andre grep for å sikre dette, enten det handler om turnuser eller om få mer heltid.

Det å få mer heltid er viktig for Høyre. Det handler både om å rekruttere og om i større grad å beholde helsepersonell. Vårt utgangspunkt er at vi ønsker at det skal være mer heltid i helse- og omsorgstjenesten. Det er grunnen til at vi har sagt at vi bl.a. ønsker å se på muligheten for å få et forlik i helsepersonellkommisjonen, for vi mener at vi er nødt til å gjøre en del endringer som

står seg over flere år, også når det handler om heltidskulturen ute i landet vårt.

Truls Vasvik (A) [10:36:43]: Det er jo et flott svar, men hvordan sikrer Høyre her i salen at de flotte tankene om faste, hele stillinger faktisk skjer i den virkelige verden? Punkt én: Folk blir ikke reddet av prosenter, de blir reddet av at folk er på jobb, at de har en lønn å leve av. Punkt to: Det må faktisk skje i den virkelige verden, ikke bare i denne salen.

Vi har også tidligere diskutert hvor mye vi må lovfeste her og ikke, nettopp på grunn av at vi skal sikre at det skjer i kommunene. Jeg ser nå hvorfor Høyre til stadighet må lovfeste flere ting enn Arbeiderpartiet, man har rett og slett ikke tillit til våre lokalt tillitsvalgte. Vi har en sammenhengende satsing på heltid i vårt parti, som vi også ser når vi har ordførere. Hvordan skal Høyre sikre at Høyre-ordførere der ute følger opp egen strategi?

Erlend Svoldal Bøe (H) [10:37:33]: Høyre har tillit til helse- og omsorgstjenesten. Vi har også tillit til helsepersonell. Da jeg ramset opp flere av de grepene vi gjør, er det grep som har fått resultater ute i kommunene, både det å ha et kompetanseløft, det å sørge for Tørn-prosjektet og det å sørge for at en har andre virkemidler som bidrar til at det er attraktivt å jobbe i helse- og omsorgstjenesten. Det er ingen tvil om at heltidskulturen er en viktig del av det. Det handler også om å sikre mer etter- og videreutdanning, det handler om god ledelse, og det handler om den typen ting som gjør det attraktivt å bli i helse- og omsorgstjenesten. Jeg mener helt klart og tydelig at heltid er viktig, og det er noe vi jobber for. Derfor la vi bl.a. fram Kompetanseløft 2025, som har det som en viktig faktor i seg.

Siv Mossleth (Sp) [10:38:26]: I merknadene til denne stortingsbehandlingen ser Høyre i bakspeilet stort sett hele tiden. De er opptatt av hva Solberg-regjeringa gjorde. Dersom vi skal kikke bakover, må vi også se i blindsonene og ta en kikk på det Høyre ikke vil si noe om. Høyre er jo ikke opptatt av å øke selvforsyningen av jordbruksmatvarer. Det virker som det er tvert om. Erna sa at NATOs 2-prosentmål var bare tull. Høyre fokuserte lite på beredskap før pandemien og krigen var et faktum – da tenker jeg på Krym-invasjonen. Det er Senterpartiet som har tenkt bedre beredskap over tid. Denne regjeringa har satt ned forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen, og nå leveres Norges første helseberedskapsmelding. Vi ser framover. Ser ikke representanten at det var nødvendig med et regjeringsskifte for å få bedre beredskap?

Erlend Svoldal Bøe (H) [10:39:32]: Det var en snodig replikk. Det er ingen tvil om at Høyre var opptatt av

å bygge beredskap. Det var grunnen til at vi i helse- og omsorgstjenesten – som en del av både den kortsiktige og den langsiktige delen – var opptatt av å bygge opp intensivkapasiteten ute i sykehusene. Det er utrolig viktig for å bygge opp beredskap.

Representanten nevner her både NATO, selvforsyning og andre ting som ikke handler om helseberedskapsmeldingen, som er det vi diskuterer her i dag. Jeg tror ikke det er noen tvil om at Høyre er opptatt av å få opp selvforsyningen, enten det handler om landbruk, sjømat eller annet. Det er heller ingen tvil om at hvis vi ser på forsvarsbudsjettene Høyre leverte gjennom åtte år, var realutviklingen der betydelig høyere enn det vi f.eks. ser med regjeringen nå. Det er ingen tvil om at Høyre har vært opptatt av å bygge opp god beredskap ute i landet vårt, enten det handler om forsvar eller helse- og omsorgstjenesten, som er det vi diskuterer i salen her i dag.

Siv Mossleth (Sp) [10:40:23]: Helseberedskap er viktig, men det er en del av en totalberedskap. Økt selvforsyning er viktig i totalberedskapen. Et sterkt forsvar er viktig i totalberedskapen, og dermed også 2-prosentmålet. Jeg er utrolig glad for at det er denne regjeringa som skal legge fram langtidsplanen for Forsvaret ganske snart. Det gjør at vi har en sjanse til å få en mye sterkere beredskap.

Jeg merket meg at representanten nevnte antibiotikaresistens, og det vil jo komme meldinger om det, men det er landbruket og helheten som er noe av det viktigste for at vi kan beholde og bruke smalspektrede antibiotika. Ser ikke representanten dette?

Erlend Svardal Bøe (H) [10:41:29]: Jeg tenker at hvis representanten Mossleth er opptatt av å diskutere forsvar og landbruk, bør en kanskje søke seg inn i de komiteene istedenfor helse- og omsorgskomiteen, der vi diskuterer helse- og omsorg. Det er helseberedskap som er utgangspunkt her.

Jeg mener at noe annet som er viktig for helseberedskapen i Norge, er at vi får ned ventetidene i sykehusene. Det er klart at det frigjør helsepersonell, og det frigjør kapasitet i sykehusene. Den utviklingen vi nå ser, er en regjering med Senterpartiet der ventetidene går opp i sykehusene, og der en ikke skal samarbeide mer, men mindre med private aktører, som også koronakommisjonen er veldig tydelig på at var utrolig viktige aktører for at vi kom oss gjennom den situasjonen vi var i.

Når det gjelder beredskapsarbeid – enten det er forsvar, landbruk eller helse – er det ingen tvil om at alt dette henger sammen. Jeg mener at Solberg-regjeringen bidro i stor grad, bl.a. ved at vi fikk ned ventetidene vi nå ser gå opp. Det er faktisk også viktig å sørge for at vi har god kapasitet i sykehusene våre.

Presidenten [10:42:26]: Replikordskiftet er avsluttet.

Bård Hoksrud (FrP) [10:42:44]: I dag diskuterer vi forslag til ny helseberedskapsmelding. Dette skulle være noe fantastisk flott og fint som skulle komme. Det har vært mantraet fra regjeringsrepresentanter og regjeringspartiene i en rekke debatter de to siste årene. Dette skulle det bli *schwung* over, helseberedskapen skulle prioriteres og løftes. Dessverre ser vi at nok en stortingsmelding fra denne regjeringen ender opp som en stor skuffelse. Det vi sitter igjen med, er i stor grad et dokument fylt med flotte ord og formuleringer, men dessverre mangler det masse på skikkelig konkrete tiltak og den nødvendige handlingen som skulle til for virkelig å styrke beredskapen i helsesektoren.

Det er vel ingen som er uenig i at det er viktig å se på organiseringen og hvordan vi kan forbedre den. Regjeringen har nedsatt et helseberedskapsråd for å samle sektoren, og det er positivt. Når vi ser på konklusjonene i regjeringens stortingsmelding, ser vi dessverre at mange av tiltakene som skal gjennomføres, er innenfor gjeldende budsjettammer. De tiltakene som ikke kan dekkes innenfor disse rammene, vil bli vurdert opp mot andre prioriteringer i budsjettprosessen.

Det er riktig at ikke alle tiltak krever økte bevilgninger, men når det gjelder å styrke beredskapen i helsesektoren, forventer vi mer enn bare ord. Vi trenger konkrete handlinger for å sikre at vi har en robust og trygg beredskap for fremtiden, en beredskap som faktisk beskytter våre innbyggere. Når regjeringen ikke leverer på dette området, vil Fremskrittspartiet i hvert fall være med på å fremme følgende forslag vi mener vil være med og bidra til å styrke beredskapen:

Vi mener det er helt nødvendig å øke antall intensivplasser over hele landet for å styrke akuttberedskapen og sikre at helsevesenet er bedre rustet til å håndtere store helsekriser.

Vi vil sikre tilstrekkelig bemanning og ressurser i helsevesenet, inkludert rekruttering og ansettelse av flere innen helse samt øke kapasiteten på sykehus og helsetasjoner.

Norge må intensivere og formalisere samarbeid med frivillige beredskapsorganisasjoner for å utvide og styrke den nasjonale helseberedskapen.

Vi vil etablere og styrke nasjonale ordninger for å sikre produksjon av smittevernustyr og nødvendige medisiner i Norge, for å redusere avhengigheten av internasjonale forsyningskjeder.

Vi vil øke utdanningskapasiteten for helsepersonell for å møte framtidige helseutfordringer.

Vi mener det er nødvendig å styrke samarbeid og koordinering mellom ulike aktører i helsevesenet for bedre samhandling og effektiv respons i nødsituasjoner.

Vi vil intensivere innsatsen på forebyggende tiltak, inkludert informasjonskampanjer, vaksinasjonsprogrammer og tiltak for å redusere smittespredning.

Vi vil utarbeide og vedlikeholde oppdaterte beredskapsplaner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, med klare ansvarsfordelinger og kommunikasjonsrutiner.

Vi vil øke investeringen i forskning og utvikling innen helseberedskap.

I tillegg til de forslagene vi har fremmet, ønsker vi å støtte forslagene nr. 1 og 2 subsidiært. Det betyr at det i hvert fall blir flertall for forslag nr. 1.

Vi beklager en tidligere feil vedrørende forslag nr. 19. Dette skulle vi gått inn i i behandlingen, men det falt ut ved en glipp. Dette var faktisk et forslag Fremskrittspartiet fremmet i 2021 og fikk flertall for. Regjeringen har fortsatt ikke iverksatt vedtaket, men vi vil selvfølgelig støtte opp om forslaget om at regjeringen snarest mulig skal følge opp dette.

Så ønsker jeg å ta opp Fremskrittspartiets forslag og de forslag Fremskrittspartiet er med på i saken.

Presidenten [10:46:10]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kamzy Gunaratnam (A) [10:46:24]: Flere av oss har tatt til orde for et sterkere internasjonalt samarbeid. Vi refererer til EUs helseunion og helseberedskapssamarbeidet vi bør være en del av. Det jeg gjerne skulle hatt i dag, er et tydelig svar fra Fremskrittspartiet på følgende: Hvor er det de står, og hvordan ser de for seg Norges rolle i dette samarbeidet?

Bård Hoksrud (FrP) [10:46:48]: Fremskrittspartiet er opptatt av at det er viktig med internasjonalt samarbeid, men vi er også opptatt av at vi må sikre at vi legger til rette for at vi har norsk produksjon, sørger for at man kan ha produksjon av viktige medisiner, noe som er avgjørende, og som næringslivet der ute er villig til å være med på. Vi ønsker å sikre at det skal være mulig å få tak i smittevernutstyr når man trenger det, og at det er mulig å ha produksjon i Norge. Dessverre er det altså denne regjeringen som sørger for at dette ikke skjer.

Siden representanten sa at det har blitt bedre og større intensivkapasitet – selv om det er meg spørsmålet er til – vil jeg gjerne svare med å be representanten dokumentere hvor de flere intensivplassene hun sa i sist replikkordskifte at er kommet i Norge, er? Jeg har ikke sett at det har kommet en eneste ekstra intensivplass siden denne regjeringen overtok.

Kamzy Gunaratnam (A) [10:47:39]: Det var lang vei fra internasjonalt samarbeid til intensivplasser i Norge. Jeg spør en gang til, for Fremskrittspartiet har tidligere uttalt at de er lunkne til den europeiske helseunionen: Er Fremskrittspartiet for eller imot at Norge deltar i denne unionen?

Bård Hoksrud (FrP) [10:47:55]: Jeg lurer på hvor jeg har sagt at jeg er lunken? Jeg er opptatt av at vi skal gjøre det som er bra for innbyggerne i Norge, enten det er internasjonalt samarbeid eller om det er det vi faktisk bør gjøre, i hvert fall å sørge for å gjøre det vi kan i vårt eget land, og sørge for å styrke den beredskapen. Representanten var så fornøyd med dette dokumentet, som egentlig bare er et dokument helt til det faktisk blir fulgt opp med konkrete handlinger.

Jeg vil fortsatt utfordre på hvor mange flere intensivplasser det er kommet i Norge, for jeg skjønner at representanten ikke kan svare på det. Fremskrittspartiet har fremmet forslag om flere intensivplasser. Vi har fremmet forslag om å styrke bevilgningene for å få flere intensivplasser. Vi har fremmet forslag om å sørge for at vi skal legge til rette for mer smittevernproduksjon i Norge ved å bevilge penger. Det har ikke denne regjeringen gjort, og det betyr altså at det aller meste nå er lagt ned på denne regjeringens vakt. Jeg mener det er alvorlig hvis man virkelig mener noe med helseberedskap.

Kamzy Gunaratnam (A) [10:48:53]: Jeg tror det er jeg som stiller spørsmålene her. Jeg spør en gang til: Fremskrittspartiet kommer aldri til å ta til orde for å gå ut av den europeiske helseunionen, det europeiske felles helseberedskapsarbeidet, som vår regjering vil sikre at vi kommer til å være en del av?

Bård Hoksrud (FrP) [10:49:12]: Jeg tror ikke jeg skal garantere noe. Jeg har lært at det er veldig dumt, og jeg tror mange andre representanter også av og til kanskje har tatt litt for mye Möller's tran. Det vi er opptatt av, er at vi har ansvar for å sørge for at norske innbyggere har den beste beredskapen man kan ha. Det er det Fremskrittspartiet er opptatt av. Det er derfor vi foreslår en rekke tiltak regjeringspartiene nå velger å stemme ned. Det ville betydd enormt mye for å styrke den beredskapen regjeringspartiene sier at ligger til grunn i denne helseberedskapsmeldingen. Som sagt: Jeg oppfatter at det er et glørete, flott dokument med et fint bilde på forsiden, masse flotte, fine ord, men lite konkret handling for nettopp å sørge for at helseberedskapen er mye bedre, og for å sikre at man har beredskap når man trenger det.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [10:50:11]: Det er fascinerende å høyra representanten Hoksrud snakka

om konkret politikk, for det er vidkjent at det var eit stort tal justisministrarar då Framstegspartiet var i regjering. Det som ikkje er så kjent, er at Framstegspartiet hadde ein eigen beredskapsminister. Gjengangarsvaret hennar var: Det er ikkje mitt ansvar.

Konsekvensane av å ha beredskapsminister frå Framstegspartiet var at dåverande helseminister Bent Høie måtte bruka sine private kontaktar for å få tak i munnbind. Han hadde tilfeldigvis ein venn som hadde budd nokre år i Beijing, og for å vera sikker på at munnbinda kom til Noreg, lasta han ned ein app for å følgja med på sendinga. Framstegspartiet sette altså nasjonen vår i ein farleg situasjon ved ikkje å bry seg om beredskap og ikkje førebu seg på utfordringar Framstegspartiet visste kunne koma.

Bård Hoksrud (FrP) [10:51:01]: Takk for det, dette var jo en morsom tilnærming fra representanten Klungland, som egentlig representerer et parti som ikke liker internasjonalt samarbeid, og som ikke liker at man skal ha noe som helst med EU og andre å gjøre.

Fremskrittspartiet er opptatt av at vi skal gjøre det vi kan for å sikre at vi har best mulig beredskap for innbyggerne i Norge. Derfor har vi også foreslått å styrke intensivkapasiteten, som Senterpartiet og regjeringspartiene har stemt imot i Stortinget, og som faktisk ville betydd noe virkelig reelt for å styrke beredskapen. Fremskrittspartiet har fremmet andre forslag: få på plass flere leger, sykepleiere, utdanning, LIS1-stillinger osv., som vil være svært viktig for å sikre en skikkelig god og effektiv beredskap.

I forrige periode stemte Senterpartiet imot alt om man bare kunne se at det sto EU på det. Fremskrittspartiet har ikke en sånn motstand. Hvis ting er fornuftig, stemmer vi for, og hvis det er ufornuftig, stemmer vi imot. Vi er faktisk opptatt av hva vi kan gjøre for at det skal bli best mulig for innbyggerne i Norge.

Presidenten [10:52:03]: Replikordskiftet er avsluttet.

Marian Hussein (SV) [10:52:17]: Det føles kanskje som om det er lenge siden vi hadde en pandemi i Norge, og det høres i hvert fall ut som om historiefortellingen om hvorfor det gikk så ålreit med oss, er veldig forskjellig fra ulike representanter. En av de kanskje viktigste grunnene til at det gikk bra med oss, handlet ikke bare om at vi hadde en «søta bror» som skaffet vaksiner. Det handlet om at vi har et samfunn hvor folk har høy tillit til myndighetene, at man lytter til faglige råd, at vi har et helsevesen som kastet seg rundt, og helsepersonell som gjorde alt i sin makt. Jeg kjenner opptil flere som jobbet døgnet rundt med både det ene og det andre for at vi skulle komme oss gjennom det.

Vi vet hva noen av konsekvensene kanskje også har vært. Det var utrolig mye helsepersonell som kastet seg rundt og jobbet dag og natt, som nå kanskje ikke lenger jobber i helsevesenet. Påkjenningen for dem som sto i front, var svært stor. Det er også ganske mye vi ikke har lært nok av, for det å snakke om beredskap handler også om i den normale driften å planlegge for at man kanskje får noen utfordringer.

Det vi ser av Norges første helseberedskapsmelding, er et skritt i riktig retning, men den tar ikke for seg en av de største utfordringene, som er en god og viktig forutsetning for god beredskap, og det er gode planer. Vi ser, og gang på gang er det flere studier som viser det, at vi i Norge ikke har godt turnusarbeid, vi har ikke god grunnbemanning i store deler av helsevesenet vårt. Det gjør at variasjoner som influensaseson eller sykdommer som er sesongvarierte og helt vanlige, eller enkle ting som at folk skal avvikle ferie, får store konsekvenser for helsevesenet vårt. Det er noe av det som øker risikoene våre ganske mye.

Vi har også fortsatt en måte å bygge sykehus på i dette landet som øker risikoen ved en ny pandemi eller hva det skulle være, for vi har for lite plass til å gjøre av folk. Vi har heller ikke tatt inn over oss at vi har ganske mange sårbare grupper som har ulike utfordringer.

Debatten i dag har dreid seg veldig mye om viktigheten av internasjonalt samarbeid. Norge har vært en sterk pådriver for internasjonalt samarbeid innen helse i veldig mange år. Tidligere leder i Arbeiderpartiet – og jeg holdt på å si guru – Gro Harlem Brundtland har vært med og utviklet Verdens helseorganisasjon som en viktig aktør for helsesamarbeid og helseberedskap. Denne pandemien, med et virus fra Kina som var innom Italia, og som nordmenn tok med seg hjem til Norge, viste også hvilke risikoer vi har.

Det er også viktig å huske, i en tid hvor denne salen kanskje er veldig opptatt av EU-spørsmålet, at det er desto viktigere å styrke vårt samarbeid med resten av verden, for vi er en verden som henger sammen. Det er veldig mange i Norge som reiser til fjerne strøk, og det er mange som har tilknytning til andre steder. Hvis vi skal ha en verden hvor likeverdige helsetjenester fortsatt skal være mulig, er det viktig at vi ikke overlater dette kun til markedet, hvor rike land i Europa kjøper opp og ender med å kaste vaksiner. Noe av lærdommen fra pandemien er også at vi har kastet utrolig mange vaksiner som kunne ha kommet flere mennesker i verden til nytte.

Det er en viktig gruppe denne meldingen ikke nevner, og det er mennesker med innvandrerbakgrunn i Norge, som hadde en høy dødelighet under pandemien. Jeg synes fortsatt det er viktig at vi ser på meldingen, og at flertallet går for å se på dette. Jeg mener også at det på-

ligger oss et stort ansvar å lære av både svineinfluensaen og denne pandemien.

Jeg tar opp forslagene SV er med på.

Presidenten [10:57:25]: Representanten Marian Hussein har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:57:37]: Når man leser merknadene til SV, er det litt vanskelig å vite hvor SV står på ett område. SV sier de vil understreke at næringslivet spiller en viktig rolle som beredskapsaktør, at det er viktig at det etableres gode samarbeidsrelasjoner med ulike deler av næringslivet. De sier også at de vil styrke helsenæringene gjennom både private aktører og det offentlige. På den annen side sier de at kommersialisering er et problem som vokser i helsetjenestene våre, det går ut over helseberedskapen. Hva mener egentlig SV om offentlig-privat samarbeid når krisen kommer, når det verste som kan ramme, rammer en nasjon? Er det viktig at vi også har mulighet til å dra på en privat beredskap? Hva er egentlig SVs mening om dette?

Marian Hussein (SV) [10:58:34]: Jeg forutsetter egentlig at representanten Wilhelmsen Trøen, som også er utdannet sykepleier, forstår at det er forskjell på medisiner og helseinstitusjoner. Avkommersialisering handler veldig mye om at når man f.eks. har sykehjems-pasienter, skal man ikke ha en som kommer inn og står for det ene, og en annen som står for det andre. Plutselig står man i en krisesituasjon. Da blir det et spørsmål om kontraktsforhold versus at staten tar ansvar, går inn og stimulerer til at vi har legemiddelproduksjon i Norge, at vi faktisk har et næringsliv i Norge, viktige bedrifter som er i næringslivet og tjener penger, men som også er der for oss i en krisetid og kan sikre forsyningen av viktige legemidler i Norge. Det er en forskjell mellom de ulike måtene å tenke på.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:59:44]: Legemidler er viktig, men det er også helsepersonellet. Det er ingen tvil om at vi i pandemien så at veldig mange av de private aktørene som tross alt sysselsetter leger, sykepleiere, helsefagarbeidere og annet helsepersonell, stilte seg til rådighet. I noen kommuner var man faktisk helt avhengig av de private aktørene for å klare å møte de utfordringene som kom, f.eks. i Ullensaker kommune, som ikke var styrt av Høyre eller Fremskrittspartiet på det tidspunktet. De var helt avhengig av Dr.Dropin og gode samarbeidsavtaler med dem. Det er litt merkelig at man på den ene siden hyller private og faktisk vil styrke private aktører i helsenæringen, og på den annen side mener at det er komplisert eller utfordrer helseberedskapen at det finnes private aktører.

Marian Hussein (SV) [11:00:41]: Det er litt paradoksalt å høre på Høyre noen ganger, for de tror at verden må være svart-hvit, og at SV alltid mener det ene eller det andre. Som medlem av SV og som helsepersonell har jeg jobbet hos en privat aktør i helsevesenet, jeg har jobbet hos en ideell aktør, og jeg har jobbet i kommunal helsetjeneste. Det man må innse når man er politiker og skal forvalte fellesskapets midler, er at det handler om å forvalte pengene og ressursene til fellesskapet, og at man ikke kan gjøre helsetilbudet til befolkningen til et kontraktsspørsmål, som også er ganske utfordrende. Dette er ikke folk som er inne i dette bare for å være gode aktører. Det handler om å ha gode regler for hvordan man sikrer de ansatte, men også ressursene i stort. Dette er en debatt vi kan ta flere ganger.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:01:49]: I motsetning til representanten fra SV har jeg bare jobbet som helsepersonell i offentlig sektor – så får jeg også sagt det, hvis det er avgjørende viktig, men det er det egentlig ikke.

Spørsmålet mitt går veldig konkret på: I en krise som koronapandemien, mener representanten Hussein at den kapasiteten private aktører hadde, var viktig for å løse utfordringene for det norske folk, for å sikre at man fikk testet, at man fikk vaksinert, og at man hadde flere helsepersonell å dra på enn kun dem som var ansatt i offentlig sektor? Vil SV mene at det er viktig at vi så lenge vi har private aktører, også ser dem som en del av den viktige helseberedskapen vår?

Marian Hussein (SV) [11:02:41]: Det offentlige betaler, dette er offentlig finansiert, og det offentlige kjøper disse tjenestene. Det er jo ikke et enten-eller. Samtidig er det viktig for oss at det offentlige er sterkt, for det kan ikke bli slik at man i en kommune eller i en stat plutselig i en beredskapssituasjon er veldig avhengig av at kontrakten hadde det og det, eller at man har en aktør å forholde seg til som er fleksibel og ikke begynner å plutte inn i dyre dommer. Dr.Dropin ble nevnt tidligere av representanten. Det var ikke slik at de var veldig billig for de kommunene som brukte dem. Til syvende og sist er det et spørsmål om hvordan vi organiserer og bruker de ressursene det offentlige har, på en best mulig måte. Jeg skulle helst sett at det var det offentlige som arrangerte disse testene.

Presidenten [11:03:46]: Replikkordskiftet er avsluttet.

Seher Aydar (R) [11:04:00]: Helseberedskap handler om å være forberedt på at det utenkelige kan skje, som krig, naturkatastrofer, forurensning av drikkevann eller større epidemier og pandemier. Helseberedskap

handler også om å være forberedt på de små hendelsene: en trafikkulykke, en overdose, en ekstra kald og glatt vinter, en risikofødsel eller et mindre utbrudd av smittsom sykdom på et sykehus.

Jeg nevner disse små, men langt fra ubetydelige hendelsene av en grunn: Måten helsetjenestene våre drives på til vanlig, når små og store enkelthendelser inntreffer, legger grunnlaget for helseberedskapen vår. Når de samme tjenestene melder om store utfordringer selv i normaltid som i dag, er vi ikke godt nok rustet for de store hendelsene.

Helsekriser understreker behovet for å styrke den offentlige helsetjenesten og viktigheten av at alle får et likeverdig helsetilbud, uavhengig av tykkelsen på lommeboka og hvor i landet man bor. Rødt mener at et sterkt offentlig helsevesen er en forutsetning for god helseberedskap.

En viktig lærdom etter pandemien var at Norge ikke var godt nok forberedt. Pandemien avdekket store feil og mangler ved helsevesenet vårt. Sykehusene våre var for fulle, og beredskapslagene skrappt allerede før pandemien. Helseforetaksmodellen legger føringer på at sykehusene må effektivisere, telle lønnsomhet og dreie tjenesten dit det er inntjening å hente. I denne driftsmodellen har beredskap liten verdi. Dette gjør helsetjenestene våre sårbare.

I sitt høringsinnspill til beredskapsmeldingen skriver Sykepleierforbundet:

«Helseberedskapsmeldingen underslår alvorlig i bemannings situasjonen og risikoen den utgjør for beredskapsvevnet.»

Denne beskrivelsen stiller Rødt seg helt bak. Hvis Norge skal ha god helseberedskap, kan vi ikke miste grunnmuren i helsesektoren, nemlig folkene.

Det er nettopp den grunnmuren som slår sprekker. Det gjøres ikke nok for å møte den lenge varslede helsepersonellmangelen. Framfor å styrke grunnbemanningen bruker sykehus og kommuner hvert år milliarder av kroner på innleie. Denne måten å bemanne helsetjenesten på utgjør en beredskapsrisiko og svekker helseberedskapen. Det er på høy tid å ta bemanningskrisen i sykehusene på alvor.

Bruken av innleie fra bemanningsbyråer må erstattes med økt grunnbemanning, faste stillinger og en offentlig vikarpool som erstatter bruk av innleie fra kommersielle aktører. Det vil gi bedre kvalitet på tjenestene, styrke helseberedskapen og bedre arbeidsvilkårene for de ansatte. Vi husker alle hva som skjedde da pandemien slo til og Norge hadde basert seg på innleie fra utlandet altfor lenge. Da hadde vi ikke nok folk.

Hvordan sykehusene drives når det ikke er kriser, legger grunnlaget for hvordan vi er rustet til å møte kriser. Det at vi har et desentralisert helsetilbud i hele lan-

det gjør oss bedre rustet til å møte kriser som kan komme, uansett hvor i landet det er, og om det er nasjonalt eller lokalt.

Når helseforetakene setter økonomiske prioriteringer foran hensynet til samfunnssikkerheten og faglige råd, svekker det helseberedskapen. Når kommuner får flere oppgaver uten at ressursene følger, går det ut over beredskapen. For lav grunnbemanning svekker beredskapen.

Med dagens finansieringssystem er det f.eks. lite lønnsomt å drive intensivavdelinger. I over ti år har lampene blinket rødt for intensivkapasiteten i Norge. I sitt høringsinnspill trekker bl.a. Legeföreningen fram intensivkapasiteten som et viktig satsingsområde for å sikre helseberedskapen. Det er derfor også Rødt – og flere, for så vidt – har fremmet forslag om en opptrappingsplan for å øke intensivkapasiteten.

Vi har konsekvensene av pandemien friskt i minne. Legemiddelmangel og mangel på annet medisinsk utstyr er i økende grad et problem også i en normalsituasjon. Det produseres veldig lite legemidler i Norge. Importavhengighet må erstattes av mer kortreiste løsninger for produksjon av medisin og smittevern utstyr.

Vi har også fremmet et forslag om å inkludere arbeidet med vold mot kvinner i beredskapsplaner, og at dette skal få plass i krisehåndteringer. Det er fint at disse blir nevnt i andre planer, men erfaring viser at det må inkluderes direkte i de planene det gjelder, hvis det skal behandles i praksis for å hindre at kriser går ut over dem og skaper enda større problemer enn det var nødt til å gjøre.

Vi trenger å styrke velferden vår hver eneste dag, for det er på den måten vi er best rustet til å møte kriser.

Jeg tar med dette opp Rødts forslag.

Presidenten [11:08:54]: Representanten Seher Aydar har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:09:12]: Venstre er glad for at vi nå i dag får vedteke og får på plass denne stortingsmeldinga om helseberedskap. Det er den første stortingsmeldinga i sitt slag – ei stortingsmelding regjeringa Solberg, som Venstre var ein del av, opphavleg tok initiativ til i kjølvatnet av pandemien, og somer blitt ført vidare av dagens regjering, slik at vi står her i dag og har ei ferdig stortingsmelding klar til behandling. Det er vi glade for.

Det er mykje i denne planen som er bra. Venstre sit ikkje i helse- og omsorgskomiteen, så eg skal kort gjere greie for moment i denne stortingsmeldinga som Venstre er særskilt oppteke av, og kva mindretalsframlegg i saka Venstre kjem til å støtte.

Det første punktet: Venstre er glad for at planen så sterkt framhevar det heilt nødvendige samvirket i helse-

beredskapsarbeidet mellom det offentlege, frivillig sektor og næringslivet. Dette er heilt avgjerande om vi skal ha god samfunnsberedskap og helseberedskap generelt. Spesielt er det å dra på dei fantastiske ressursane som ligg der i det frivillige Noreg på alle nivå, nasjonalt og lokalt, heilt avgjerande viktig. Dette er relativt godt framheva i planen, men samtidig veit vi at frivilligheita i Noreg har vore under press dei siste to statsbudsjetta.

Frivilligheita er avhengig av gode, langsiktige og stabile rammevilkår. Det har ein ikkje hatt på alle område. Det gjeld også innanfor helseområdet. Å gje frivilligheita trua tilbake på det langsiktige og viktigheita av det dei driv med, er viktig. Difor støttar òg Venstre framlegg nr. 2 som ligg føre her i dag om at vi ber «regjeringen sikre at frivillighetens rolle i helseberedskapen styrkes, og at de frivillige organisasjonene integreres i planverk og øvelser».

Vi ber også «regjeringen revidere Nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet (...) i samarbeid med Frivillighet Norge og KS», slik Høgre og Kristeleg Folkeparti føreslår i framlegg nr. 5. Det støttar Venstre.

Vi støttar også framlegg nr. 8, frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus om å be

«regjeringen intensivere og formalisere samarbeidet med frivillige helseberedskapsorganisasjoner som Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Norske Kvinners Sanitetsforening for å utvide og styrke den nasjonale helseberedskapen».

Det andre punktet eg vil framheve spesielt, er tydinga av meir internasjonalt samarbeid om helseberedskap. Vi veit faktisk at det at Noreg ikkje er medlem i EU, heldt på å bli kritisk under pandemien når det gjaldt tilgang til vaksiner, sjølv om det heldigvis gjekk bra – takka vere gode vener på innsida.

Det internasjonale perspektivet er og må vere viktig. Eg skal ikkje seie meir om det no, anna enn at vi støttar framlegg nr. 1, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus om å be «regjeringen styrke og utvide det nordiske samarbeidet om produksjon og lagring av legemidler og smittevernustyr i Norden».

Det tredje punktet eg vil seie noko særskilt om frå Venstres ståstad, er antibiotika og antibiotikaresistens. Det er etter Venstres syn alvorleg at vi no er meir enn tre år på overtid med å få på plass ein ny nasjonal antibiotikastrategi. Antibiotikaresistens er globalt ein av dei største trugslane mot helsa vår. Det er eit problem som – som helsespørsmål elles – ikkje kjenner landegrensar. Det at vi set antibiotikaresistens høgt på dagsordenen nasjonalt og i det internasjonale engasjementet vårt, er kolossalt viktig. Difor støttar Venstre framlegg nr. 4, frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus om å be «re-

gjeringer snarlig og senest innen utgangen av 2024, få på plass en ny nasjonal antibiotikastrategi».

Eg merkar meg at regjeringspartia seier at dette er på gang. Eg skulle ønskje at vi kunne vere trygge på det ved at også regjeringspartia stemmer for dette framlegget, slik at vi faktisk får vedteke det i Stortinget i dag.

Elles kjem Venstre òg til å støtte framlegga nr. 6, 11, 13, 21 og 22 – utan at eg har tid til å gå inn på grunngevinga for det no.

Sidan vi ikkje sit i komiteen, vil eg takke medlemene i komiteen for eit godt arbeid med denne innstillinga.

Presidenten [11:14:14]: Det blir replikkordskifte.

Tove Elise Madland (A) [11:14:29]: Når me i dag diskuterer helseberedskap, er det for å førebu oss på det som skal koma, og ikkje minst for å lære av det me har vore igjennom. Helseberedskap handlar om å byggja helsetenesta til å vera fleksibel. Å byggja fleksibilitet handlar om å byggja ressursar. Eg har lyst til å utfordra Venstre med omsyn til dei menneskelege ressursane, for skal me byggja gode menneskelege ressursar innan helsetenesta vår, treng me gode arbeidsmiljø og gode arbeidsvilkår.

Spørsmålet mitt til Venstre er: Synest dei det er å byggja gode arbeidsvilkår og gode arbeidsmiljø når ein ønskjer å kutta i sjukeløn, altså gjera dette mot dei fantastiske tilsette me har – og den innsatsen dei la ned gjennom heile pandemien?

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:15:23]: Eg takkar for spørsmålet. Eg trur at det vi er nøydd til å gjere no, er å innsjå at vi i dag har ei betydeleg utfordring med rekruttering av personell i helsesektoren, i ein situasjon der sjukeløn, som representanten her framhevar, blir brukt som ei symbolsak – at berre vi har dagens ordning, er alt fryd og gaman, og det er godt å jobbe i det offentlege helsevesenet.

Dette er ikkje situasjonen i dag. Veldig mange opplever at det er heilt andre ting det står på for å kunne ha ein god arbeidskvardag i det offentlege i dag. Det har å gjere med løn, med dårlege turnusvilkår og med arbeidsoppgåver som ikkje står i stil med kapasitet eller utdanning ein har. Eg trur Arbeidarpartiet er nøydd til å gå inn i dette, i staden for å snakke om symbolsaker som privatisering og sjukeløn, for å gjere noko med rekrutteringa.

Tove Elise Madland (A) [11:16:32]: Å ha ei løn og ein tryggleik når ein er sjuk, handlar ikkje om symbolsaker, det handlar om å ha moglegheit til faktisk å leva eit verdig liv. Eg er fullstendig klar over at Venstre meiner at me har verdas mest sjenerøse sjukelønsordning og det høgaste sjukefråværet. Det har dei gjenteke man-

ge gonger. Dei vil omprioritera. Eg berre lurar på: Kva vil det bety for dei tilsette at ein ønskjer å omprioritera sjukelønsordninga?

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:17:03]: Det Venstre har sagt, er at vi er nøydde til å vri fokuset når vi snakkar om sjukeløn, slik at vi faktisk stiller opp betre og meir for dei som treng det mest, nemleg dei som er sjuke over lang tid, dei som går ut og blir uføre. Det er dei som er lenge ute i sjukefråvær og går over i uføre og andre trygdeordningar, vi først og fremst må fokusere på å hjelpe, det er dei som fort fell utanfor i dagens system.

Når eg snakkar om ei symbolsak, er det ikkje fordi sjukeløn ikkje er viktig, men fordi det i Arbeidarpartiet si verd ser ut til å vere slik at berre ein kan huke av knaggen for at sjukelønsordninga skal vere akkurat slik ho er i dag, har alle det fantastisk i arbeidslivet. Slik er det ikkje. Vi har store utfordringar i det offentlege helsevesenet fordi folk ikkje orkar å stå over tid. Då hjelper det ikkje berre å snakke om at alt må vere som i dag. Vi må gå inn og gjere noko med det som ikkje funkjar. Det handlar om lønsnivå, det handlar om arbeidsoppgåver, det handlar om turnus, og det handlar om tryggleik viss ein er lenge utanfor arbeidslivet.

Presidenten [11:18:09]: Replikordskiftet er avsluttet.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:18:22]: Verden er i stadig forandring, og det gir et økt behov for både beredskap og beskyttelse. Samfunnets totale beredskap består av flere aktører enn helsevesenet. Jeg hørte at saksordføreren sa det ikke var beredskapslager da pandemien inntraff. Det var lager, men erfaringen viste oss at det ikke var gode nok lager i forhold til det som ble utfordringen med luftsmitte og dråpesmitte i pandemien.

Derfor er det i et beredskapsarbeid viktig at alle inkluderes, både frivillige organisasjoner og resten av samfunnet som står rundt helsesektoren. En samordnet innsats blant alle aktører er viktig for at en skal ha et best mulig beredskapsarbeid. Det er ekstremt viktig at kommunene er godt inkludert i beredskapsarbeidet, for det er faktisk der folk bor og lever. Koronapandemien har hatt konsekvenser for samfunnet som vi fortsatt ikke aner alle følgene av. For eksempel ble ensomhet en større utfordring, og der er det mange grep vi som samfunn må ta framover, som et resultat av pandemien.

Vi må ruste oss for krisene framover, og ingen av oss vet hva slags kriser det blir. Sannsynligheten for at vi har behov for intensivplasser framover, er ganske stor. Den 7. januar skrev E24 at vi har flere direktører enn vi har intensivplasser i dette landet. Som intensivsykepleier, slik jeg er, vet jeg at en intensivplass er mer enn en seng,

og det er mer enn én sykepleier. Det krever enormt mye ressurser. Det betyr at vi i fellesskap må ha en plan for å bygge opp denne tjenesten. Norge er et langt land med en lang grense, og vi har utrolig mye forskjellig natur. Det må vi også ta høyde for inn i dette.

Skal vi lykkes med beredskap, kan vi ikke omgå kompetanse og behovet for ressurser til å bygge kompetanse. Det betyr internasjonalt samarbeid. Det betyr samarbeid internt i en regjering. Det betyr samarbeid mellom departement. Det betyr samarbeid mellom ideelle, offentlige og private aktører, og det betyr også at en ser på samarbeid mellom regioner, kommuner og etater. Det er mange ganger kanskje den største utfordringen – det å få disse til å jobbe sammen.

Vi har hatt helsepersonellkommissjonen. Vi har hatt mange kommisjoner. Den største utfordringen vil være helsepersonell. Når det gjelder helsepersonell, er jeg enig i at det er fint med fulle stillinger, men det hjelper lite med fulle stillinger hvis arbeidsmengden er så stor at en ikke får mulighet til å øve sammen med ideelle aktører, private aktører, kommuner og redningstjeneste, fordi en ikke har tid til det i den travle hverdagen. Derfor er jeg enig med representanten fra Rødt i at grunnbemanning blir en forutsetning for å lykkes med å få etater til å jobbe i fellesskap.

Til slutt vil jeg gi en stemmeforklaring. Kristelig Folkeparti kommer til å støtte forslag nr. 1.

Presidenten [11:22:43]: Det er notert.

Irene Ojala (PF) [11:23:02]: I dag behandler vi stortingsmeldingen En motstandsdyktig helseberedskap – Fra pandemi til krig i Europa. Meldingen skrives på bakgrunn av anbefalinger fra totalberedskapskommissjonen, forsvarskommisjonen, sykehusutvalget, fagmiljørådet og helsepersonellkommissjonen. I tillegg har vi fått sannhets- og forsoningskommissjonen og Nasjonal transportplan. Alle disse meldingene og rapportene er svært viktige for Finnmark – av utenriks- og forsvarspolitiske årsaker. De kan heller ikke behandles isolert fra hverandre i de ulike komiteene. Vi lever i en urolig tid og har ikke tid til silotenking. Som folkevalgte har vi plikt til å bruke kunnskapen rapportene gir oss. Vi må knytte disse rapportene sammen, sånn at vi skaper en fleksibel politikk som gir trygghet og tillit i befolkningen i Norge.

Regjeringen har et mål om å sikre at forebygging og beredskap gis økt prioritet. Det betyr at vi må finne løsninger som fungerer i spennet mellom varme, solfylte sommerdager og dager med pandemi, krig og klimakrise, som vinterens ekstremvær, som vi har sett kan slå til enten vi bor nord eller sør i Norge.

Sykdom inntreffer plutselig. Hjerne- og hjerneinfarkt har ikke kontortid. Fødsler starter uansett tid på

døgnet. Eldre mennesker blir plutselig syke. Vanskelige vær- og føreforhold, klimakrise, pandemi og krig vil skape problemer for oss – helt plutselig og utenfor kontortiden. Lang reisevei til sykehus gjør at folk blir syke av bekymring selv om de i utgangspunktet er veldig friske, når de har syke familiemedlemmer som må transporteres i timevis og omlastes mellom sykebiler i uvær og storm og stille. Kvinner som skal føde, bekymrer seg så mye for uvær knyttet til svangerskap og fødsler at barnet i magen blir urolig – det viser forskning.

Totalberedskapskommisjonen skriver i kapittel 25:

«Formålet med helseberedskapsplanen er å verne liv og helse og sørge for medisinsk behandling, pleie og omsorg til berørte personer til daglig, i kriser og i krig.»

Det er Stortinget og regjeringen som har ansvar for å sikre befolkningen trygghet for liv og helse i disse tider, uavhengig av hvor i Norge folk bor.

NATO-øvelsen Nordic Response avsluttet den store øvelsen i Finnmark for få uker siden. Finlands president Alexander Stubb og statsminister Jonas Gahr Støre møttes i Finnmark. Finske journalister som fulgte øvelsen, stilte statsminister Støre spørsmål om manglene i kritisk infrastruktur i Finnmark med hensyn til en potensiell konflikt, eksempelvis med Russland. De påpekte at manglende infrastruktur mellom kysten av Finnmark, fra Altafjorden og sørover mot Finland, vil påvirke avhengigheten mellom våre to NATO-land gjensidig. Journalistene så også at NATO-veien E45 er sykehusveien for befolkningen som bor i Kautokeino, og at det svekker deres beredskap svært mye, siden vi fortsatt ikke har gjort noe med NATO-veien E45.

Norge er et erfarent NATO-land, Finland er helt fersk i alliansen. Da finske journalister spurte meg om hvorfor Alta, Finnmarks største by, ikke har sykehus, hadde jeg ikke noe godt svar å gi dem, men jeg ba dem – med et lite glimt i øyet – stille spørsmålet til sin president, så kunne han videreformidle det til statsminister Støre.

De sivile sykehusene skal ivareta både sivilbefolkningens behov for trygge helsetjenester i fredstid og sikre Forsvarets behov i urolige tider. For Finnmarks del handler en motstandsdyktig helseberedskap om tilliten vi finnmarkinger har til at staten faktisk leverer befolkningen grunnleggende helsetjenester i tråd med klima og geografi og den demografien vi har i Finnmark. Vi må derfor ha en infrastruktur med fly og veier som gjør oss motstandsdyktige, og gir livskvalitet til oss alle. Dette må skje i spennet fra helseberedskap i fredstid til suverenitetshevdelse og helseberedskap i urolige tider.

Langtidsplanen for forsvarssektoren legges fram i morgen, 5. april. Som folkevalgt fra Finnmark er jeg spent på om regjeringen har lest og lyttet til innspill Pa-

sientfokus har lagt inn. Regjeringen og et samlet storting må forstå at helseberedskap, totalforsvar, totalberedskap og transportårer i Finnmark vil gi Norge trygghet og robusthet i tider med krig, klimakrise, ekstremvær og fare for nye pandemier.

Helseberedskapsmeldingen har et mål om at folk skal få økt tillit til politikere. Jeg minner om at Pasientfokus og jeg er på Stortinget fordi mange i Finnmark ikke hadde tillit til politiske partier høsten 2021, da vi ble valgt inn. Jeg lurer på om den manglende tilliten også vil vise seg ved stortingsvalget i 2025. Jeg har utfordret alle sammen til å komme og hente velgerne tilbake, men nå har tiden løpt fra dere.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:28:25]: Vi har en god helseberedskap i Norge. Det betyr ikke at vi skal lene oss tilbake og si at vi er fornøyde – tvert imot. Vi lever i en urolig verden. Pandemi og krig i Europa viser at verden endrer seg raskt, og at hendelser utenfor Norge kan få store konsekvenser også for oss og for helsen vår. Digitale trusler, utrygg vannforsyning, atomhendelser og brudd i forsyningslinjer kan true både liv og helse. Helseberedskapsplanen må gis økt prioritet framover. God helseberedskap er viktig for befolkningens tillit, og høy tillit i samfunnet styrker beredskapsarbeidet.

Vår aller største ressurs i helseberedskapsarbeidet er de over 430 000 fagfolkene som jobber i vår felles helsetjeneste. De har over tid vist både evne og vilje til å mobilisere for å verne befolkningens liv og helse i kriser og katastrofer. Over hele landet, døgnet rundt, gir de oss trygghet og helsehjelp etter behov.

Norge skal ha en motstandsdyktig helseberedskap i hele landet. Norske kommuner er gode, de kan krisehåndtering. Derfor er jeg opptatt av at kommunespektivet løftes gjennomgående i helseberedskapsplanen. Helseberedskapsplanen skal innrettes på en måte som ivaretar de mest sårbare i samfunnet, f.eks. barn, som skal ha en spesiell beskyttelse. Når vi velger tiltak i møte med ulike kriser, må vi vektlegge de psykososiale konsekvensene.

Koronakommisjonens rapporter samt utredningene fra totalberedskapskommisjonen og forsvarskommisjonen har gitt viktige læringspunkter som er med i meldingen.

Regjeringen styrker helseberedskapsplanen og tar nødvendige grep slik at vi blir best mulig rustet til å møte framtidige kriser. Jeg vil trekke fram fire hovedgrep:

For det første endrer og styrker vi måten vi jobber med helseberedskap på. Gjennom en ny styringsmodell tydeliggjør regjeringen roller og ansvar og legger til rette for at riktige beslutninger tas på rett nivå. Gjennom sys-

tematisk arbeid med risiko og sårbarheter, planverk og øvelser skal helsesektoren være best mulig forberedt til å møte hendelser i hele krisespekteret. Det nye Helseberedskapsrådet samler de mest sentrale lederne fra helsesektoren og ledes av Helse- og omsorgsdepartementet.

For det andre legger vi til rette for å øke helsetjenestens evne til omstilling og fleksibilitet. Det krever prioritering, oversikt over personellressurser og omdisponering og mobilisering av ressurser. For å lykkes i kriser er det viktig å øve i det daglige. Det er i hverdagen vi legger grunnlaget for god helseberedskap.

For det tredje styrker vi samvirket på tvers av sektorer og samarbeidet med frivillig sektor og med næringslivet. Næringsliv, frivillige organisasjoner, lokalsamfunn og enkeltpersoner er viktige bidragsyttere til en motstandsdyktig helseberedskap. Det handler om å utnytte samfunnets totale ressurser på en god måte, for sammen er vi sterke.

For det fjerde styrker regjeringen det internasjonale samarbeidet om helseberedskap. Vår helseberedskap starter ikke ved Norges grenser. Pandemien viste hvor sårbart Norge er alene. For å gjøre Norge bedre rustet til å møte framtidige kriser, jobber vi fra regjeringens side for norsk deltakelse i EUs styrkede helseberedskapssamarbeid. Regjeringen mener det ikke finnes et ansvarlig alternativ til å knytte seg til EUs styrkede samarbeid om helseberedskap.

God helseberedskap er viktig for å verne liv og helse. Med denne meldingen legger vi et grunnlag for å gjøre det på en bedre måte i møte med neste krise.

Presidenten [11:32:47]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:33:05]: Som en del av koronakommisjonens rapporter ble det gjort flere intervjuer med flere ulike aktører i helse- og omsorgstjenesten. Blant annet sa fagdirektører i helseforetakene at en ikke hadde klart å komme seg gjennom pandemien på en god måte uten bidrag bl.a. fra private aktører, fra ideelle aktører og fra frivilligheten. Det er en ganske tydelig tilbakemelding om hvor viktig disse aktørene er i en krisesituasjon, men ser en på regjeringens politikk utenom en krisesituasjon, føres det en politikk der en bl.a. setter ned et eget avkommersialiseringsutvalg, der en skal fase bidragene til en del av disse aktørene ut fra helse- og omsorgstjenesten. Mitt spørsmål er: Hvordan forventer statsråden at også private og ideelle aktører skal stille opp, ikke bare i en krisesituasjon, men også i det vanlige?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:34:05]: Jeg tror nok at representanten Svardal Bøe og jeg er mer enige enn hva det kan framstå som. Jeg tror vi begge mener at det er den offentlige helsetjenesten som må være tryggheten i

hverdagen, og som også må mobilisere ressurser i en krisesituasjon.

Jeg kjenner meg heller ikke igjen i beskrivelsen av regjeringens forhold til private aktører. Helseregionene, som representanten selv nevnte, kjøper kapasitet hos private og ideelle aktører i ganske omfattende størrelser under denne regjeringen. Det som er viktig, er at en sterk offentlig helsetjeneste også er tilgjengelig for oss i framtiden, og der er det noen mørke skyer i horisonten. Vi må endre måten vi driver tjenestene på i dag, for en tid hvor flere går ut av arbeidslivet enn det vi klarer å fylle på i den andre enden. Det er en sterk offentlig helsetjeneste som også vil være det beste grunnlaget for å spille på de private ressursene vi trenger i en krise.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:35:11]: Det er ingen tvil om at også private ideelle aktører er viktige. Det kan ikke være sånn at de bare skal være viktige når det er snakk om en krisesituasjon der vi forventer at de skal stille opp. Dette må også være aktører vi kan bruke for å løse mange av de utfordringene vi har i helse- og omsorgstjenesten i årene framover.

Når jeg først har anledning, har jeg lyst til å stille statsråden et annet spørsmål også. Det handler litt om det som har vært tonen her i dag, hvor viktig det er med både internasjonalt og europeisk samarbeid når det gjelder helseberedskap, som også statsråden sa i sitt innlegg. Det er ingen tvil om at det haster for Norge å bli en del av HERA, som er EUs nye helseberedskapssamarbeid, og statsråden kunne før jul si at en nå hadde fått et mandat for å kunne forhandle. Jeg mener at denne prosessen nesten ikke kan gå fort nok, for det handler om å bli en del av det helseberedskapssamarbeidet.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva er framdriften framover for at Norge skal bli en del av HERA, og hvordan bidrar statsråden til å legge mer vekt og fart på at Norge skal komme med i de forhandlingene og få en avtale?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:36:18]: Vårt samarbeid med EU for å sikre framtidig helseberedskap har vi prioritert fra dag én i kontorene. Det er også slått fast i den meldingen vi har til behandling i dag, at regjeringen mener det ikke finnes et annet ansvarlig alternativ for Norge enn å knytte seg til EUs styrkede helseberedskap. Selv har jeg prioritert flere møter med kommissæren for helse- og mattrygghet, madame Kyriakides, og jeg er veldig glad for at man fikk beskjed fra både Kyriakides og Sefcovic før jul i fjor om at man nå jobber med en avtale og et mandat, sånn at vi kan få fortgang i disse forhandlingene. Vi jobber med en avtale som skal være så god som mulig, vi er opptatt av å ha framdrift i prosessen, og vi prioriterer dialog med EU om dette. Når vi

kan få på plass en sånn avtale, ser jeg veldig fram til å kunne formidle det.

Bård Hoksrud (FrP) [11:37:37]: Arbeiderpartiets representant sa tidligere her at det har blitt bygd opp intensivkapasitet både i fjor og i forfjor. Det jeg konkret og enkelt vil utfordre statsråden på, er om hun kan si hvor mange nye intensivplasser man har fått årlig i Norge. Er det det samme som det var i 2021, eller har det økt hvert år? Hvor mange plasser?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:38:00]: Det vi har fått opp, er flere utdanningsstillinger for intensivsykepleiere. Vi har avklart en uenighet som forrige regjering dessverre ikke greide å avklare: Hva er en intensivplass, og hvordan skal man kunne lage det vi kaller oppskalbar kapasitet i krig og krise? Det er nå en plan for å øke intensivkapasiteten, som helseregionene er enige om. Jeg tror både representanten Hoksrud og jeg vet at det ikke går fort, men med en felles definisjon, en felles plan og flere utdanningsstillinger vil vi klare å øke kapasiteten i tråd med det vi trenger i en normaltids, og så vil vi kunne ha planer for å skalere opp kapasiteten i krise og krig. Det vil vi også ha behov for.

Bård Hoksrud (FrP) [11:39:03]: Med dette svaret fra statsråden formoder jeg at det er null ekstra plasser. Det er jo det jeg må ta utgangspunkt i, ut fra det statsråden svarer. Jeg hadde håpet at man kunne vært helt tydelig selv, og at man ikke behøver å stå og gjette hva statsråden egentlig sa, men jeg forventer da at det er null ekstra plasser per i dag.

I 2021 vedtok et enstemmig storting forslag fra Fremskrittspartiet der en ba regjeringen «gå i dialog med relevante produksjonsmiljøer med sikte på å inngå beredskapsavtaler for å sikre norsk produksjon av viktige legemidler». Det var vedtakene 963 og 964. Norsk legemiddelproduksjon er utrolig viktig i krisesituasjoner, og det er en viktig næring å ha god beredskap i, slik at man unngår legemiddelmangel. Det vi ser, er altså at beredskapslagene går ned, vi ser at det er manko på medisiner, også på viktige medisiner for mange mennesker.

Er det en forglemmelse at statsråden ikke har fulgt opp disse vedtakene, eller kommer statsråden nå til å følge dem opp? Hvor mange år trenger man for å klare å gjennomføre to vedtak et enstemmig storting har fattet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:40:05]: Vi følger opp vedtakene fra Stortinget, Jeg har i både årets og fjorårets oppdragsbrev bedt helseregionene om å øke intensivkapasiteten og ikke minst styrke intensivberedskapen sammenlignet med året før. Også som en del av aktivitetspakken for Øst-Finnmark er det gitt særskilte midler til å opprettholde intensivkapasiteten ved Finn-

markssykehuset. Dette er selvsagt noe vi følger opp, men at det tar tid å utdanne intensivsykepleiere, vet både representanten Hoksrud og undertegnede.

Jeg mener det er viktig at vi nå har felles fokus på hva en intensivplass er, og hvordan vi kan skalere opp. Dette er ikke noe vi lar hvile. Vi er opptatt av å lykkes med en beredskap og en økt kapasitet til også å håndtere en aldrende befolkning, for vi trenger økt kapasitet også knyttet til de normale, hverdagslige utfordringene.

Marian Hussein (SV) [11:41:20]: Jeg er veldig glad for at vi har klart å øke intensivutdanningsplassene for sykepleiere de siste årene. Samtidig kan vi ikke bare fortsette å opprette flere utdanningsstillinger hvis vi ikke evner å beholde de intensivsykepleierne og det helsepersonellet vi allerede har. En av de største utfordringene med å beholde dem handler om den bemanningssituasjonen vi har til vanlig, det at vi har for lave grunnbemanninger, noe som gjør at veldig mange ikke klarer å stå i det. Denne meldingen tar jo ikke for seg det veldig mange rapporter har vist; at vi ikke er gode på å planlegge for sesongvariasjoner, at vi ikke klarer å planlegge for influensasesonger.

Ser statsråden at det er et paradoks at vi i en beredskapsmelding ikke klarer å gi gode signaler, eller lovnader, om at det skal bli bedre i tiden framover?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:42:28]: Jeg ser ikke det som en utfordring, for det denne meldingen gjør, er å peke på helsetjenesten i hverdagen og behovet for å utvikle den. Det ligger også en ny stortingsmelding til behandling i Stortinget nå, Nasjonal helse- og samhandlingsplan, hvor det er temaet. Der har vi mange tiltak knyttet til personellområdet for å få til akkurat det representanten Hussein riktig påpeker, at den offentlige helsetjenesten blir den foretrukne arbeidsgiveren, sånn at vi greier å beholde de viktige fagfolkene våre.

Det at det de siste årene har vært satset på å utdanne flere intensivsykepleiere, gjør at vi får flere ferdigutdannede intensivsykepleiere. I Helse sør-øst har man økt den kapasiteten med 11 pst. Tall fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse viser at antallet uteksaminerte intensivsykepleiere økte fra 163 i 2020 til 400 i 2022.

Marian Hussein (SV) [11:43:38]: En ting er intensivplasser, men en annen utfordring vi står overfor, er byggene de offentlige sykehusene våre har. Akkurat nå planlegges det veldig mange nybygg både i området for Helse sør-øst og i Helse vest. Vi ser at en av de største utfordringene vi har hatt med nye sykehusbygg de siste årene, er at det ikke er god nok plass til verken folk, helsepersonell eller gode arbeidsforhold. Vi ser også at hvis vi skal forberede oss på en ny pandemi og ha bered-

skapslagre, har vi heller ikke bygg som tar det inn over seg. Er dette noe statsråden er bekymret for?

Jeg har et siste spørsmål til statsråden, for Fremskrittspartiet har nå signalisert at de skal stemme for bedre nordisk samarbeid om legemidler. Hva mener statsråden om det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:44:45]: Da svarer jeg på det siste først. Vi er veldig opptatt av bedre nordisk helseberedskapssamarbeid, og vi har også inngått en egen helseberedskapssamarbeidsavtale i Nordisk råd med våre nordiske venner.

Så til dette med nordisk samarbeid om legemiddelproduksjon og produksjon av smittevernustyr og andre medisinske tiltak. Det er utredet, og konklusjonen er at dette er noe Norden ikke bør gjøre alene, fordi vi er litt for få, men at Norden bør stå sammen i EU. Det er gjennom EUs helseberedskap og HERA at vi kan oppnå god markedsadgang for både norske og nordiske helseberedskapsaktører, så det ønsker vi å lykkes med. Jeg synes det er et godt og dekkende forslag.

Seher Aydar (R) [11:45:58]: I helseberedskapsmeldingen står det:

«Regjeringen vil ta initiativ til et nordisk samarbeid som fastsetter prinsipper mellom de nordiske landene om innleie av helsepersonell i kriser.»

Dette blir egentlig å behandle symptomene framfor selve problemet. En ny rapport fra Fafo viser at bemanningsplanene ikke tar høyde for naturlig fravær. Når det dimensjoneres med altfor lav fast bemanning, fører det til omfattende bruk av vikarer og overtid. Beredskapsplanlegging der innleie av helsepersonell inngår, utgjør en betydelig sårbarhet.

Mitt spørsmål handler egentlig om hva annet enn å snakke med de nordiske landene regjeringen skal gjøre for å sørge for at man går fra innleie fra kommersielle vikarbyråer til fast ansatte med god grunnbemanning, sånn at man er rustet til å møte uforutsette hendelser i sykehusene våre.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:46:58]: Personell er det aller vesentligste, både i hverdagen og ikke minst i krise. Det er hele, faste stillinger som gir oss den beste beredskapen. Det at vi har en avtale med de nordiske landene, viser at det er i nordisk solidaritet å se litt likt på disse utfordringene. Vi så under pandemien at vi hadde lent oss på danske og svenske spesialsykepleiere i mange år. De reiste hjem under pandemien, og de kom ikke tilbake. Vi er nødt til å løse dette bedre. Derfor gleder jeg meg til forhandlinger med Stortinget om Nasjonal helse- og samhandlingsplan, hvor vi har et eget kapittel om personell og kompetanse, med en rekke tiltak for å sikre at vi klarer å beholde fagfolkene våre, sånn at vi

også kan rekruttere og utdanne nye kollegaer til dem etter hvert som de går ut av arbeidslivet.

Presidenten [11:47:59]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Elise Madland (A) [11:48:21]: Eg er glad for at me nå endeleg kan behandla ei helseberedskapsmelding. Pandemien lærte oss mykje både på godt og vondt – kanskje mest på vondt, men det har kome mykje god lærdom ut av dette.

Mitt fokus når det gjeld denne stortingsmeldinga, vil vera på vårt eineståande helsepersonell og den enorme innsatsen dei la ned under pandemien. Dei viste ein fleksibilitet utan sidestykke. På eigen arbeidsplass bytta nokon avdeling, andre gjekk frå dag- til nattarbeid, mens andre melde seg til arbeid i ein nabokommune. Etne og Vindafjord kommunar bygde på rekordtid opp ei eiga avdeling for pasientar med korona. Dette viser at helsepersonell har ei stor evne til å snu seg rundt og vera fleksible.

Lukkast me betre enn andre land? Ja, eg vil påstå det, men samtidig såg me kor avhengige me var blitt av utanlandsk arbeidskraft. Mange tilsette i vår felles helseteneste kjem frå andre land, og då grensene stengde, såg me tydeleg kva utfordring det blei. Difor er eg glad for at dette er sterkt understreka i stortingsmeldinga, og at regjeringa bl.a. vil sjå på det nordiske samarbeidet.

Tilsette i heile og faste stillingar er heilt avgjerande for at me skal lukkast betre neste gong. Ja, me veit at det blir ein neste gong, me veit berre ikkje når. Me såg òg kor stor usikkerheit det var, og kor problematisk det blei for dei som dessverre jobbar deltid og måtte shoppa vakter. Dei som dessverre må jobba fleire plassar for å få kvar dagen til å gå rundt, blei ekstra hardt ramma. Dei stod utan ekstra inntekt og kjende på eit sterkt ubehag ved eventuelt å ha dratt smitte frå ein stad til ein annan.

Nokre kommunar, som heimkommunen min, Vindafjord, blei ekstra hardt ramma. Me fekk inn import-smitte og fekk dette inn i ein institusjon. Igjen såg me viktigheita av dyktige og velkvalifiserte tilsette, som hindra at dette blei endå meir krevjande enn det alt var. Dei er gullet i vår felles helseteneste, og eg er glad for at dei tilsette er ein viktig del av denne helseberedskapsmeldinga.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:50:52] (komiteens leder): Dette er en viktig melding, og det er et stort alvor som ligger bak det at vi diskuterer helseberedskap bredt i dag. Det er flere som har vært inne på viktige faktorer. Noen har også sagt at det gikk bra i Norge under koronapandemien. Det er det nok ganske mange ulike meninger om og ulike følelser rundt. Det var en veldig

hard prøve vi ble satt på, og det bør egentlig også prege debatten her i dag; at vi virkelig innser alvor, og at vi gjør mer for å stå bedre rustet. Regjeringen skal ha ros for at man har gjennomført dette arbeidet nå og levert en helseberedskapsmelding til Stortinget.

Det har vært mye snakk om helsepersonell i denne debatten, og det er helt naturlig. De er jo ryggraden i veldig mye av helseberedskapen. Det som også er interessant, er at det har vært snakk om intensivsykepleiere. De er viktige. De er noen av dem som har tatt en særskilt utdanning, en masterutdanning, for å være spesialister på sitt område. De er også – som de andre spesialistsykepleierne – de som raskt kan snu seg rundt og bistå når f.eks. en pandemi treffer, og man trenger spesialisert kompetanse.

Derfor må jeg si at jeg er utrolig skuffet over at regjeringen drar beina etter seg når det gjelder å sikre spesialistgodkjenning for en lang rekke sykepleiere som har tatt masterutdanning og spesialisert seg. Det er nesten helt ufattelig. Helsedirektoratet la i juni i fjor fram tre modeller regjeringen kunne velge mellom, og enda klarer regjeringen å levere en nasjonal helse- og samhandlingsplan til Stortinget hvor de skal fortsette å utrede og vurdere. Man må kunne ta beslutninger når man sitter i regjering.

Det å sikre spesialistgodkjenning har stor betydning for å ha oversikt over den kapasiteten vi har knyttet til spesialutdannede sykepleiere. Det vil følge helsepersonellnummeret til sykepleierne, og det vil til enhver tid være lett å vite hvor disse er. Her mener jeg faktisk at regjeringen må skjerpe seg. Nå må man bestemme seg. Høyre er helt tydelig på at vi mener spesialistgodkjenning bør være for alle disse ulike typene spesialistsykepleiere, slik det er for avansert klinisk sykepleiere. Man får en spesialistgodkjenning når man har gjennomført sin master. Jeg tror gjennomsnittet for sykepleiere er 4,5 år ute i praksis før man tar en master, så dette er godt trent sykepleiere.

Hans Inge Myrvold (Sp) [11:54:10]: Eg vil innleingsvis understreke viktigheta av helseberedskapsmeldinga og dagens debatt i Stortinget. For Senterpartiet er helseberedskap, både sett i eit reint medisinsk perspektiv og ikkje minst som del av den totale beredskapsbygginga i nasjonen, avgjerande i tida me står i.

Mange av medlemene i helse- og omsorgskomiteen har tydeleg peika på ei rekkje forhold som er avgjerande, deriblant legemiddel, legemiddelproduksjon og smittevernustyr. Alle desse innsatsfaktorane er kritisk avgjerande for helseberedskapen vår.

Det er ingen tvil om at fleire aktørar i Noreg snudde seg brått om og sikra produksjonskapasitet for smittevernustyr i Noreg under pandemien. Det var avgjeran-

de for å avhjelpa ein sterkt kritisk situasjon for helsepersonellet vårt, og mellom folk, i bruken av verneustyr. Eg vil nytta anledinga til å takka framsynte helsepionerar og tilsette som sikra kritiske forsyningslinjer.

Då pandemien treffe nasjonen, var det ingen system eller tilfredsstillande ordningar for nasjonal lagring eller forsyning av smittevernustyr. Dette kjem tydeleg fram både i denne meldinga og ikkje minst av arbeidet til koronakommisjonen. Representanten Svoldal Bøe frå Høyre har i dagens debatt òg beskrive den kritiske situasjonen den regjeringa partiet hans var ein del av då, måtte handtera, der utfallet av forsyningslinjer inn til landet faktisk var styrt av ein god porsjon flaks. Inga samhandling eller sektorgjennomgripande organisering var på plass, og det måtte etablerast. Det vert òg gjort godt greie for korleis nytt nasjonalt beredskapslager er etablert og under vidare utvikling.

Eg vil understreka det som faktisk vert gjort og lagt fram knytt til dagens organisering, men ikkje minst kva tiltak og handling som ligg bak meldinga. Regjeringa la i fjor sommar fram forslag om forskriftsending til plikt til å sørgja for beredskapslagring av seks månaders normalforbruk av smittevernustyr til bruk i helse- og omsorgstenesta. Dette har vore på ein brei og god høyringsrunde, der alle kommunar var inviterte til å koma med sine innspel.

Representanten Bård Hoksrud uttrykte i dagens debatt at det ikkje vert bygd opp under og lagt rammer for nasjonal produksjonskapasitet. Det stemmer ikkje. Fleire av dei tiltaka det er vist til i meldinga frå regjeringa, og særleg det eine forholdet eg beskriv, om lokal lagring, vil så absolutt vera med på å byggja opp under at nasjonale produsentar av smittevernustyr framleis kan bidra tungt i dette viktige arbeidet.

Siv Mossleth (Sp) [11:57:34]: Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil stemme for forslagene nr. 1 og 2. Forslag nr. 1 forklarte statsråden ganske godt i replikkvekslingen: Forslaget ber regjeringa styrke og utvide det nordiske samarbeidet om produksjon og lagring av legemidler og smittevernustyr i Norden. Dette samarbeidet har allerede vist at Norden er for lite, og Nordisk råd anbefaler et nordisk samarbeid som en viktig felles stemme inn i det europeiske samarbeidet. Forslaget er en del av det som står i helseberedskapsmeldinga, altså intensjonen i forslaget om et godt nordisk samarbeid.

Vi vil også stemme for forslag nr. 2, om å styrke frivillighetens rolle i helseberedskapen og at de frivillige organisasjonene integreres i planverk og øvelser. Dette er en viktig påle i helseberedskapsmeldinga, helt i tråd med intensjonen meldinga legger fram.

Jeg tegnet meg egentlig for å takke for en engasjert debatt. Helseberedskap er viktig, det er vi helt enige om.

Jeg har også lyst til å presisere at antallet utdanningsstillinger for intensivsykepleiere er over dobbelt så stort nå som det var i 2020. For eksempel var det i Helse sør-øst 140 stillinger i 2020, og nå er det 385. Sykehusene skal øke intensivkapasiteten, og det er satsing på utdanningsstillinger, både når det gjelder antall plasser, og når det gjelder penger i budsjettene.

Minoriteter og innvandrere er omtalt i meldinga, og vi har en økt nasjonal satsing på norsk legemiddelproduksjon gjennom Veikart Helsenæring. Det skal satses på det næringslivet i Norge som utvikler legemidler, medisinsk utstyr og digitale verktøy.

Jeg har også lyst til å presisere at det kommer en ny nasjonal strategi i 2024 for antimikrobiell resistens, og den strategien inkluderer en ny nasjonal antibiotikastrategi. Norge er et av de aller beste landene når det gjelder lav bruk av antibiotika, og det må vi beholde. Det gjelder ikke bare nye strategier; det gjelder å beholde den gode faglige produksjonen.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [12:00:55]: Jeg har lyst til å takke for en god debatt om en viktig sak der jeg tror veldig mange av oss står skulder ved skulder når situasjonen røyner på. Beredskap er utrolig viktig. Ideelle aktører er kjempeviktige. Hvor hadde vi vært uten Røde Kors, Norsk Folkehjelp eller Sanitetskvinnene når det gjelder ting som skjer utenfor sykehusets vegger eller utenfor kommunen? Det er utrolig viktige samarbeidspartnere vi faktisk bør bruke med forutsigbarhet, så jeg er glad for at også regjeringspartiene går inn i forslagene nr. 1 og 2.

Så har jeg lyst til å si at beredskap er viktig i kriser, men det er også viktig i hverdagen. Jeg tror statsråden har fått oppleve at det er én ting å levere representantforslag i 2021 om å øke intensivkapasiteten, noe annet i etterkant å sende ut oppdragsdokument både ett og to år og ikke kunne svare på hvor mye antall intensivsenger eller kapasiteten har økt. Sykepleierforbundet sier at det ikke har økt siden før pandemien. Det er deres ord. Jeg tror Helsedepartementet – sammen med statsråden – kanskje kan si litt mer om hvor mange plasser vi har fått.

Problemet er at når vi ikke har intensivkapasitet i hverdagen heller, utsettes operasjoner. Folk venter, det blir sykmeldinger, og det koster samfunnet dyrt. Når det er lav intensivkapasitet, blir det enda verre når krisen kommer, for da utsettes operasjoner igjen fordi en må bruke intensivkapasiteten til krisen. Derfor er det viktig at det utdannes flere.

Det er kjempebra at det har blitt over 300 i Helse sør-øst. Det er kanonbra, men det er også viktig at vi utdanner annet personell. Det holder heller ikke med LIS1-stillinger. Det er kjempeviktig som en start, men vi må også ha spesialistene som skal stå sammen med in-

tensivsykepleierne rundt intensivsengen. Det må være rom og areal til disse sengene. Det er ikke bare en seng, det er masse utstyr rundt som ofte krever helt andre ting enn det som er i sykehus i dag.

Derfor er jeg opptatt av at vi i fellesskap må gjøre det vi kan, og jobbe i fellesskap for å sikre at det oppdragsdokumentet statsråden sender ut til foretakene, faktisk blir fulgt opp. Vi er helt avhengig av både å utdanne folk og å ha kapasitet både i hverdagen og også når krisene kommer.

Erlend Svoldal Bøe (H) [12:03:44]: Først til innlegget fra representanten Myrvold, som sa at det ikke var noen sektorovergripende tiltak på dette området under vår regjering: Det er ikke riktig i det hele tatt. Vi har jo hatt et helseberedskapsråd i Norge helt siden annen verdenskrig. I 2019 opprettet Solberg-regjeringen Beredskapsutvalget mot biologiske hendelser, nettopp for å koordinere på tvers av sektorene og for å kunne være forberedt om det skulle skje en biologisk hendelse. I 2017 opprettet man CEPI, som er en internasjonal vaksineorganisasjon, for å bidra til å utvikle vaksiner for å være forberedt på smittsomme sykdommer. Jeg vil bare rette opp i noen av påstandene, det er viktig.

Det er riktig at vi ikke hadde gode nok beredskapslagre, det er noe vi har innrømt og vært tydelige på. Det er også grunnen til at vi satte i gang arbeidet med å få på plass gode beredskapslagre ute i helseforetakene da vi satt i regjering. Man skulle ha et rullerende lager, og det skulle være tilsvarende seks måneders normalt forbruk på de lagrene. Det skjer også nå.

Jeg husker det veldig godt, for jeg var i Helse- og omsorgsdepartementet i den tiden da pandemien brøt ut. Tirsdag 3. mars i 2020 hadde jeg et veldig godt møte med mange ulike aktører innenfor helsenæringene om hva de kunne bidra med når situasjonen var som den var. Det vi da så, var at vi har en fantastisk helsenæring i Norge som kan stille opp på kort varsel, og som kan snu seg rundt og bidra. Den helsenæringen må vi utvikle, den må vi ta i bruk i helse- og omsorgstjenesten vår – ikke bidra til å fase ut, slik at en ikke har gode nok rammevilkår for å bidra.

Når det gjelder intensivkapasitet, må vi huske på at vi hadde 289 permanente intensivplasser på det tidspunktet. Vi foretok også en kartlegging der vi så at vi kunne oppskalere til 1 200 ute i sykehusene hvis det ble nødvendig. Det var 3 100 sykepleiere som fikk internopplæring i hvordan man skulle drive god intensivbehandling av covid-19-pasientene – som et viktig tiltak. Dette var kortsiktige tiltak. Det var også vi som satte i gang og sørget for å bevilge midler til å kunne få 100 nye utdanningsstillinger i intensivsykepleie. Det er jeg glad for at regjeringen også har videreført.

Jeg vil helt til slutt ta opp en ting jeg er litt opptatt av. Vi snakket her i salen mye om den harde beredskapen. Vi må også huske på at vi fortsatt må diskutere de langsiktige effektene av pandemien vi har vært gjennom. Det handler om mennesker som har opplevd isolering og ensomhet, vi ser at helsefrivilligheten i landet vårt har gått ned, og vi ser fortsatt at sårbare barn og unge opplever de største konsekvensene. De må kanskje bære veldig mye av konsekvensene i årene framover.

Vi må tørre å ta debatten om de langsiktige konsekvensene, ikke bare hvordan vi skal styrke beredskapen framover.

Bård Hoksrud (FrP) [12:07:03]: Da har vi i hvert fall fått avklart at det ikke er flere intensivplasser nå enn det var i 2021. Det er alvorlig, for vi har vært klare og tydelige og sagt at dette er vi nødt til å gjøre noe med. Jeg skjønner at statsråden ikke ville svare konkret på det Arbeiderparti-representanten prøvde seg på i et replikkordskifte med meg, om at det har økt hvert år siden denne regjeringen overtok. Det er for så vidt greit.

Jeg registrerer også at statsråden ikke ville svare på når man har tenkt å følge opp de vedtakene som Stortinget i 2021 enstemmig vedtok, om at man skulle øke legemiddelproduksjonen i Norge av beredskapsmessige hensyn.

Mange har i dag også tatt opp og diskutert dette med legemiddelmangel, smittevernustyr osv. Representanten fra Senterpartiet som var oppe her før meg, skrøt av og takket framsynte helsegründere fordi de tok mulighetene og startet med produksjon av smittevernustyr i Norge. Da kan man ikke etterpå drukne dem ved ikke å være med videre. Det er det som er realitetene.

Det er det som er realiteten for ASAP-Norway. De sørget for at intensivsykepleierne og legene som sto på intensivplassene i sykehusene, som altså ikke fikk smittevernfrakker fordi det ikke fantes der ute, fikk det. Det var noen som tok ansvar og sørget for å produsere det i Norge. Da pandemien var over, og de store, kinesiske selskapene, gigantselskapene, kom og startet produksjonen sin igjen, var altså takken takk og farvel, finn på noe annet å drive på med, for vi er ikke opptatt av at vi skal ha den produksjonen i Norge mer.

Eller ta Innovern: Finansministeren, den gangen partileder, reiste rundt og sto i Møre og Romsdal og fortalte hvor viktig det var å sikre at man hadde denne typen produksjon i Norge. Det er altså nå nedlagt. Det er konsekvensen av at man ikke fortsetter å følge opp.

Vi ser også at beredskapslagrene er mindre nå enn det som var forutsetningen også etter pandemien. Man glemmer kanskje veldig fort, og vil gjerne glemme veldig fort, noe som ikke har vært bra, som en pandemi. Konse-

kvensen er altså at man ikke følger opp og ikke sørger for å videreføre og sikre at man har den muligheten i Norge.

Det er det samme når det gjelder legemiddelproduksjon. I Kragerø i Telemark hadde man en bedrift som het Palla Pharma. Morselskapet som produserer, gikk over ende. Det var nesten kul umulig, men stortingsbenken fra Telemark var veldig aktiv for å se på muligheter for hvordan man kunne prøve å utfordre regjeringen og departementene på hvordan man kunne klare å være med og bidra til å sikre at man kunne få til en løsning for den produksjonen. Det var altså ikke staten som sørget for at dette kom på plass; det var privat næringsliv, kommunen var aktiv, og fylkeskommunale midler var også med i bildet. Det er bra, men det er altså sann at hvis man ønsker å få dette på plass, må man med politisk vilje være villig til å legge til rette for å sikre at man har mulighet til å ha den produksjonen i Norge.

Presidenten [12:10:11]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:10:15]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å stoppe veksten av private helseforsikringer og unngå amerikanisering av helsevesenet (Innst. 213 S (2023–2024), jf. Dokument 8:54 S (2023–2024))

Presidenten [12:10:37]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Elise Madland (A) [12:11:17] (ordfører for saka): Eg vil takka komiteen for godt samarbeid, og eg legg til grunn at dei andre partia gjer greie for sine syn.

Den aller viktigaste helseforsikringa vi har her i landet, er vår folketrygd. At alle har tilgang til eit obligatorisk medlemskap i vår folketrygd, er ein viktig berebjelke både i vår felles helseteneste og i velferdsstaten. På denne måten hindrar me auka sosiale, økonomiske og geografiske forskjellar.

I Hurdalsplattforma er Arbeidarpartiet og Senterpartiet tydelege på at me ønskjer å innføra ei omsetningsavgift for nettopp å hindra ei todeling av helsetenesta, og samtidig redusera bruken av helseforsikringar.

Det er ikkje til å koma frå at fleire og fleire pasientar som møter helsetenesta, blir spurde om dei har helseforsikring. Difor tek regjeringa dette på høgaste alvor og jobbar med å få ventetida ned, og me styrkjer dei offentlege sjukehusa våre med ekstra midlar, til både behandling og vedlikehald.

Eg vil òg visa til den nyleg framlagde nasjonale helse- og samhandlingsplanen, der me tek heilt konkrete grep både for finansiering av sjukehus og for bygging av framtidige sjukehus. Me endrar rentemodell og finansieringsmodell. Dette er heilt tydelege eksempel på at regjeringa gjer grep for å sikra vår felles helseteneste og våre felles sjukehus.

Sist, men ikkje minst satsar me på fagfolka våre. Søkjelysta blir retta mot eit godt arbeidsmiljø og ein stillingsstorleik som gjer det mogleg å etablera seg, og vidare blir det òg satsa på kompetanseutvikling. Det offentlege skal vera ein attraktiv arbeidsplass gjennom heile tida ein står i arbeid.

Forslagsstillarane peikar òg spesifikt på statlege selskap, og eg vil peika på uttalen frå næringsministeren om at det er brei politisk einigheit om utøvinga av statlege eigarskap. Staten som eigar har forventningar om berekraft, effektivitet og sektorpolitiske mål.

Det er viktig å understreka at helseforsikring aldri blir ei erstatning for godt HMS-arbeid. Me veit òg at private helseforsikringar er noko nokre tilsette har framforhandla i lønsavtalar. Desse er det ikkje ønskjeleg, og heller ikkje politisk mogleg, å ta vekk.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:13:48] (komiteens leder): Det er litt interessant når Rødt tester ut Hurdalsplattformen, for dette forslaget er egentlig helt i tråd med det regjeringspartiene ble enige om i «Huddal'n», som vi sier der jeg kommer fra, men regjeringen er jo ikke interessert i å gjøre det. Det synes vi i Høyre er bra, for vi er helt enig med regjeringen i at en omsetningsavgift på helseforsikringer ikke er løsningen for å få ned ventetidene. Det kan kanskje medføre at noen færre kjøper helseforsikring, men finansministeren skriver selv i sitt svar til komiteen at det vil ikke korte ned køene, og bedrifter vil fortsatt kunne se seg tjent med å finansiere private helsetjenester til de ansatte. Det kan faktisk også være, som også finansministeren sier i svaret sitt, at flere vil kunne velge å kjøpe private helsetjenester direkte, i stedet for å finansiere tjenestene gjennom private helseforsikringer.

Den beste helseforsikringen vi har, mener vi i Høyre er en effektiv og god offentlig helsetjeneste som tilbyr rask helsehjelp når man trenger det. Det er klart at med denne regjeringens så uforutsigbare sykehusøkonomi – flere sykehus varsler at de kommer til å gå med underskudd, sykefraværet er høyt, bruken av innleie er høy, sy-

kehusene har rapportert at de fortsatt har lavere aktivitet enn før pandemien, og helsekøene bare øker og øker – er det den store utfordringen. Det er den helseforsikringen vi hadde håpet at regjeringen skulle innfri på, nemlig at pasienter får hjelp når de trenger det, ikke at de må gjøre som en politimann jeg møtte for en uke siden. Han måtte vente halvannet år på en ganske enkel operasjon i hoften. Han orket ikke det, så han valgte å betale selv – familien betalte selv – fordi det for ham som 32-åring var et stort tap ikke å kunne jobbe som politimann.

Det er disse vi må gi en forsikring om at vi har en helsetjeneste som er der når de trenger det. Da kan det være smart å dra nytte av den ledige kapasiteten som er hos private. Hvis det offentlige mer systematisk kjøper den kapasiteten hos private, setter det dem med helseforsikring og dem som betaler selv, litt tilbake i køen også hos de private helseaktørene, som er villige til å gi av sin kapasitet for å være med og sikre en bærekraftig og god helsetjeneste.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:17:02]: Ei sterk offentlig helse- og omsorgsteneste som blir styrt av fellesskapet og finansiert over skattesetelen, er avgjerande i kampen mot auka sosiale og geografiske forskjellar og mot ei todeling av helsetenesta. Det skal ikkje vera behov for private helseforsikringar i Noreg. Me trur at ei avgift på helseforsikringar kan redusera etterspurnaden etter visse forsikringsprodukt, men det vil ikkje nødvendigvis påverka etterspurnaden etter private helsetenester.

Regjeringspartia har, som fleire har nemnt, i Hurdalsplattforma annonsert at ein ønskjer å innføra ei omsetningsavgift for å hindra ei todeling av helsevesenet og redusera bruken av private helseforsikringar. Det er viktig at det tiltaket har ein effekt. Det må me vera sikre og trygge på. Ei avgift vil heller ikkje i seg sjølv korta ned køane i den offentlege helsetenesta, og bedriftene kan difor framleis sjå seg tente med å finansiera private helsetenester til dei tilsette. Ei avgift på private helseforsikringar vil dessutan medføra administrative kostnader.

Eg synest det er interessant med føregåande talar, som snakka om uføreseieleg økonomi. Det høyrer ut som om Høgre har gløymt at me har styrt gjennom ein veldig krevjande pandemi, og for oss som var på sjukehusa, var det veldig, veldig krevjande å stå i. Det merkar me framleis. Høgre har òg gjennom sine åtte år i regjering svelteföra sjukehusa med sine effektiviseringskutt, som me heldigvis endrar no gjennom Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Det viktigaste me kan gjera, er å styrkja den offentlege helsetenesta og sikra tilbod der folk bur. Det er me godt i gang med, og me gjev oss ikkje på det. Me har bl.a.

lagt fram Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som eg snakka om. Me har lagt fram ein opptrappingsplan for psykisk helse. Me prioriterer helsevesenet, og det har me gjort ved hjelp av fleire forskjellige grep, bl.a. gjennom å styrkja sjukehusøkonomien med fleirfaldige milliardar kroner.

Morten Wold (FrP) [12:19:26]: La meg bare slå det fast: Fremskrittspartiet støtter ikke forslaget om å innføre omsetningsavgift på private helseforsikringer og avvikle bruken av disse i statlige selskaper. Det er på mange måter en underlig argumentasjon som ligger bak dette forslaget, og vi er glade for at et nesten samlet storting går imot.

Vi kan ikke støtte en politikk som fjerner ansattes goder i statlige selskaper, særlig når disse gir ansatte bedre villkår enn loven krever. Det er merkelig at ikke alle betrakter det som et gode for en arbeidstaker når arbeidsgiverne velger å tilby dem gode arbeidsforhold og ekstra fordeler.

Fremskrittspartiet mener det er riktig å erkjenne viktigheten av rask tilgang til behandling, enten den er i det offentlige, private eller ideelle, både for å minimere lidelse og for å muliggjøre rask retur til arbeidslivet. For mange gir privat helseforsikring gjennom arbeidsgiveren en nødvendig trygghet i hverdagen. Disse ordningene ønsker altså Rødt og SV å gjøre dyrere. Forstå det den som kan – jeg gjør det faktisk ikke.

Økte skatter og avgifter på helseforsikringer vil bare gjøre forsikringene dyrere – både for den enkelte og for bedrifter som tilbyr dem som en del av arbeidsavtalene – eller at statlige selskaper og private bedrifter lar være å tilby dette som en del av ansettelsen, med den trygghet det representerer for arbeidstakerne.

Fremskrittspartiet understreker betydningen av å opprettholde valgfrihet og individualisering i helsesektoren. Privat helseforsikring gir enkeltpersoner muligheten til å velge alternative behandlingsmetoder og sikre raskere tilgang til spesialistbehandling. Dette er viktige rettigheter som ikke bør undergraves, men hegnes om.

Det er også viktig å erkjenne at privat og ideell sektor ofte viser seg å drive kostnadseffektivt og innovativt. Konkurransen mellom offentlig og privat sektor kan stimulere til forbedringer og innovasjon som kommer alle til gode.

Sosialistenes og regjeringens motstand mot private aktører i helsesektoren er feilslått og er det som skaper et todelt helsevesen. Beslutninger som avviklingen av fritt behandlingsvalg, er med på å gjøre dette, og det setter pasientenes behov i andre rekke.

Hva har skjedd etter avviklingen? De siste tallene, fra utgangen av 2023, viste at over 276 000 personer sto

eller står i helsekø. Samtidig viser nylig rapporterte tall en økning i antall nordmenn som kjøper private helseforsikringer. Dette indikerer et økende behov og et ønske om valgfrihet og tilgjengelighet. Regjeringens politikk fungerer ikke og rammer dem som trenger det mest.

Det synes som om ideologi åpenbart er viktigere for regjeringen enn å løse problemene til helt vanlige folk. Regjeringen går til kamp mot de private, enten det er den private barnehagen eller et privat rehabiliteringstilbud som hjelper folk tilbake til arbeidslivet. Det er dette som skaper det todelte helsevesenet, ikke at bedrifter tilbyr helseforsikring i arbeidsavtalen til sine ansatte.

Marian Hussein (SV) [12:22:47]: Hvis man bare hadde lyttet til foregående taler, skulle man tro at vi var imot private helseforsikringer bare for å være kjipe sosialister, men når sykepleiere, lærere, barnehageansatte – de folkene som hver dag står og hjelper de menneskene som trenger fellesskapet mest – blir syke og pådrar seg slitasjeskader på grunn av jobben sin, har de ikke en helseforsikring som gjør at de kommer fremst i køen for behandling, etter at de har blitt skadet i tjeneste for fellesskapet. De 32 av de 70 statlige eide selskapene som tilbyr helseforsikringer for sine ansatte, jobber ikke i sykehusene og er ikke fremst i køen for å bistå fellesskapet. Det er folk med god inntekt og som bruker kroppen sin svært lite for fellesskapet – litt som folk her i denne salen. De får ikke slitasjeskader av å sitte på kontorstolene i staten, men de får gode ordninger. De blir anerkjent og verdsatt av eierne sine, i form av både lønn og å få gode helseforsikringer. Det er med på å bidra til et todelt helsevesen, når vi vet at vi har så lange køer som vi har.

Køene skapes heller ikke av sykehusene bare fordi de er kjipe. Jeg får stadig vekk høre fra sykehusansatte at de mister overleger og spesialister til det private fordi ordningene der er så gode, og fordi de ikke trenger å gå vakter osv. Da handler det også om at dette er et marked som er skapt av det offentlige. Vi kan ikke komme i en situasjon hvor noen som har helseforsikring og kanskje kunne ha ventet litt, går foran veldig mange andre i køen. Et privat helsevesen og mer bruk av helseforsikringer truer også det offentlige helsevesenet, for vi er et lite land, ressursene må deles på, og vi må prioritere riktig. Vi kan ikke prioritere dem som har best råd og kan betale seg ut av ulike køer hver gang. Jeg vet at vi har «fast track» på flyplassene. Vi trenger ikke flere «fast track»-er i helsevesenet som gjør at de sosiale forskjellene øker i samfunnet vårt. Hvis det er én ting vi har lært av land med store ulikheter, er det det.

Med det tar jeg opp de forslagene vi er med på.

Presidenten [12:25:51]: Representanten Marian Hussein har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Seher Aydar (R) [12:26:05]: Det offentlige helsevesenet må styrkes, sånn at alle er sikre på at de får den hjelpen de trenger, når de trenger det, uavhengig av økonomi og hvor i landet de bor.

Andelen av befolkningen som har privat helseforsikring, har økt kraftig de siste 20 årene. Det er først og fremst et uttrykk for at flere opplever behov for en ekstra sikring for å få tilgang til helsetjenestene, og det er et signal om at arbeidet først og fremst må dreies mot å trygge befolkningen med et godt tilgjengelig helsetilbud.

På Legeforeningens kampanjeside «Gjør kloke valg» står det:

«En undersøkelse fra Danmark viser at selv om allmennlegene forbinder private helseforsikringer med overbehandling og ulikhet i helse, føler mange seg presset til å henvise pasienter med slike forsikringer til undersøkelser og behandlinger som ikke er medisinsk indiserte.»

Sykehusutvalget skriver at «privat helseforsikring kan gi mer forbrukerstyrt etterspørsel etter spesialisthelsetjenester, i stedet for at henvisninger baseres på medisinsk indikasjon». De sier også at pasienter med helseforsikring kan beslaglegge knappe ressurser i helsetjenestene.

Dette er ikke noe Rødt bare finner på. Det er ganske mange viktige fagmiljøer som gir uttrykk for akkurat den samme bekymringen som ligger til grunn for de forslagene vi fremmer i dag. Den utviklingen vi ser, er veien til en amerikanisering av helsevesenet vårt, og dit vil vi ikke. Vi trenger et styrket offentlig helsevesen, der alle er sikre på at de får den helsehjelpen de trenger.

Helseforsikringer er «en sterk driver for en todeling av helsetjenesten, fordi det gjør at betalingsevne og ikke helsefaglige prioriteringer avgjør om man får hjelp». Dette skrev Arbeiderpartiet da de fremmet et liknende forslag som det vi gjør i dag.

«Hvis «alle» med jobb har privat helseforsikring, kan det undergrave hele den norske helsetjenesten.»

Dette sa tidligere helse- og omsorgsminister Bent Høie fra Høyre.

Disse beskrivelsene er minst like treffende i dag, og det understreker behovet for tiltak for å snu den utviklingen vi ser. Vi er nødt til å snu utviklingen, for ved utgangen av 2022 hadde om lag 748 000 personer privat helseforsikring. De aller fleste hadde det gjennom arbeidsgiver, også statlige selskaper. Det er ikke bare Rødt som sier at staten må bruke eierskap aktivt, dette er inspirert av LO, og jeg er ganske sikker på at LO kjemper mer for arbeiderne enn det Høyre og Fremskrittspartiet til sammen noen gang har gjort. Da velger vi å lytte til dem. Det er heller ikke de ansatte som har helseforsik-

ring gjennom jobben sin, som er ansvarlige for den utviklingen vi ser. Det er først og fremst et politisk ansvar. Det er nettopp derfor vi tar det opp politisk her.

Irene Ojala (PF) [12:29:18]: Norsk helselovgivning er veldig klar og tydelig. Det er staten og kommunene som har ansvar for å sikre likeverdige helsetjenester til befolkningen i hele Norge. Likevel opplever mange i Norge at offentlige helsetjenester ikke er tilgjengelig, og det ser vi spesielt i Finnmark og i distriktene i Norge. Det er uhørt hvordan syke mennesker blir behandlet og må være i kø i dagevis, ukevis og månedsvis. Det skjer selv om vi betaler vår helseforsikring til staten over skatteseddelen.

Helseforetakene i Norge har etter helseforetaksloven en stor grad av autonomi, eller selvstyre. Det kom godt til uttrykk da Finnmarkssykehuset for få uker siden la ned dagkirurgien i Alta – en dagkirurgi som ble bygd opp over 18 år med utgangspunkt i å styrke akuttmedisinsk behandling ved sykehusene i Hammerfest og Kirkenes. Dagkirurgien som ble lagt ned, var et gode for alle i Finnmark. Det er ikke en lokal kamp, men en kamp for hele Finnmark. Helseministeren har støttet styret og direktøren i Finnmarkssykehuset i nedleggelsen, til tross for at spesialisthelsetjenesten i Alta ifølge Hurdalsplattformen skulle bygges opp og ikke ned.

Resultatet av nedleggelsen har allerede ført til at ventetiden for operasjoner har gått opp. De som hadde time for operasjoner i mars, har nå fått time i desember og januar. Da er det ikke urimelig at folk velger private helseforsikringer og private helsetilbud, slik at arbeiderne kommer raskt tilbake til jobb, som rørleggere, tømre-re, skiferarbeidere eller bønder. Når arbeidsfolk – for det er det vi snakker om – og bedriftseiere kjøper behandlingssikring, gjør de det fordi staten og helseforetakene ikke ivaretar pasientenes interesse i å komme raskest mulig tilbake til arbeid. Også det har en økonomisk kostnad. Små håndverksbedrifter som ikke eies av staten, kan fort få økonomiske problemer hvis ansatte blir sykemeldt over lang tid fordi de venter på en skulderoperasjon eller annet. Bedrifter som har skrevet kontrakter for overlevering av bygg til bestemte datoer, kan få store dagbøter hvis bygget blir forsinket. Det er sånn sett mye som er likt mellom helseforetakenes skrekk for sykemeldinger og innleie av vikarer, versus håndverksbedrifter som nå får lange sykemeldinger og må skaffe vikarer for å få byggene ferdigstilt.

Pasientfokus er helt enig med forslagsstillerne i at veksten som skjer i privat helseforsikring, er uheldig, men det er ikke den enkelte pasient sitt ansvar å hindre privat helseforsikring. Det er statens ansvar, og Pasientfokus stemmer derfor ikke for forslagene som fremmes i denne saken.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:32:24]: Jeg husker at da vi satt her under koronaen, skrev NRKs utenrikskorrespondent i USA en kronikk der overskriften var: «Ikke bli syk. Det er for dyrt!»

Han hadde erfart hvordan det var å komme inn uten helseforsikring, som han trodde at han hadde gjennom den norske folketrygden. Han klarte å argumentere og fikk til slutt bevist også overfor amerikanske myndigheter at hans norske helseforsikring gjennom folketrygden og deres samarbeid gjennom Helfo gjorde at han var dekket da han ble syk i USA. Det er det som er den norske modellen.

Nå diskuterer vi om vi skal ha moms eller en omsetningsavgift på helseforsikring eller ikke, men i bunnen er det en fantastisk suksess i Norge at vi har et fellesskapsfinansiert helsevesen som gjør at det har ingen ting å si om man er fattig eller rik når man kommer til legen, eller når man kommer til sykehuset. Man skal få behandling. Alle skal få det, uavhengig av egen økonomisk situasjon.

Den norske fellesskapsmodellen er effektiv, den er god, og den skaper trygghet for deg og meg. De partiene som er mest for mer private løsninger og private helseforsikringer, er også mest for USA, men den amerikanske modellen på helse er ikke god. Den er både dyrere, dårligere og skaper mer usikkerhet for folk. Det er det som ligger til grunn for engasjementet fra Rødt og SV i denne saken.

Når jeg som finansminister ikke ønsker å støtte dette nå, er det fordi jeg ønsker en utredning av hvordan dette slår ut, og fordi jeg tror vi fort bare går over fra en forsikringsordning til at folk betaler det privat. Vårt poeng for å klare å unngå at flere og flere ønsker å ha privat helseforsikring, er at vi må ha et sterkt norsk fellesskaps-helsevesen som bygger på den norske modellen. Det er lønnsomt, for det er mest effektivt. Det er trygt, og det skaper forutsigbarhet for deg og meg. En utvikling i amerikansk retning ønsker vi ikke. Det er også det som er verdien som er omtalt i Hurdalsplattformen – at vi ikke ønsker en todeling av norsk helsevesen. Når vi går inn i det konkrete forslaget her, er vi likevel usikre på om det beste virkemiddelet for å motvirke det er å innføre en ny avgift – derfor den tilbakemeldingen jeg har gitt i brev form til Stortinget.

Presidenten [12:34:45]: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:34:56]: Det er litt stas å ha finansministeren i en helsedebatt i Stortinget, så da må man jo benytte anledningen godt.

Jeg er litt overrasket over at regjeringen er så tydelig på at en omsetningsavgift ikke vil fungere. Det er litt interessant at det nå tas en forutsetning om at tiltaket faktisk må ha en slik effekt. Hva er det som gjør at man nå

tenker at man må starte en utredning av det? Dette er noe man har skrevet inn i Hurdalsplattformen. Dette er noe Arbeiderpartiet vedtok senest på sitt landsmøte i 2023. Da sa daværende helsepolitisk talsperson Cecilie Myrseth: «Nå må det ryddes opp». Er det egentlig bare et spill? Er det egentlig bare et strekpunkt i Hurdalsplattformen som skal gi grunnlag for politiske utspill i den offentlig-private debatten?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:35:57]: Det er veldig hyggelig å være her i en helsedebatt. Jeg må passe på at jeg ikke går ut over mitt konstitusjonelle ansvar, men jeg har også vært nestleder i helsekomiteen for lenge siden – det er egentlig litt skremmende når jeg tenker på hvor lenge siden det er, men sånn er det jo.

Så skal jeg svare på spørsmålet fra representanten Trøen. Det som er holdningen i Hurdalsplattformen når jeg leser den, er at vi har grunnleggende tro på et offentlig helsevesen der det ikke skal være noen utfordringer om man er fattig eller rik, eller hvor man bor. Det er grunntroen.

Vi er bekymret for en utvikling der flere og flere føler de har behov for en privat helseforsikring. Vi mener at det i bunn i stor grad er et kunstig behov. Mye av de private helseforsikringene dekker mest fysioterapi, ergoterapi og den typen lavterskel, men veldig viktige tilbud. For det brede norske helsevesenet mener vi at det er feil vei å gå, og da må man vurdere en sånn omsetningsavgift, men som jeg skriver i brevet, er jeg usikker på om det vil ha den ønskede effekten.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:36:58]: Jeg tror ikke det er noe parti i denne salen som ikke har en grunnleggende tro på og ønsker å ha en sterk offentlig helsetjeneste. Det er ingen av oss som ønsker oss et amerikanisert helsevesen i Norge. Vi er alle opptatt av at vi ikke skal ha en todeling. Det skal ikke være sånn at man skal måtte ha penger eller helseforsikring for å få hjelp i Norge.

Utfordringen akkurat nå er at vi blir mer todelt enn noen gang fordi folk venter veldig lenge i helsekø. Jeg vet at finansministeren antakeligvis ikke kan svare på det – bortsett fra at han sitter på den store pengebunken, så han kan jo i revidert nasjonalbudsjett og i neste nasjonalbudsjett virkelig bidra til at sykehusene har muligheten til både å behandle selv og kjøpe mer privat kapasitet.

Det er allikevel rart. Hva er endringene i forutsetninger som gjør at regjeringen nå mener at en omsetningsavgift ikke er riktig, når man har ment det i Hurdalsplattformen og senest i 2023?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:38:02]: Som jeg også skriver i svaret til Stortinget, kommer det nå til

sommeren en offentlig utredning med navn avkommersialiseringsutvalget. De skal se på ulike deler av offentlig sektor. Vi må se på det og hvilke vurderinger de gir.

Jeg respekterer at Høyre i utgangspunktet – og det er jeg helt sikker på – egentlig også mener at den norske modellen er den beste. Det er den gradvise utviklingen vi mener vi skal være litt bevisste på, sørge for at det over tid ikke blir sånn at vi gjør mer eller mindre dårlige valg – ikke så politiske valg, men valg når vi skal ta beslutninger – som gjør at vi skaper en større privat sektor, som kan skape et a- og b-lag. Sånn er det ikke i dag, spesielt hvis man får alvorlige sykdommer. Som jeg selv har opplevd, kommer det offentlige helsevesenet skikkelig tungt inn. De private helseforsikringene slår veldig mye mer inn på det som kan kalles lavterskel, men som kan være veldig definerende for en arbeidsgiver. Vi er opp-tatt av at vi ikke skal lage et system som går mer og mer i den retningen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:39:06]: Jeg tror vi egentlig har akkurat de samme intensjonene, men for meg er det litt overraskende at regjeringen ikke ser at når helsekøene bare fortsetter å øke – de har økt med to uker på to år – og fristen som er satt for når pasienter skal få sin behandling innen en medisinsk forsvarlig tidsramme, brytes mer enn noen gang – fristbruddene har doblet seg på to år – er det nettopp helt vanlige folk som ser seg nødt til å bruke egne penger for å betale for behandling, for å komme seg tilbake til jobb eller for å ha et liv med livskvalitet som de orker å stå i. Derfor er svaret ikke omsetningsavgift eller forbud mot helseforsikringer, og det er heldigvis regjeringen nå enig i. Svaret er å styrke den offentlige helsetjenesten.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:40:05]: Det er ålreit å være her en tur og snakke om helse, for det er så grunnleggende viktig for fellesskapet vårt. Hele helsevesenet har vært gjennom en utrolig krevende tid. Det har vært veldig mye dyktige folk der – først under koronaen, som skapte kjempeutfordringer for den daglige driften, der mange pasienter måtte forskyves i behandlingen man hadde tenkt. Da koronaen var over, kom denne veldig prisveksten vi har sett, som også slo inn i helsevesenet. Det er ikke noen tvil om at det norske helsevesenet har hatt noen krevende år – først gjennom perioden med korona og etterdønningene av den og så prisveksten. Det har vært gjort en veldig god jobb.

Derfor har vi også det som ligger i Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Vi skal gjøre en endring av finansieringsmodell og få mer stabilitet. Jeg håper også at det når prisveksten nå går mer i riktig retning, og man har det sykehusbudsjettet vi la for i år – som ble lagt i mer urolige tider – blir mer stabilitet for helsevesenet framover.

Så får vi håpe at det ikke kommer nye pandemier eller andre sjokk som rammer oss.

Marian Hussein (SV) [12:41:21]: Det er litt som den foregående taleren sa: Det er jo ikke hver dag vi har finansministeren i en helsedebatt, så da må man utnytte mulighetene man har.

Dette handler om litt av det som er utfordringen i helsevesenet. I helsedebatter snakker vi veldig ofte om de økte ventetidene og et offentlig helsevesen som stadig vekk bruker mer penger på – jeg holdt på si – fristbruddavtaler som er uhensiktsmessige, men en av de største utfordringene for sykehusene våre er at de er nødt til å tilbakebetale både lån og renter – avkastning og utgifter tilbake til Finansdepartementet. Regjeringen har levert en sykehus- og samhandlingsplan som gjør noen grep med tanke på hvordan vi bygger sykehus videre. Et av de viktigste grepene handler om 75 pst. avkastning. Hva mener ministeren om det?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:42:30]: Først: Jeg er ikke helseminister, og helseministeren kan svare veldig godt for det som ligger i Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Vi har ikke noen avkastningskrav til staten eller til en eller annen aktør i det offentlige helsevesenet. Når vi tildeler penger, er vi opptatt av at det skal gjøres mest mulig effektivt, og også at man tar vare på den bygningsmassen man har. Hvis man skal gjøre endringer av finansieringssystemet for å bygge nye sykehus, må man ikke gjøre endringer som gjør det mer lønnsomt å bygge nytt enn å ta vare på de byggene man allerede har. Det gjelder å finne den balansen.

Når helseforetakene har ansvar for sykehus, sykehusbygg og sykehusdrift, må vi passe oss slik at vi ikke – i den gode hensikt, det skjønner jeg at det er hvis man skal lage nye modeller, f.eks. – gjør det billigere å bygge et nytt sykehus og gjør det mer lønnsomt enn å ta vare på de strukturene som ligger der. Det er å finne akkurat den balansen. Det har blitt gjort en del justeringer i Nasjonal helse- og samhandlingsplan som får kapitalkostnadene til sykehusene ned, men det må gjøres balansert.

Marian Hussein (SV) [12:43:34]: Det var ordet «kapitalkostnad» og ikke «avkastning» – jeg bommet, og samtidig jobber jeg mot en tikkende klokke ved siden av her.

Kapitalkostnadene er nå på 75 pst. som helseforetakene er nødt til å tilbakebetale til Finansdepartementet. Det er egentlig ikke synlig i statsbudsjettet, men det er ganske synlig i de kuttene sykehusene er nødt til å ta i behandlinger. Senterparti-leder Vedum er mot helseforetaksmodellen, og kapitalkostnader er et ektefødt barn av helseforetaksmodellen. Spørsmålet mitt er: Vil dere gå med på at vi gjør større endringer, slik at vi faktisk får

sykehusbygg både i Mjøsa og i Oslo, som vil gi oss de helsetjenestene vi trenger i framtiden?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:44:41]: Nå når jeg er i så godt humør, har jeg lyst til å si at vi ikke skal ha sykehusbygg «i Mjøsa», vi skal ha det ved siden av. Jeg klarte ikke å la være (latter i salen) – jeg måtte bare si det, det var for fristende. Det blir litt for dyrt å lage et undervannssykehus, men det var en god idé – flytende sykehus mellom hver by, for da kan hver by ha sin uke. (Latter i salen.) Det var faktisk genialt!

Når det gjelder det representanten spurte om, er det i Nasjonal helse- og samhandlingsplan omtalt flere grep for å få kapitalkostnadene til sykehusene ned, og også en ny finansieringsmodell som ikke skal ha samme innspæringskrav som vi har i dag.

Presidenten [12:45:30]: Presidenten er spent på å se hvordan det blir med sykehuskip på Mjøsa.

Seher Aydar (R) [12:45:44]: Det er helt klart at det er hyggeligere å snakke om Mjøsa enn om det jeg skal gjøre nå, og det er Amerika. Jeg synes statsråden beskrev problemet med en amerikanisering av helsetjenestene veldig godt, og statsråden understreker også hvorfor vi trenger offentlige helsetjenester. Det er problemstillinger og beskrivelser jeg stiller meg helt bak, så jeg trenger ikke gå inn på det.

Det jeg lurer på, er selve forslaget om omsetningsavgift. Dette forslaget skriver dere at ikke nødvendigvis er det beste virkemiddelet – jeg tror i hvert fall finansministeren nevnte det i innlegget sitt. Da lurer jeg på: Dette forslaget er «copy-paste» fra Hurdalsplattformen. Det er ikke et forslag Rødt har funnet på, det er et forslag regjeringen har sagt at er en god løsning. Nå synes dere ikke det, greit nok, men hva er det regjeringen vil gjøre for å bremse utviklingen med helseforsikringer når vi ser at utviklingen løper løpsk, samtidig som det offentlige helsevesenet heller ikke blir styrket tilstrekkelig?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:46:49]: Vi har satt ned et eget avkommersialiseringsutvalg som er bredt sammensatt med dyktige representanter, og de skal komme med sin innstilling til sommeren. Da vil en av de tingene de helt sikkert vurderer, være hvordan man skal klare f.eks. å sørge for at det ikke blir mer todeling av helsevesenet, og ikke minst at de offentlige pengene faktisk går til velferd for deg og meg, ikke til avkastning for andre aktører.

De holdningene som ligger i Hurdalsplattformen, ligger helt fast. Når vi går inn i de konkrete sakene, er det viktig at vi ikke hastegjennomfører tiltak det ikke er sikkert virker etter hensikten. Hvis det bare gjør at færre

har helseforsikring og at flere da betaler det på andre måter, er det ikke det som er målsettingen.

Seher Aydar (R) [12:47:37]: Jeg kjenner til avkommersialiseringsutvalget. Vi har ventet lenge på at det skal komme og er egentlig litt utålmodige. All den tid alle tiltak som kan bremse en utvikling der vi er på vei mot en todeling av helsevesenet, blir utsatt fordi det skal komme et utvalg som sier noe, videreføres i praksis en høyrepolitikk. Det er egentlig det som er utfordringen, og det er derfor jeg lurer på om vi skal vente en evighet på at det avkommersialiseringsutvalget skal levere noe. Vil det komme noen forslag fra dagens regjering, i hvert fall i løpet av denne regjeringsperioden, for å stanse den utviklingen vi ser? Eller er det bare en utsettelse av de problemene som gjør at de knappe ressursene i helsevesenet blir brukt på dem som har helseforsikringer, framfor på dem som trenger det aller mest? Det er en beskrivelse som ikke kommer fra meg, men fra sykehusutvalget.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:48:36]: Hvis man leser Nasjonal helse- og samhandlingsplan, ser man at den nettopp er en plan for å styrke det offentlige helsevesenet rundt omkring i hele Norge. Flere representanter har tydelig fått fram hvilke utfordringer det også er der. Det er også gjort justeringer i ISF, innsatsstyrt finansiering, og i hvordan man skal finansiere sykehusbygg, som vi mener vil styrke de offentlige tjenestene. Vi mener det er den beste måten, for at man ikke skal få mer kommersialisering av norsk helsevesen: at vi har et trygt norsk helsevesen, og at vi har en god og trygg finansieringsmodell i bunnen.

Presidenten [12:49:12]: Replikordskiftet er omme.

Bård Hoksrud (FrP) [12:49:32]: Et lite øyeblikk var jeg glad, for da jeg hørte på statsråden, hørtes det nesten ut som han hadde tenkt å putte hele omsetningsavgiften og momsene på disse tjenestene rett i søppelbøtta. Så kom avkommersialiseringsutvalget regjeringen har satt ned, som altså handler om hvordan man skal sørge for å gjøre det vanskeligere for folk faktisk å kunne få behandling raskest mulig og bruke den kapasiteten som er. Det er helt utrolig – køene øker og øker. I 2005, da den rød-grønne regjeringen den gang overtok, var det et titall som hadde privat helseforsikring. Ved utgangen av 2023 var det 816 000 mennesker i dette landet som hadde det. Det betyr at hvis de ikke får lov til å fortsette å ha det, som SV og Rødt ønsker, er det rett inn i den offentlige helsekøen og sitte og vente for dem som ikke har råd til å betale det selv. Ja, representanten Hussein sa det selv: SV og Rødt er kjipe sosialister, spesielt når de mener det er viktig at folk som betaler dette selv,

skal få en ekstra avgift på det de betaler. Det er kjipt. Jeg kan ikke oppfatte det på noen som helst annen måte.

Jeg synes det er trist. Mange av dem som har slik forsikring, har også fått den gjennom avtale på jobben. Det er arbeidsgiver som betaler, og det er fordi arbeidsgiveren sannsynligvis mener det både er et gode for de ansatte og også bra for å få ansatte raskt tilbake i jobb igjen. Tenk på det – forferdelige greier at man ønsker å ha ansatte raskt tilbake i jobb. Jeg synes det er kjempebra, og derfor må vi legge til rette for dette istedenfor å skulle ta det.

Alle her er enige. Fremskrittspartiet ønsker også at vi skal ha et sterkt offentlig helsevesen, men vi ønsker at folk skal kunne få behandling raskest mulig, ikke stå i en kø som har økt til 276 000 mennesker som ikke får behandling. Mange venter i lange tider for å få behandling i helsevesenet – og så er det ledig kapasitet.

Jeg har mange ganger nevnt fra denne talerstol at vi henter svenske kvinner for operasjon rett opp i gaten her, ved Stortinget, på et privat tilbud i løpet av to til tre uker, mens norske kvinner altså står og venter i over 60 uker for å få den samme operasjonen. Jeg mener det er – og har lyst til å si det – skammelig. Det er kanskje ikke lov, men det er det jeg tenker opppe i hodet mitt, for det handler faktisk om å gi hjelp til mennesker.

Jeg er glad for at regjeringen ikke støtter dette forslaget nå, at man ikke sørger for å gjennomføre dette. Jeg håper at man isteden ser at det er positivt at folk blir raskt friske, kommer seg tilbake i jobb, kan bidra tilbake til samfunnet ved å betale skatt – som noen kanskje betaler med glede og noen betaler med litt mindre glede. Det mener i hvert fall jeg. Det koster 1 948 kr for en 50-åring å ha denne forsikringen i året, så det er en ganske billig forsikring.

Marian Hussein (SV) [12:52:47]: Jeg ser at andre komiteer er i salen og er klar for sine saker, og vi har et komitémøte om noen minutter, så jeg skal være rask.

Det som pleier å lønne seg i politiske debatter, er å være ærlig om hva representanter sier. Det jeg vil si, er at vi ikke ønsker å være kjipe, men det handler til syvende og sist om at vi har en skattefinansiert offentlig velferd i Norge som akkurat nå er truet av at de som har råd, eller en arbeidsgiver som har råd, betaler seg forbi køen, mens helsepersonell og barnehageansatte står i kø.

Ja, vi er nødt til å gjøre noe for å styrke de offentlige helsetjenestene, sånn at det skal være unødvendig å ha helseforsikring, men det viktigste er også at vi gjør det vi kan med politisk kontroll, at det ikke utvikler seg et a- og b-lag i helsevesenet vårt. Det er jo det vi ser nå, med den dramatiske utviklingen i både antallet helseforsikringer og at staten også er en pådriver. Det er derfor viktig med en omsetningsavgift for å bremse ned på den utviklingen.

Avkommersaliseringsutvalget kan foreslå flere grep, for vi kan ikke få et helsevesen hvor det er etterspørselen som styrer, og ikke – som flere har vært inne på – gode prioriteringer av helse og likeverdige helsetjenester uansett hvor mye man har i inntekt, uansett hvor i landet man bor, osv. Det har vært den norske modellen. Jeg vet at Fremskrittspartiet er ganske imot mye av det vi står for i Norge, og ser veldig opp til USA, men Norge er et mye bedre land enn USA, særlig innen helse, og da må vi styrke den norske modellen og ikke etterligne amerikanske tilstander.

Bård Hoksrud (FrP) [12:55:07]: Det er fantastisk å høre på foregående representant når man prøver å legge en politikk i hva andre mener om politikk. Fremskrittspartiet er opptatt av at vi skal ha en politikk som vi har i Norge, hvor det er både mangfold, muligheter og valgfrihet.

Det er så synd at folk skal kunne få lov til å velge – sånn er det med SV. De ønsker ikke valgmuligheten. De ønsker å fjerne fritt behandlingsvalg. De ønsker ikke at private skal få lov til å levere tjenester. De ønsker at folk skal stå i kø, lengre køer, fordi man ikke er villig til å sørge for at man får et helsevesen som bruker all kapasiteten som er der. Jeg synes det er mye bedre.

Dette handler ikke om at man ser til USA eller er opptatt av det amerikanske systemet. Det handler om at jeg synes det er bra at noen også er villig til faktisk å bruke noen kroner for å ha en forsikring som ikke belaster det offentlige helsevesenet, som ikke sørger for at de køene blir lengre. Man bruker altså noen utenfor og er villig til å bruke egne penger på det.

Realiteten er at hvis man fortsetter sånn SV vil, og tror at hvis man sier at det bare er det offentlige som skal få lov til å levere, kommer de som har penger, til å kjøpe seg tjenester et annet sted enten de har privat helseforsikring eller ikke. Hvis de har penger til det, kan de kjøpe det. Det er alle dem som ikke har den muligheten, som må stå i den offentlige helsekøen – som SV synes det er greit at de skal stå i, men som Fremskrittspartiet ikke synes at det er greit at de skal stå i.

Derfor vil vi f.eks. kjøpe endometriosebehandling på Aleris, kjøpt og betalt av det offentlige, for at norske kvinner raskest mulig skal kunne få behandling. At SV ikke synes det er en god idé, får være deres problem. At de synes det er greit at man skal stå 60 uker i kø, får også være et problem for dem. Det er ikke et problem for Fremskrittspartiet, for vi har løsninger på hvordan vi skal sørge for at mennesker i Norge raskest mulig skal få behandling. Det spiller ingen rolle om det er et offentlig eller privat sykehus. Det viktige er at de faktisk får det, og at det er det offentlige som finansierer det, sånn at man

ikke må betale det selv, som er konsekvensen for mange nå.

Når man altså ikke klarer å få behandling, tar man muligheten og prøver å få behandlingen, og man kan faktisk være villig til å bruke av egne penger. Jeg mener man ikke skulle ha behov for å bruke av egne penger. Fremskrittspartiet mener heller ikke det. Vi mener det er et offentlig ansvar, og at man skal bruke kapasiteten der den er, både privat og offentlig.

Jeg synes det er trist at man kommer med et forslag som dette. Det er sikkert veldig mange SV-ere og Rødt-folk som har disse avtalene og synes de er kjempebra, og som synes det vil være veldig dumt å måtte betale ekstra, eller at arbeidsgiveren deres skal måtte betale ekstra, for å ha et gode de har opparbeidet seg gjennom avtaler med arbeidsgiveren sin. Det er litt spesielt at SV og Rødt synes det er greit at arbeidsgiverne skal måtte betale mer for å gi gode ordninger til de ansatte. Det synes ikke Fremskrittspartiet er en god idé.

Presidenten [12:57:56]: Representanten Marian Hussein har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marian Hussein (SV) [12:58:04]: Som finansministeren var inne på, har vi alle en felles helseforsikring. Den heter folketrygden. Vi er veldig mange som får nytte godt av den i Norge.

Det er et paradoks med høyresidens svar om at det offentlige bare kan kjøpe tjenester. Vi har faktisk helsepersonellmangel i Norge. Det å tro at private til enhver tid bare kan levere, og at de ikke er i samme økosystem som resten av personellmangelen vi har i helsevesenet – de ressursene de private har bygd seg opp, kommer fra et sted. De kommer fra det offentlige. Det er ressurser som tappes av det offentlige.

Det er veldig mye personell i Norge som ikke får helseforsikring av arbeidsgiveren sin. De er barnehageansatte, og de er hjelpepleiere på sykehjemmene våre. De har ikke helseforsikring, de har medlemskap i folketrygden. Vi må styrke det offentlige helsevesenet og slutte å lage et a- og b-lag i helsevesenet.

Truls Vasvik (A) [12:59:28]: Jeg tar egentlig ordet som saksordfører for saken om Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Der kan vi ta opp igjen denne diskusjon. Da kan vi holde det gående lenge, kjenner jeg.

Det er noen premisser i det Fremskrittspartiet sier. Punkt én er at de sier de er enig i et best mulig offentlig helsevesen, og at det er veldig flott at vi kan ha private aktører som ikke belaster det offentlige helsevesenet. Her har representanten Hussein fra SV helt rett, hvis vi forholder oss til den virkelige verden: Når vi har satt ned helsepersonellkommisjonen, er det fordi vi ikke har nok

helsepersonell. Hvis vi har det som en premiss, som omtrent alle er enig i, er det ikke sånn at private aktører bare henter helsepersonell fra en eller annen pose. Det finnes ikke en pose på lur med helsepersonell. De må komme fra et eller annet sted, og når vi tar dem ut av det offentlige, svekker vi automatisk det offentlige. Det er sånn det er.

En annen sak jeg stadig vekker har hatt diskusjoner om her, er knyttet til prioritering. Det er et stort poeng at Stortinget og lovgivende forsamling faktisk bestemmer hva vi skal prioritere i helsevesenet. Det Fremskrittspartiet gjør – samtidig som de sier at vi skal ha et kjempeflott offentlig helsevesen – er å gå på tvers av de prioriteringene vi bestemmer her. Det undergraver hele systemet vårt.

I Nasjonal helse- og samhandlingsplan står det at vi skal utrede en godkjenningsordning for å unngå todeling av helsevesenet ved at vi skal ha en godkjenningsordning for helprivate aktører der det kan gå ut over personellsituasjonen. Det er en god løsning som kan løse dette. Jeg gleder meg til vi skal diskutere Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Jeg er helt enig med finansministeren i at det ikke skal være behov for å ha privat helseforsikring. Som helsepolitiker er jeg glad for at gutten med pengesekken sitter her. Han er hjertelig velkommen tilbake når vi skal diskutere Nasjonal helse- og samhandlingsplan, for det er jo også det dette går i.

Vi må aldri kjøpe argumentet om at vi kan ha et samfunn der helsepersonell bare er der ute, og vi bare kan hente dem inn. De finnes ikke. Det er helt greit at Fremskrittspartiet mener at man skal kunne kjøpe seg fram i køen og sørge for at de som er uføretrygdet, ikke skal få den hjelpen de trenger. Det er helt greit at representanten Hoksrud mener det, men vær da ærlig om det.

Presidenten [13:01:35]: Presidenten er litt usikker på om «gutten med pengesekken» er en god beskrivelse av statsråden, men det var i en vennligsinnet tone, så det får passere.

Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [13:01:55]: Jeg kunne ha brukt lang tid, men jeg har bare ett minutt, så jeg skal være kort. Til representanten Vasvik var det mye jeg kunne sagt noe om, men én ting er at når man avviker avtaler med private, er det ikke nødvendigvis sånn at de ansatte da plutselig bestemmer seg for å bli ansatt i det offentlige helsevesenet. Som jeg sa, er det da noen som ser på om man kan hente pasienter andre steder, når det offentlige ikke vil bruke dem. Da henter man pasienter fra f.eks. Sverige, noe enkelte bedrifter gjør. Jeg synes det er dumt, for jeg vil heller at vi skal bruke ressursene

på norske pasienter og sørge for at de raskest mulig får behandling i Norge, istedenfor at man altså skal måtte stå i en kø som vokser og vokser etter at vi fikk en rød-grønn regjering.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten [13:02:39]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:02:43]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i utlendingsloven (utvisning på grunn av omgåelsesekteskap) (Innst. 250 L (2023–2024), jf. Prop. 32 L (2023–2024))

Presidenten [13:02:51]: Etter ynske frå kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Lene Vågslid (A) [13:03:16] (leiar for komiteen og ordførar for saka): Tusen takk til komiteen for eit godt samarbeid om denne saka. Her har me behandla eit forslag frå Justis- og beredskapsdepartementet om endringar i utlendingslova, meir presist § 66 fyrste ledd ny bokstav h, som fastset at det skal vere grunnlag for utvisning når utlendingen

«har søkt eller har hatt urettmessig opphold med grunnlag i et omgåelsesekteskap, jf. § 40 fjerde ledd og § 120 sjette ledd, og omgåelsen anses som bevisst og grov».

Me har hatt ei skriftleg høyring i denne saka, og det har ikkje kome inn nokon innspel innan fristen.

Bakgrunnen for forslaget er at vurderingane av utvisings spørsmål i saker om utvisning for inngåing av omgåelsesekteskap har vore tema både i fråsegner frå Sivilombodet og i saker for domstolen. Ut frå drøftingane som har vore gjorde her, har regjeringa sett behov for å tydeleggjere vurderingstema for utvisning i denne typen saker.

Når det gjeld utvisning, krev dagens lovføresegner at utlendingen «forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven». Synspunktet i lovproposisjonen er at det i omgåingstilfella er eit meir treffsikkert kriterium at utlendingen «har søkt eller har hatt urettmessig opp-

hold med grunnlag i et omgåelsesekteskap» og at «omgåelsen anses som bevisst og grov».

Denne tilrådinga blir fremja av komitémedlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, Framstegspartiet og SV, med unntak av I § 66 fyrste ledd bokstav f–h, som blir fremja av fleirtalet frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV. Eg legg til grunn at mindretalet sjølv gjer greie for sitt syn i saka.

Mari Holm Lønseth (H) [13:05:24]: Dersom en utlending gir uriktige opplysninger til myndighetene for å få opphold eller fabrikerer et grunnlag for å få opphold i Norge som ikke er reelt, må det få konsekvenser. Det gjelder også om man inngår et såkalt omgåelsesekteskap, altså at man inngår et ekteskap med formål om å få oppholdstillatelse i Norge. Høyre støtter derfor at det innføres en egen bestemmelse for utvisning av utlendinger som inngår et slikt ekteskap, noe som også imøtegår noe av den kritikken som er redegjort for i proposisjonen.

Likevel er det viktig for Høyre at terskelen for utvisning ikke senkes. Det er jeg dessverre bekymret for at kan bli konsekvensen dersom regjeringens lovtekst, slik den er foreslått her i dag, blir stående. Regjeringen foreslår nemlig at det skal innføres et krav om at omgåelsesekteskapet må være både bevisst og grovt for at det skal føre til utvisning. UNE skriver i sitt hørings svar at de heller ikke kan utelukke at det fører til en økt terskel for utvisning, og etter høringsrunden er det fremdeles et krav om at omgåelsen må være bevisst og grov, selv om det er gjort noen mindre endringer fra høringen og fram til forslaget er fremmet for Stortinget.

Derfor fremmer Høyre og Fremskrittspartiet i dag et forslag om at det er tilstrekkelig at det er inngått et omgåelsesekteskap for at det skal føre til utvisning, uten at det stilles et særskilt krav om at den omgåelsen er bevisst og grov.

Jeg vil også understreke at det er de øvrige vurderingene knyttet til f.eks. barnets beste som skal ligge til grunn når det gjelder utvisningssaker for øvrig.

Til slutt vil jeg gi noen korte kommentarer til SV og Rødts forslag i innstillingen. Høyre kommer ikke til å støtte dem. Det er allerede en forholdsmessighetsvurdering i en del av sakene hvor det er barn som er involvert, og barnets beste skal vurderes. Det gjelder også i denne typen saker. Det å slå fast at det alltid skal være muntlighet i spørsmål om utvisning ved omgåelsesekteskap, vil være svært ressurskrevende. Der legger vi til grunn at utlendingsmyndighetene vurderer behov for det der det er nødvendig.

Jeg tar opp forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Presidenten [13:07:42]: Representanten Mari Holm Lønseth har teke opp det forslaget ho refererte til.

Erlend Wiborg (FrP) [13:07:56]: Det å sikre at folk ikke jukser seg til opphold i Norge, er viktig, og det er også hva denne debatten reelt sett handler om. Vi vet det er et problem at enkelte inngår såkalte proformaekteskap eller omgåelsesekteskap, og det må det slås hardt ned på.

Regjeringens proposisjon handler i utgangspunktet om å tydeliggjøre lovverket knyttet til utvisning på grunn av omgåelsesekteskap. Da Fremskrittspartiet begynte å jobbe med proposisjonen, trodde vi den var relativt kurant og egentlig kun en tydeliggjøring av lovverket, men da vi gikk grundigere inn i saken, kunne vi se at regjeringen, og nå sannsynligvis også stortingsflertallet, ikke vil slå fast at falske ekteskap automatisk skal føre til utvisning. Regjeringen legger opp til at det kun skal gjelde der omgåelsen er bevisst og grov. De mener at man skal ta en helhetsvurdering av hvor fremtredende hovedformålet med å skaffe seg opphold har vært. Det er Fremskrittspartiet sterkt uenig i, og det er også grunnen til at vi her i dag, sammen med Høyre, fremmer forslag. Fremskrittspartiets syn er at enhver person som jukser seg til opphold i Norge, skal miste oppholdet og utvises.

Avslutningsvis vil jeg også rette et par kommentarer til forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt, og da spesielt forslag nr. 3, som legger opp til at man sier at det i praksis er greit å inngå falske ekteskap for å få opphold i Norge, så lenge man har barn. Det er altså greit å jukse seg til opphold, og det man har jukset seg til, skal man få beholde.

Det har tidligere i dag i denne sal vært fokusert på parlamentarisk språkbruk, så jeg vil spørre presidenten om det er lov til å kalle forslaget naivt.

Presidenten [13:10:06]: Det burde gå.

Erlend Wiborg (FrP) [13:10:08]: Det er bra, for dette er et særdeles naivt forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:10:31]: SV støtter i prinsippet dette lovforslaget, men meiner det er viktig å sikre at eit avslag og vedtak om utvisning berre blir gjeve i heilt klare saker om proformaekteskap. Det er dessverre mange eksempel på at misforståingar og tolkingsproblem gjev feil i saksgrunnlaget i utlendingssaker. Difor meiner vi at partane i saker der det blir vurdert om ein har inngått proformaekteskap, før vedtak må få høve til å forklare seg munnleg om saka for å rydde misforståingar av vegen.

Å gå etter i saumane kvifor folk giftar seg med kvarandre, er eit vanskeleg felt å gå inn i. Vi bør sikre at utvisning berre blir brukt i tilfelle der det er klart at ekteskapet ikkje er meint å vere ein realitet.

Eg må vere ærleg å seie at eg er bekymra for ei lov som opnar for eit stort rom for skjøn i forvaltninga. Difor meiner og føreslår SV, saman med Raudt, at det bør forankrast i lova i saker der utvisning eller avslag blir vurdert, at partane skal ha rett til å forklare seg munnleg, ved at dei blir kalla inn anten til forvaltingsintervju i samband med handsaminga i førsteinstans eller til nemndmøte med personleg frammøte dersom saka skal behandlast i UNE. Vi meiner dette vil redusere risikoen for at forvaltninga regelmessig tek feil om motivet til søkjaren eller søkjarane. Dette var noko Sivilombodet også peika på i sin opphavlege kritikk av noverande lovverk.

I det skriftlege høyringssvaret frå NOAS til saka blir omsynet til barns beste trekt fram. Felles barn vil ofte kunne indikere at eit ekteskap er ein realitet. Dette blir det også vist til i UNE sitt praksisnotat. SV meiner det som ein hovudregel ikkje bør reagerast med utvisning der det er barn i forholdet. Vedtak om utvisning rammar barn svært hardt, og omsynet til barns beste må vere det mest tungtvegande når utvisingsvedtak skal vurderast.

I saker som omfattar barn, meiner vi det heller bør ileggjast tilleggstid for permanent opphaldsløyve enn utvisning. Difor føreslår SV primært at denne lova bør sendast tilbake til departementet for å innarbeide ein tekst med ein hovudregel om at barns beste skal gjelde også i desse sakene.

SV støttar det grunnleggjande i denne innstillinga. Difor stemmer vi primært for dei to forslaga våre og sekundært for regjeringas forslag. Vi støttar ikkje forslaget frå mindretalet.

Presidenten [13:13:02]: Vil representanten ta opp forslaget?

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:13:04]: Ja.

Presidenten [13:13:05]: Då har representanten Birgit Oline Kjerstad teke opp forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Tobias Drevland Lund (R) [13:13:16]: Det er viktig med en klarere tydeliggjøring av vurderingstema for utvisning ved omgåelsesekteskap, at det også understrekes at utvisning krever at en har hatt urettmessig opphold med grunnlag i omgåelsesekteskap, og at omgåelsen anses som bevisst og grov. Likevel, som gjengitt fra denne talerstolen, har Rødt egne forslag sammen med SV i denne saken. Rødt mener at noe mangler ved dette forslaget som ligger på bordet, som det bør rettes opp i. Vi mener det bør sikres i lovverket at et avslag ikke kan gis i saker om utvisning på grunn av omgåelsesekteskap uten at partene gis mulighet til å forklare seg om saken – med unntak av i helt klare proformatilfeller. Utvisning bør kun brukes i tilfeller der det er helt klart at ek-

teskapet ikke er ment å være en realitet. Det bør også slås tydelig fast at i saker der felles barn er involvert, skal hovedregelen være at det ikke reageres med utvisning, men heller med andre reaksjoner.

Det blir sagt at man allerede har forholdsmessighetsvurderinger, og at man allerede tar hensyn til barnets beste i dag, men det er nok av eksempler på det motsatte man kunne brukt fra denne talerstolen, der vi vet at barn rammes uforholdsmessig hardt av dagens politikk når det gjelder utvisningssaker der barn er involvert. Derfor har også Rødt fremmet et forslag om dette, som komiteen skal behandle senere. Vi venter også i spenning på behandlingen av Baumann-utvalget i departementet – som ikke kan bli gjort raskt nok – nettopp for å løse opp i det urettmessige i sakene som gjelder utvisninger, der også barn er involvert og rammes svært hardt av dagens politikk.

I saker som omfatter barn, bør det heller ilegges f.eks. tilleggstid til permanent oppholdstillatelse eller andre reaksjonsformer, som bøter – altså andre måter å reagere på enn med utvisning, som man i utstrakt grad driver med i dag.

Jeg viser til slutt til de forslagene Rødt har sammen med SV. Rødt kommer likevel til å stemme subsidiært for komiteens tilråding her i dag, så er også det sagt.

Statsråd Emilie Mehl [13:15:43]: De såkalte omgåelsesekteskapene kan gjelde rene proformatilfeller hvor ekteskapet ikke er ment å ha noen realitet mellom partene, tilfeller hvor begge parter er innforstått med at hovedhensikten bare er å sikre den ene parten oppholdstillatelse, eller tilfeller hvor herboende har et genuint ønske om et ekteskapelig samliv, men hvor det legges til grunn at søkerens hovedhensikt er å få oppholdstillatelse.

Formålet med lovforslaget er å sikre at det foretas en særskilt vurdering av hvorvidt formålet om å få oppholdstillatelse er spesielt framtreddende, og om forholdet framstår som så klanderverdig at et avslag eller tilbakekall av tillatelse bør suppleres av et vedtak om utvisning og framtidig innreiseforbud.

Med unntak for representantene fra Fremskrittspartiet synes alle i komiteen – også representantene fra Høyre – å støtte denne hensikten med lovforslaget. Sivilombudet har bemerket at forslaget vil «gi bedre sammenheng i reglene og bidra til at vedtak om utvisning står i et rimelig forhold til årsaken til utvisningsvedtaket».

Jeg er trygg på at lovforslaget vil bidra til et tydeligere og bedre lovverk for å videreføre praksis i samsvar med de justeringene som allerede er gjennomført av UDI og UNE. Jeg finner ikke grunn til uro over at UNE «ikke kan utelukke» at det kan finnes enkeltsaker hvor

forslaget til en mer rettssikker lovregulering kan få praktiske konsekvenser. Det er viktig at man leser UNEs høringssvar i sin helhet på dette punktet.

Det framgår at det sentrale grunnlaget for UNEs forbehold er at de ikke har foretatt noen full gjennomgang som med sikkerhet kan avklare om alle vedtak som treffes i dag, er fullt i samsvar med Sivilombudets synspunkter eller formuleringene i lovforslaget. I tillegg er det slik at UNE ofte uttrykker denne typen forbehold fordi de ikke kan uttale seg med forpliktende virkning for de framtidige avgjørelsene til UNEs uavhengige beslutningsfattere. Denne typen usikkerhet gir imidlertid ikke grunn til å unnlate forbedringer i lovverket.

Jeg er også innforstått med at noen partier ikke bare vil forbedre lovverket, men i tillegg ønsker å justere praksis og heve terskelen for utvisning. Det er det imidlertid ikke flertall for.

Presidenten [13:18:00]: Då er det klart for replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [13:18:13]: Takk til statsråden for gjennomgangen, som også tar opp bekymringen fra UNE. Vi har selvfølgelig lest UNEs høringssvar i sin helhet.

Det som står i høringsnotatet til lovforslaget, er litt endret sammenlignet med det forslaget vi nå har på bordet. I høringsnotatet til lovforslaget står det nå at omgåelsen må være «bevisst og grov». Det som i utgangspunktet ble skrevet, var at det skulle være et «bevisst og grovt forsøk» på å få opphold i landet. Jeg skjønner at det er mange forbehold knyttet til at UNE gir den formen for uttalelser, men jeg er likevel bekymret for at terskelen for utvisning og reaksjon vil heves med det forslaget. Det forstår jeg at statsråden også er, men slik jeg forstår henne, er det ofte at UNE har den formen for forbehold, og derfor legger ikke statsråden så stor vekt på det.

Kan statsråden si hvordan hun nå kan forsikre at terskelen for utvisning ikke senkes med lovforslaget som ser ut til å få flertall her i dag?

Statsråd Emilie Mehl [13:19:19]: Hensikten med dette forslaget er å få et bedre regelverk, klargjøre reglene, gjøre det lettere å praktisere og sikre at man får en reell, særskilt vurdering av hva som var formålet med omgåelsesekteskapet. Det er ikke ment å senke terskelen for utvisning sammenlignet med det som er dagens praksis.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:19:57]: Å ta godt vare på barn materielt og psykisk er det viktigaste vi kan gjøre for å skape eit godt og trygt samfunn i framtida. Det gjeld også asylsøkjjarar. Lovverket er svært viktig for å setje ein overordna standard for korleis menneske kan

handsamast med sine grunnleggjande rettar. Vi får ikkje no fleirtal for vårt forslag om å sende tilbake den lova for å få innlemma tydelege formuleringar om barns beste, men korleis vil statsråden arbeide for at barns beste blir teke inn som eit grunnleggjande prinsipp i forvaltninga, sjølv om det ikkje står tydeleg i den lovteksten?

Statsråd Emilie Mehl [13:20:37]: Jeg er litt usikker på om jeg forsto spørsmålet riktig, men jeg skal prøve å si noe om forholdet til barnets beste. Det er jo et forslag og en mening fra SV og Rødt i denne saken om at vi må komme tilbake igjen til dette med en hovedregel i saker med felles barn om at man ikke skal reagere med utvisning. Det ønsker vi ikke å ha som en absolutt regel. I saker hvor det er felles barn, vil det imidlertid i den konkrete saken være et viktig argument for at det ikke er tale om et rent omgåelsesekteskap, at det faktisk har vært i hvert fall en viss realitet.

Jeg mener det er bedre at man har en tilnærming hvor barnets beste går inn i en helhetsvurdering som et grunnleggende hensyn – det er en generell tilnærming i utlendingsretten, og selv om det ikke er uttrykkelig skrevet i loven, er det slik utlendingsforvaltningen fungerer – heller enn at man skal ha en slik absolutt regel, som jeg forstår at SV ønsker.

Presidenten [13:21:39]: Replikordskiftet er avslutta. Fleire har heller ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [13:21:46]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Erlend Wiborg om opprettelse av asylmottak i tredjeland (Innst. 251 S (2023–2024), jf. Dokument 8:56 S (2023–2024))

Presidenten [13:21:58]: Etter ynske frå kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Heidi Greni (Sp) [13:22:33] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet et representantforslag fra Fremskrittspartiet om opprettelse av asylmottak i tredjeland, der det i forslagene bes om at regjeringen inngår et samarbeid med Danmark og Storbritannia om mottak i utlandet. Komiteen har også behandlet liknende

forslag tidligere, som i Innst. 40 S for 2022–2023. Komiteen har invitert til og mottatt skriftlige høringsinnspill. Jeg vil takke komiteen for samarbeidet i saken.

Komiteens flertall støtter ikke forslagene, de får kun støtte fra Fremskrittspartiet.

Komiteens flertall viser i innstillingen til at over hundre millioner mennesker er på flukt i verden, at Norge har en forpliktelse etter flyktningkonvensjonen til å beskytte folk som trenger beskyttelse, og at det må legges til rette for å hjelpe flere mennesker på en best mulig måte. Det kan gjøres både ved å ta imot flyktninger til Norge og ved å hjelpe dem i nærområdene.

Jeg går ut fra at de ulike partiene vil redegjøre for sitt syn, og jeg vil videre redegjøre for Senterpartiet og Arbeiderpartiets syn i saken.

Senterpartiet og Arbeiderpartiet mener vi må være åpne for nye løsninger på migrasjonsutfordringene, men det er viktig at nye initiativ skjer i tett samarbeid med flere europeiske partnere, innenfor internasjonale konvensjoner, og at våre menneskerettslige forpliktelser følges. Et bredt internasjonalt samarbeid er viktig. Det at gjeldende asylordning også blir brukt av folk uten beskyttelsesbehov, er en utfordring som krever internasjonale løsninger. Norge har uttrykt støtte til forslagene i migrasjons- og asylopakten om å styrke asylhåndteringen, bl.a. ved å etablere en innledende prosedyre for å skille personer som hevder å ha beskyttelsesbehov, fra øvrige migranter som ankommer på uautorisert måte, og sørge for hurtig retur ut av Schengen-området for dem som ikke har rett på beskyttelse.

Regjeringspartiene vil altså ikke støtte Dokument 8:56 om opprettelse av asylmottak i tredjeland. Verken modellen til Danmark eller modellen til Storbritannia er en enkel løsning på disse store utfordringene. Å inngå avtaler med andre land om asylsaksbehandling og opphold utløser en rekke juridiske, økonomiske og praktiske utfordringer. Det faktum at verken Danmark eller Storbritannia har iverksatt ordningen, viser hvor utfordrende dette er.

Her må vi som land fortsette å delta i internasjonale samtaler om migrasjonsspørsmålet og søke løsninger som ivaretar både den enkeltes rett til beskyttelse og hver enkelt stats behov for kontroll over innvandringen.

Mari Holm Lønseth (H) [13:25:54]: Det er nå rekordmange mennesker på flukt, over 100 millioner. Flere steder i verden pågår det alvorlige konflikter og humanitære katastrofer som gjør at stadig flere dessverre lever under ulevelige forhold.

De fleste menneskene som er på flukt, er det i eget land, men stadig flere forsøker å ta seg til andre deler av verden. I fjor søkte f.eks. i overkant av én million mennesker asyl i Europa, og ankomstene øker. Dette er men-

nesker som som regel har måttet legge livet sitt i hendene på kyniske menneskesmuglere, og har brukt store ressurser på å komme seg til Europa. Det viser oss også at dagens asylsystem har store mangler. Mange av dem med ressurser kommer f.eks. til Europa etter å ha satt livet sitt i fare, mens mange av dem som har et ekstremt stort hjelpebehov, er igjen i nærområdene. Land i Europa bruker store ressurser på mottak og integrering av flyktninger, selv om ressursene kunne ha bidratt til at vi hjalp enda flere i nærområdene.

La meg slå det klart fast: Norge har et ansvar for å hjelpe mennesker på flukt. Vi skal og bør fortsatt ta imot flyktninger til Norge, men vi må også stille oss spørsmålet: Hvordan klarer vi å hjelpe flest mulig på en best mulig måte? Når vi ser at dagens system ikke fungerer godt nok, må vi også se på hvordan vi kan sørge for at systemet fungerer bedre. Da har vi som folkevalgte et ansvar for å forsøke å finne nye måter å løse de store migrasjonsutfordringene i verden på.

Høyre mener at ulike former for beskyttelse i tredjeland faktisk er en løsning som kan bidra til at vi hjelper flere på en bedre måte. Det kan f.eks. være knyttet til asylmottak i tredjeland, hvor et tredjeland har ansvar for å gi beskyttelse til dem som trenger det. Det kan også være et samarbeid om håndtering av migrasjonsstrømmer, sånn som f.eks. EU jobber med. Ulike ordninger bør utforskes på en god måte, og det er selvfølgelig viktig at det er i tråd med menneskerettighetene.

Det er et langt lerret å bleke. Dette er ikke en utfordring vi løser i morgen, men vi løser den iallfall ikke hvis man ikke begynner å ta tak i det og utreder mulighetene for å få på plass denne formen for løsninger, som faktisk kan forbedre flyktningpolitikken og migrasjonspolitikken i stor grad.

Høyre fremmer ikke noen egne forslag i denne saken. Vi har tatt initiativ i en lignende sak, den vi behandler etterpå. Jeg henviser da til forslagene Høyre fremmer om å utrede ordningen med asylmottak i tredjeland, som blir behandlet i neste sak.

Erlend Wiborg (FrP) [13:28:57]: Rundt 110 millioner mennesker er på flukt rundt i verden. Vi ser forferdelige menneskelige lidelser som følge av naturkatastrofer, krig og forfølgelse. Vi ser også forferdelige lidelser blant mange som ønsker å komme til Europa og Norge, som utnyttes av kyniske menneskesmuglere på veien. Tusenvis av mennesker dør på sin ferd over Middelhavet.

Det asylsystemet vi har i Norge og Europa i dag, ble laget for en helt annen tid. Da var tanken at en og annen sovjetisk dissident kunne få opphold. Tanken var ikke at asylsystemet skulle håndtere folkeforflytninger i millonklassen. Europa har vel rundt 8 pst. av verdens befolk-

ning, men 80 pst. av verdens asylsøkere. Det viser at systemet ikke virker.

Vi ser også at veldig mange av dem som kommer, ikke er de som har størst behov for beskyttelse. I veldig stor grad er det mange velferdsmigranter som kommer, altså folk som ønsker et bedre liv materielt sett, mens de som har størst behov, ikke har mulighet å betale kyniske menneskesmuglere enorme summer for å reise kvarte jordkloden rundt.

Det systemet Fremskrittspartiet i flere tiår har tatt til orde for, og som vi behandler her i dag, handler om at de som kommer, da skal sendes til et tredjeland Norge har inngått avtale med. Der skal de bo mens søknaden behandles. De skal få skole, de skal få helsehjelp, og de skal være trygge. Hvis de får opphold, får de opphold i det landet vi har inngått tredjeavtalen med, og hvis de får avslag, skal de sendes tilbake til hjemlandet sitt. Den modellen vil sørge for at de som har behov for beskyttelse, får det, men det vil selvfølgelig ikke være like attraktivt for velferdsmigranter. Det er grunnen til at Fremskrittspartiet har stått for dette i mange år. Nå ser vi at Danmark, Storbritannia og Italia har kommet etter. Vi ser også at dette nå diskuteres i Tyskland, men i denne sal velger samtlige andre partier i denne saken å stemme ned Fremskrittspartiets forslag. Det synes jeg er synd, men jeg er helt sikker på at dette forslaget kommer til å bli vedtatt – dessverre tar det noen år.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [13:32:03]: Representanten Erling Wiborg har teke opp dei forslaga han refererte til.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:32:19]: Når eg les dette forslaget frå Framstegspartiet, spør eg meg: Kor går grensa for å lage interneringsleirar som får ein karakter av å vere folkerettsleg problematiske? Kven har jurisdiksjonen? Korleis kan ein kontrollere det? Sjølv ideen om å opprette asylmottak i andre land og internere asylsøkjara der, betalt av Noreg, meiner eg fort nærmar seg ein praksis som er tvilsam. Eg fryktar at menneske blir fråtekne grunnleggjande fridom og menneskerettar i slike opplegg. Kan vi stå inne for ein sånn praksis?

Noko som undrar meg litt i denne saka, er at det er beskrive som om beskyttelse i nærområde er eit nytt verkemiddel for å førebyggje at folk flyktar. Det er dette arbeidet vi har vore med på i over 60 år, gjennom FNs høgkommissær for flyktningar. Kva er det Høgkommissæren for flyktningar gjer? Jau, ein organiserer og gjev grunnleggjande naudhjelp i samarbeid med ei rekkje humanitære organisasjonar for å prøve å gje menneske eit verdig liv i ei krise. Høgkommissæren arbeider med å stabilisere situasjonen, for så å prøve å finne praktiske løysingar for vegen vidare, i lag med dei det gjeld, og i det

landet der folk er. Organisasjonen har stor kompetanse og lang erfaring med for det første å finne ut om menneske kan sendast tilbake til landet dei kom frå, og der nest om det er mogleg å finne brukbare løysingar i nabolanda. Hovudprinsippet er å prøve å hjelpe folk til å hjelpe seg sjølve, først og fremst.

Så er det ei gruppe det ikkje finst andre løysingar for enn beskyttelse i tredjeland. Det er dei som får status som kvoteflyktingar, fordi det ikkje er mogleg å gje vern der dei er, eller i nærområdet.

Det er bra at Framstegspartiet er bekymra for alle som druknar i Middelhavet, og som lir, men viss det er eit reelt ynske om å gjere noko med det, er det ganske enkelt: Styrk finansieringa av arbeidet til FNs høgkommissær for flyktingar og ta imot kvoteflyktingar vi er oppmoda til å ta imot. Noreg må vere med på å styrkje dette enormt viktige arbeidet, særleg i den krisa vi har framfor oss, for den brutale realiteten er at dette arbeidet står i fare for å rakne dersom land som Noreg blir meir innovervende og sjølvopptekne.

SV støttar ikkje dette representantforslaget frå Framstegspartiet om å opprette norske asylmottak i andre land. Vi meiner vegen å gå er å støtte opp om det arbeidet som allereie finst i regi av FNs høgkommissær for flyktingar, og så sørgje for at det ikkje manglar ressursar til å gjere ein god jobb i krisetider, også her heime, med å behandle dei søknadene det er vårt ansvar å behandle.

Tobias Drevland Lund (R) [13:35:23]: Det kommer vel ikke som en veldig stor overraskelse at Rødt er mot representantforslaget fra Fremskrittspartiet her i dag. Én ting Fremskrittspartiet likevel har rett i, som de skriver både i merknadene og i selve forslaget, er den virkeligheten at over 100 millioner mennesker er på flukt i verden i dag. Det er et veldig stort antall mennesker – altfor mange mennesker. Det er menneskeliv som blir preget av krig, konflikt, klimaendringer og forfølgelse, men de står ikke alle sammen og banker på Europas eller Norges dør. Faktisk er det slik at de aller fleste flyktningene lever i det globale sør, og tall fra FNs høgkommissær for flyktinger viser at tre fjerdedeler av disse bor i lav- og mellominntektsland. Det er derfor ikke rike land som Norge som bærer den tyngste børen ved den globale flyktingkrisen. Som Norsk Folkehjelp skriver i sitt innspill til saken:

«De aller fleste krigene i verden utspiller seg i fattige land, og det er i all hovedsak fattige naboland som bærer den største byrden knyttet til å huse flyktinger. Å etablere asylmottak i tredjeland vil medføre en ytterligere byrde for fattige land som allerede har store politiske og økonomiske utfordringer.»

Forslagsstillere eller støttespillere som ønsker å etablere asylmottak i tredjeland, peker ofte på Rwanda som et egnet sted å ha et slikt asylmottak. Som vi vet, er imidlertid flere land i verden, deriblant Rwanda, i en autoritær utvikling og på vei mot dårligere levesett og styresett, og menneskerettighetene er under stadig større press. Hvordan dette skal ivaretas, er for meg derfor ganske uklart. En analyse fra FNs høgkommissær for flyktinger viser til at den avtalen som Storbritannia i sin tid inngikk med Rwanda, ikke møtte internasjonale juridiske standarder knyttet til asylsøkeres rett til å få en rettferdig asylprosess, og avtalen brøt med byrdefordelingsprinsippene som gjaldt innenfor asylkonvensjonen.

Det vil derfor, etter Rødts syn, være en ufattelig markering av mangel på solidaritet om rike land som Norge og andre steder i Vesten skal begynne å betale seg ut av problemene og huse asylsøkere og flyktinger andre steder i verden. Det vi heller burde gjøre, er å føre en mer solidarisk, mer rettferdig asyl- og flyktingpolitikk, ta initiativ til brede løsninger på tvers av land. Dette må skje internasjonalt. Det er ingen kvikkfiks på disse store utfordringene vi vet møter oss.

Vi må også sikre tryggere ruter for flyktinger, slik at man kommer seg unna og ikke blir offer for menneskehandel, vold og tortur, som mange møter på veien.

Til slutt: Norge og Europa må ta imot flere kvoteflyktinger, som er den mest rettferdige og beste måten å sørge for en rettferdig byrdefordeling på, men der ser man at utviklingen går feil vei.

Rødt kommer til å stemme imot forslagene.

Statsråd Emilie Mehl [13:38:47]: I Dokument 8:56 S for 2023–2024 ber forslagsstillerne om at regjeringen kommer til Stortinget med forslag om å opprette asylmottak i utlandet, og at man inngår samarbeid med Danmark, Storbritannia eller Italia for eventuelle felles løsninger. Jeg mener Stortinget bør stemme imot forslaget.

De store utfordringene på migrasjonsområdet må møtes med tiltak både nasjonalt og internasjonalt. Samarbeid med tredjeland er ett viktig tiltak, i tillegg til nye løsninger på migrasjonstilstrømmingen mot Europa. Jeg vurderer fortløpende aktuelle løsninger for å sikre kontroll over innvandringen, i tråd med internasjonale forpliktelser, herunder følger vi med på løsningene som Danmark, Italia og Storbritannia vurderer.

Det er et problem at gjeldende asylordning blir brukt av mange mennesker som ikke har et beskyttelsesbehov. For å motvirke det har EU vedtatt nye regelsett for å få bedre kontroll med ankomstene til Europa, sørge for rask retur av personer uten lovlig opphold og redusere sekundærmigrasjon innad i Europa – herunder til

Norge. En innledende prosedyre for å skille personer som har beskyttelsesbehov, fra øvrige migranter, er foreslått.

Norge har allerede hurtigprosedyrer, bl.a. for antatt åpenbart grunnløse asylsøknader og adgang til å nekte realitetsbehandling når asylsøkere kommer fra eller via trygge land.

Også andre allerede innførte tiltak i EU, som å varsle andre medlemstater om at det er fattet et returvedtak i en sak, bidrar til en mer effektiv felles returpolitikk.

Returpolitikk er høyt på den politiske agendaen i EU, og diskusjoner om effektiv returpolitikk pågår i mange fora Norge deltar i.

Medlemmene fra Fremskrittspartiet viser til at å ta imot migranter og eventuelt innvilge opphold i Norge sender signaler som setter mennesker i fare. Jeg vil understreke at det for regjeringen er viktig at Norge opererer i tråd med internasjonale konvensjoner, herunder ivaretar retten til å søke asyl. Det er likevel ikke til hinder for at vi kontinuerlig ser etter tiltak som bidrar til at færre mennesker risikerer livet for drømmen om Europa.

Regjeringen følger politikk- og regelverksutviklingen både i EU og i andre land tett og vurderer om den tilsier endringer i Norge.

Presidenten [13:40:58]: Det vert replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [13:41:10]: Regjeringen er veldig opptatt av at man skal kunne bruke den muligheten man har til å sende tilbake asylsøkere som kommer via trygge tredjeland utlendingen selv har vært i før de kommer til Norge. Det er selvfølgelig en mulighet Høyre også støtter at må benyttes i stor grad der det er mulig, men jeg forstår ikke helt hvorfor det at man er for det, er en erstatning for at man kan hjelpe personer ved å gi omplassering også til andre trygge tredjeland utlendingen ikke har vært i før de kom. Det kunne ha ført til at vi kunne ha hjulpet enda flere, på en mye bedre måte enn hva vi får til i dag.

Det er klart at dagens asylsystem har store hull og mangler som det å stå fast på status quo ikke løser. Det er det samme Arbeiderpartiet tok til orde for i forrige periode. Også stortingspresidenten har tidligere vært en tilhenger av den formen for asylmottak i tredjeland.

Mitt spørsmål er egentlig: Hvorfor ønsker ikke regjeringen å utforske muligheten for asylmottak i tredjeland?

Statsråd Emilie Mehl [13:42:11]: Det er så langt ingen åpenbar god løsning når man snakker om en eventuell mulighet for asylmottak i tredjeland. Det som synes å være mest reelt av den typen løsninger, er den avtalen som er inngått mellom Italia og Albania. Andre løsninger har bl.a. blitt stoppet i retten, f.eks. Storbri-

tannias forsøk knyttet til Rwanda, etter det jeg kjenner til.

I Norge mottar vi ganske få asylsøkere, og vi har også svært få ubegrunnede søknader. Vår geografiske plassering gjør at vi får asylsøkerne enten via lovlige kanaler, som f.eks. Schengen-visum, eller at det er sekundær migrasjon innad i Europa.

Selv om det kunne vært en signaleffekt at asylsøkerne risikerer å bli sendt til et tredjeland, kan det også være sånn at hvis et land som er bundet av Dublin-reglene – enten det er oss eller andre – innfører asylmottak i utlandet, kan det fjerne muligheten vår til å returnere innenfor Dublin-ordningen, fordi man ikke kan være sikker på at asylsøkerne får en tilstrekkelig rettssikker asylvurdering.

Mari Holm Lønseth (H) [13:43:16]: Statsråden sier at det ikke er noen åpenbar god løsning som ligger på bordet, men det er heller ingen åpenbar god løsning bare å fortsette som vi gjør i dag. Det er millioner av mennesker som legger på flukt, og flere tusen som dør i forsøket på å komme til Europa, og vi klarer ikke å hjelpe flere på en effektiv måte, som vi kunne ha gjort hvis vi iallfall hadde utforsket muligheten og begynt å jobbe for et system hvor man også fikk beskyttelse i tredjeland.

Argumentasjonen for at statsråden ikke vil gjøre dette, er egentlig primært knyttet til ankomstene til Norge, men Høyre tar til orde for at vi ser på muligheten for asylmottak i tredjeland primært for at vi skal klare å hjelpe flere av de menneskene som er på flukt i verden. Det er 100 millioner mennesker på flukt. Vi har et ansvar for å prøve å gjøre noe annerledes, ikke bare stå fast på politikken som den har vært, av hensyn til at systemet er rigget slik det er i dag.

Jeg opplever ikke egentlig at det er et svar på spørsmålet om hvorfor regjeringen ikke vil ta et initiativ til også å koble seg på andre land for å hjelpe flere mennesker som er på flukt i verden i dag.

Statsråd Emilie Mehl [13:44:18]: Her blandes det litt forskjellige ting, slik jeg oppfatter spørsmålet til representanten. Det er ganske mange ting Norge gjør for å hjelpe mennesker som er på flukt, som ikke handler om asylmottak i tredjeland. Det er ikke sånn at man bare lukker øynene og fortsetter med alt det vi har gjort før i tiden.

Blant annet jobber Senterparti–Arbeiderparti-regjeringen med en solidaritetspott under Utenriksdepartementet som nettopp skal gå til å bruke midler på tiltak i forskjellige land som huser f.eks. store flyktningbefolkninger, internt fordrevne og andre migranter. Vi tar imot overføringsflyktninger gjennom UNHCR. Vi satser på politisamarbeid for å avdekke grensekryssende kri-

minalitet og menneskesmugling. I tillegg har det akkurat nå skjedd en utvikling i EU hvor man har kommet videre med regelverksutvikling, bl.a. for å sørge for bedre og mer retur. Retur er noe Norge er veldig opptatt av at vi må lykkes med for å stoppe migrasjon inn til Europa.

Erlend Wiborg (FrP) [13:45:26]: Statsrådets svar på de utfordringene vi har i innvandrings- og integreringspolitikken, er som oftest å stemme ned alle mulige forslag og ikke ønske å ha en reell debatt om løsninger, men vise til EU og si at dette er noe EU diskuterer, dette er noe EU vedtar. Er det sånn at det er EU som skal styre norsk innvandrings- og integreringspolitikk?

Statsråd Emilie Mehl [13:45:58]: Nei, det er det ikke.

Erlend Wiborg (FrP) [13:46:03]: Statsråden, Senterpartiet og for så vidt Arbeiderpartiet har gjentatte ganger stemt imot asylmottak i tredjeland når Fremskrittspartiet har fremmet det, samtidig som vi vet at deres partifeller i andre europeiske land, bl.a. Danmark, er blant dem som har ivret mest for dette. Vi vet også at flere av deres partifeller ellers i EU har ivret veldig for det. Ut fra det svaret statsråden nå ga: Er det sånn å forstå at hvis EU innfører asylmottak i tredjeland, vil Senterpartiet i Norge snu og følge EU og være for asylmottak i tredjeland?

Statsråd Emilie Mehl [13:46:56]: Vi er ikke bundet av det EU gjør på akkurat det området representanten spør om – heldigvis. Senterpartiet og regjeringen ønsker ikke at Norge skal være medlem i EU, men vi følger selvfølgelig med på det som skjer i Schengen-landene og EU-land – og andre land, for så vidt – fordi det er relevant for hvordan utviklingen er på migrasjonsfeltet her hos oss.

En utfordring nå – og det handler egentlig ikke om Norge – er at vi har personer som kommer hit som kanskje må returneres, men flere land i EU og Schengen må også ta et større ansvar for f.eks. retur og yttergrensekontroll, og vi er helt nødt til å samarbeide for også å forhindre uønsket migrasjon til Norge.

Erlend Wiborg (FrP) [13:47:45]: Jeg hører hva statsråden sier, men jeg ser også hva statsråden gjør. Så langt har ikke statsråden gjort nevneverdige tiltak for å løse utfordringene. Statsråden og regjeringen har hele tiden vist til EU.

Da har jeg lyst til å stille spørsmålet på en annen måte. Kan statsråden vise til ett eneste eksempel innenfor innvandrings- og integreringsfeltet der dagens regjering har gått imot EU?

Statsråd Emilie Mehl [13:48:17]: Vi har f.eks. blitt forespurt om å hente flyktninger som kommer fra båter i Middelhavet, som vi ikke har en plikt til å ta imot, og som det ikke er en del av vårt ansvar å ta imot. Da har vi sagt nei til det. Så har vi frivillig blitt med i et solidaritetssamarbeid for å relokalisere noen migranter fra områder som har et stort press. Det har vi sagt ja til, og det var et frivillig valg fra norsk side.

Vi gjør mange tiltak på asylområdet, men det er også bra at vi i Norge har en stabil innvandringspolitikk som det er bred oppslutning om. Det ønsker vi å fortsette med, og jeg er glad for at Stortinget også er forholdsvis omforent om hovedlinjene i innvandrings- og integreringspolitikken.

Presidenten [13:49:05]: Replikordskiftet er avsluttet.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei tale- tid på inntil 3 minutt.

Erlend Wiborg (FrP) [13:49:16]: Jeg vil bare først kommentere at statsråden i den siste replikkutvekslingen rettet seg delvis inn. Da statsråden først sa at Norge ikke har hentet båtmigranter, er det feil. Regjeringen varslet i fjor at man hentet båtmigranter som en del av en avtale med EU.

Det var ikke det jeg tok ordet for nå. Jeg har en etterlysning i denne debatten: Hvor er Arbeiderpartiet? Arbeiderpartiet sitter i denne sal, men velger ikke å delta i debatten. Jeg må si det er veldig underlig når regjeringen Arbeiderpartiet er en del av, sier fra denne talerstol og skriver i brev til Stortinget – og innrømmer – at dagens asylordning blir misbrukt av folk uten beskyttelsesbehov. Det innrømmer regjeringen, og det er noe Fremskrittspartiet har hevdet i mange år. Regjeringen innrømmer det, men velger altså ikke å delta i en debatt om dette, ikke komme opp på denne talerstolen og forklare sitt syn. Det synes jeg er underlig. Debatten er heldigvis ikke avsluttet, så jeg vil oppfordre Arbeiderpartiet til å komme opp på talerstolen og forklare hva deres syn og løsninger er, annet enn å stemme ned alle Fremskrittspartiets forslag om en strengere og mer ansvarlig innvandrings- og integreringspolitikk.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:51:14]: Kva fokuserer vi på når vi diskuterer innvandring og asylpolitikk? Ein kan av og til lure på om det er vi som er offera, som har det så vanskeleg, og ikkje dei millionar på millionar som rømmer frå krig og konflikt. Denne utviklinga bekymrar meg, for om Noreg og Europa knepper til, stengjer grensa og blir lite viljuge til å sjå situasjonen i ein større samanheng, løyser ikkje det problema med menneske på flukt. Det er urettferdig fordeling i verda, kli-

maendringar og svolt som skapar konflikhtar og flyktningstraumar.

I sin humanitære rapport for 2024 ber UNICEF om 9,3 mrd. dollar for å hjelpe 147 millionar menneske, der 84 millionar er barn. Zambia vedtok nyleg unntakstilstand på grunn av svolt. Dei har mista avling av 4 000 000 dekar på grunn av tørke, og folk er på flukt frå tørka.

Om Noreg er eit lite land i folketal, er vi ei stormakt i investeringar gjennom oljefondet. Vi kan utgjere ein forskjell med måten vi investerer på, og kva krav vi stiller til selskapa, at desse ikkje skal unndra skatt frå fattige land. Vi må arbeide med fordelingspolitikk og miljøpolitikk internasjonalt for at dei store internasjonale selskapa ikkje får unndra skatt og øydeleggje miljøet i fattige land rike på naturressursar. SV fremja seinast i dag eit forslag om å tette skattehol.

Kriser kjem ikkje varsla. Vald og konflikt kan eskalere over natta når menneske lever i svake statar på eit eksistensminimum og opplever urett. Europa har ei stygg kolonihistorie, som gjev eit særleg ansvar for sivil samsfunnsbygging. Det same gjeld klimaendringane. 10 pst. av dei rikaste står for om lag 50 pst. av utsleppa. Det er slike store spørsmål vi må engasjere oss i og gjere noko med om ein faktisk vil redusere flyktningstraumane i verda.

Nasjonalt må vi sjølvsagt sørje for at kommunane har eit inntektssystem som gjev økonomiske resursar for å drive god integrering og gjere dei som får lovleg opphald i landet, mest mogleg sjølvhjelpete. Eg ser ikkje anna enn at innvandrarar er i jobb i alle typar sektorar, om dei får god språkopplæring, kvalifisering og ikkje blir diskriminerte bort.

Vi kan stengje oss inne, byggje lovheimlar og murar mot omverda og asylmottak i andre land, men det løyser eigentleg ikkje det grunnleggjande problemet. Det er gjennom langsiktig arbeid med å skape livsgrunnlag og håp for framtida for menneske og ved å stå opp for grunnleggjande menneskerettar nasjonalt og globalt vi kan utgjere størst forskjell. Eg meiner det er med det langsiktige arbeidet med å byggje trygge sivilsamsfunn for alle og å fordele resursane betre at vi kan løyse desse store problema. Noreg har råd til å behandle våre asylsøknader og ha våre egne asylmottak.

Presidenten [13:54:18]: Det vert ringt til votering.

Votering

Presidenten [14:01:57]: Stortinget går då til votering over sakene nr. 1–9 og sak nr. 16 på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1–7

Presidenten: Sakene nr. 1–7 er andre gongs behandling av lovsaker og gjeld lovvedtaka 48 til og med 54.

Det ligg ikkje føre nokon forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godtekne ved andre gongs behandling og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

Votering i sak nr. 8, debattert 4. april 2024

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om En motstandsdyktig helseberedskap – Fra pandemi til krig i Europa (Innst. 220 S (2023–2024), jf. Meld. St. 5 (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 22 forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Erlend Svardal Bøe på vegner av Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus
 - forslag nr. 2, frå Erlend Svardal Bøe på vegner av Høgre, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
 - forslag nr. 3, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus
 - forslag nr. 4, frå Erlend Svardal Bøe på vegner av Høgre, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
 - forslag nr. 5, frå Erlend Svardal Bøe på vegner av Høgre og Kristeleg Folkeparti
 - forslaga nr. 7–9, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus
 - forslag nr. 6, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
 - forslaga nr. 10–14, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet og Pasientfokus
 - forslag nr. 15, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus
 - forslaga nr. 16–21, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
 - forslag nr. 22, frå Seher Aydar på vegner av Raudt
- Det vert votert over forslag nr. 22, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen inkludere arbeidet mot vold i nære relasjonar og beskyttelse av kvinner i beredskapsplaner og at dette får en sentral plass i framtidige krisehåndteringar.»
Venstre har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 92 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.54)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 16–18 og 20, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide bruken av lokale beredskapslagre, inkludert å sikre at alle sykehus, både eksisterende og nybygg har areal til å opprettholde beredskapslagre.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bygge opp et statlig selskap, StatMed, som skal bidra til produksjon av legemidler i Norge og samarbeide med den øvrige legemiddelbransjen og det offentlige helsevesenet om nasjonal utvikling og produksjon av legemidler.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere FoU-samarbeid med legemiddelindustrien, der det offentlige helsevesenet kan få tilgang på legemidler til akseptable priser når legemidlene er utviklet på bakgrunn av offentlig finansierte studier.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot parallellleksport av legemidler og medisinsk utstyr fra beredskapslagre.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 87 mot 13 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.09)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 21, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede nye insentivordninger for utvikling og produksjon av antibiotika, etter blant annet erfaringer med slike ordninger i Sverige og Storbritannia, og legge forslag til slike insentivordninger frem for Stortinget på egnet måte.»

Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 84 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.24)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 19, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest følge opp vedtak 963 og 964 fra sesjonen 2020–2021 og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Framstegspartiet og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 73 mot 28 stemmer ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.42)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 15, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at innleie fra kommersielle vikarbyrå i helseforetakene erstattes med styrket grunnbemanning, og at alle helseforetak innfører ordninger med egen vikarpool/bemanningsenhet, med fast ansatte vikarer, som har som mål å dekke bemanningsbehovet i helseforetaket.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus vart med 84 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.16)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 10, 12 og 14, frå Framstegspartiet og Pasientfokus.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke utdanningskapasiteten for helsepersonell, inkludert leger, sykepleiere og annet essensielt personell, for å møte fremtidige helseutfordringer.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen intensivere innsatsen på forebyggende tiltak, inkludert informasjonskampanjer, vaksinasjonsprogrammer og tiltak for å redusere smittespredning.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke investeringer i forskning og utvikling innen helseberedskap, inkludert forskning på nye behandlingsmetoder og utvikling av bedre diagnostiske verktøy.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet og Pasientfokus vart med 87 mot 14 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.32)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 11 og 13, frå Framstegspartiet og Pasientfokus.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke samarbeidet og koordineringen mellom ulike aktører i helsevesenet, som sykehus, kommuner, fastleger og andre

helsetjenester, for bedre samhandling og effektiv respons i nødsituasjoner.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og vedlikeholde oppdaterte og realistiske beredskapsplaner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, med klare ansvarsfordelinger og kommunikasjonsrutiner.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Framstegspartiet og Pasientfokus vart med 83 mot 18 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.48)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 9, frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere og styrke nasjonale ordningar for å sikre produksjon av smittevernutstyr og nødvendige medisiner i Norge, for å redusere avhengigheten av internasjonale forsyningskjeder og sikre stabil tilgang i krisetider.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus vart med 82 mot 18 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.03)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å sikre tilstrekkelig bemanning og ressurser i helsevesenet, inkludert rekruttere og ansette flere helsepersonell og øke kapasiteten på sykehus og helsestasjonar.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus vart med 81 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.20)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 8, frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen intensivere og formalisere samarbeidet med frivillige helseberedskapsorganisasjonar som Røde Kors, Norsk Folkehjelp, og Norske Kvinners Sanitetsforening for å utvide og styrke den nasjonale helseberedskapen.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus vart med 76 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.37)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 6, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal opptrappingsplan for å øke intensivkapasiteten i helseforetakene.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 80 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.54)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 5, frå Høgre og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen revidere Nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet (2015–2020) i samarbeid med Frivillighet Norge og KS. Frivillighetens bidrag ved helsekriser må også være en del av revideringen.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre og Kristeleg Folkeparti vart med 72 mot 29 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.10)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarlig og senest innen utgangen av 2024, få på plass en ny nasjonal antibiotikastrategi.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 71 mot 30 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.27)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 3, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å øke antallet intensivplasser over hele landet for å styrke akuttberedskapen og sikre at helsevesenet er bedre rustet til å håndtere store helsekriser.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus vart med 72 mot 28 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.44)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Høgre, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at frivillighetsrolle i helseberedskapen styrkes, og at de frivillige organisasjonene integreres i planverk og øvelser.»

Alle dei andre partia har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart samrøystes vedteke.

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke og utvide det nordiske samarbeidet om produksjon og lagring av legemidler og smittevernustyr i Norden.»

Alle dei andre partia har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus vart samrøystes vedteke.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Meld. St. 5 (2023–2024) – En motstandsdyktig helseberedskap – Fra pandemi til krig i Europa – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 9, debattert 4. april 2024

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å stoppe veksten av private helseforsikringer og unngå amerikanisering av helsevesenet (Innst. 213 S (2023–2024), jf. Dokument 8:54 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Marian Hussein sett fram to forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle bruken av privat helseforsikring i statlige selskaper, og bruke eierskapet aktivt til å hindre et todelt helsevesen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en omsetningsavgift på private helseforsikringer for å styrke den offentlige helsetjenesten.»

Det vert votert alternativt mellom desse forslaga og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:54 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å stoppe veksten av private helseforsikringer og unngå amerikanisering av helsevesenet – vedtas ikke.

Voteringstavlene viste at 81 representantar hadde røysta for tilrådinga og 14 representantar hadde røysta for forslaga frå Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.09)

Presidenten: Vi tek voteringa om att sidan fleire melder at dei ikkje har fått votert.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart tilrådinga vedteken med 89 mot 12 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.03)

Sak nr. 16 [14:10:12]

Referat

- (251) Statsministerens kontor melder at
 - lov om endringer i lovgivningen som følge av nye navn på Olje- og energidepartementet, Petroleumstilsynet og Oljedirektoratet (Lovvedtak 45 (2023–2024))

2. lov om endringer i vassdragsreguleringsloven og energiloven (styrking av forsyningsikkerheten) (Lovvedtak 44 (2023–2024))
3. lov om endringer i finansforetaksloven (utdelinger fra finansforetak mv.) (Lovvedtak 47 (2023–2024))
– er sanksjonert under 22. mars 2024.
2. (252) Justiskomiteen melder å ha valgt Helge André Njåstad til leder.
3. (253) Kommunal- og forvaltningskomiteen melder å ha valgt Erlend Wiborg til første nestleder.
4. (254) Innberetning fra valgkomiteen om endringer i de faste komiteers sammensetning (Innberetning 6 (2023–2024))
Samr.: Nr. 1–4 vert lagde ved protokollen.
5. (255) Lov om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 154/2023 og 155/2023 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordningene (EU) 2019/424, (EU) 2019/2019, (EU) 2019/2020, (EU) 2019/2021, (EU) 2019/2022, (EU) 2019/2023, (EU) 2019/2024, (EU) 2021/341 og (EU) 2019/1784 (Prop. 69 LS (2023–2024))
Samr.: Vert send energi- og miljøkomiteen, unna-teke B, som vert send energi- og miljøkomiteen, som legg sitt utkast til tilråding fram for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før innstilling vert lagd fram.
6. (256) Endringer i kringkastingsloven mv. (gjennomføring av endringsdirektiv til direktiv om audiovisuelle medietjenester mv.) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 337/2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2018/1808 (Prop. 66 LS (2023–2024))
Samr.: Vert send familie- og kulturkomiteen, unna-teke B, som vert send familie- og kulturkomiteen, som legg sitt utkast til tilråding fram for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før innstilling vert lagd fram.
7. (257) Endringer i gjeldsordningsloven mv. (effektivisering og forenkling av gjeldsordningsprosessen) (Prop. 67 L (2023–2024))
Samr.: Vert send familie- og kulturkomiteen.
8. (258) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Rasmus Hansson og Une Bastholm om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger (Dokument 8:119 S (2023–2024))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget vert send finanskomiteen, unna-teke forslag

nr. 2, som vert behandla etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav e, dvs. at det vert avvist.

Lan Marie Nguyen Berg har bedt om ordet.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [14:11:26]: Jeg fremmer forslag om at hele Dokument 8-forslaget, om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger, i sin helhet videresendes finanskomiteen til behandling.

Forslag nr. 2 er foreslått avvist med den begrunnelse at det er samme forslag som jeg fremmet i februar, som et løst forslag nr. 21. Jeg er uenig i dette. I det løse forslaget foreslo jeg å endre mandatet til SPU med sikte på at videre investeringer i israelske selskaper stanses, og at fondet skulle selge seg ut av eksisterende investeringer. I dagens Dokument 8-forslag foreslår jeg derimot at Finansdepartementet instruerer SPU til å fryse og selge seg ut av israelske selskap, som de gjorde for investeringer i russiske selskap.

Jeg mener det er en reell forskjell på de to forslagene og foreslår derfor at forslaget i sin helhet sendes til finanskomiteen.

Presidenten: Det vert votert over behandlingsmåten.

Det vert votert alternativt mellom forslaget frå presidenten om behandling etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav e og forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne om komitébehandling.

Votering:

Ved alternativ votering mellom forslaget frå presidenten og forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne vart forslaget frå presidenten vedteke med 86 mot 14 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.55)

9. (259) Endringer i lov om tannhelsetjenesten mv. (rett til tannhelsetjenester for unge vaksne, personar med rusmiddelavhengigheit mv.) (Prop. 60 L (2023–2024))
10. (260) Endringer i helsepersonelloven og helsetilsynsloven (administrative reaksjonar, karantenetid før søknad om ny autorisasjon mv.) (Prop. 63 L (2023–2024))
Samr.: Nr. 9 og 10 vert sende helse- og omsorgskomiteen.
11. (261) Felles verdier – felles ansvar Styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet (Meld. St. 15 (2023–2024))
12. (262) Brann- og redningsvesenet – Nærhet, lokal-kunnskap og rask respons i hele landet (Meld. St. 16 (2023–2024))

13. (263) Endringer i advokatloven mv. (overgangsregler mv.) (Prop. 61 L (2023–2024))
 14. (264) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å evaluere og styrke voldserstatningsordningen (Dokument 8:123 S (2023–2024))
 15. (265) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik, André N. Skjelstad og Ola Elvestuen om å etablere en nasjonal sikkerhetsstrategi (Dokument 8:124 S (2023–2024))
 16. (266) Årsrapport for 2023 fra Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag (Dokument 14 (2023–2024))
 17. (267) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug Bollestad og Dag-Inge Ulstein om krav om kinesisk nedslag i TikTok (Dokument 8:127 S (2023–2024))
Samr.: Nr. 11–17 vert sende justiskomiteen.
 18. (268) Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp (Meld. St. 17 (2023–2024))
 19. (269) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Lan Marie Nguyen Berg og Rasmus Hansson om at søknader om innreise fra palestiner på Gaza med tilknytning til Norge behandles på humanitært grunnlag (Dokument 8:120 S (2023–2024))
Samr.: Nr. 18 og 19 vert sende kommunal- og forvaltingskomiteen.
 20. (270) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hilde Marie Gaebpie Danielsen og Birgit Oline Kjerstad om stans av nye hyttefelt (Dokument 8:121 S (2023–2024))
Samr.: Vert send kommunal- og forvaltingskomiteen, unnateke forslag nr. 1, som vert behandla etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav e (avvist).
 21. (271) Innberetning fra Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret for 2023 (Dokument 5 (2023–2024))
 22. (272) Menneskerettighetene i Norge 2023 NIMs årsmelding (Dokument 6 (2023–2024))
Samr.: Nr. 21 og 22 vert sende kontroll- og konstitusjonskomiteen.
 23. (273) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg om å ta bedre vare på matjord (Dokument 8:122 S (2023–2024))
 24. (274) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marianne Dobak Kvensjø, Mathilde Tybring-Gjedde, Olve Grotle, Mahmoud Farahmand, Ola Elvestuen, Alfred Jens Bjørlo, Sveinung Rotevatn og Kjell Ingolf Ropstad om mer landbasert mineralutvinning og sirkulærøkonomi (Dokument 8:125 S (2023–2024))
Samr.: Nr. 23 og 24 vert sende næringskomiteen.
 25. (275) Nasjonal transportplan 2025–2036 (Meld. St. 14 (2023–2024))
 26. (276) Utbygging og finansiering av Bypakke Hauge-sund og fastlands-Karmøy i Rogaland (Prop. 68 S (2023–2024))
 27. (277) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud og Marius Arion Nilsen om bedre rammebetingelser for veteran- og entusiastkjøretøy (Dokument 8:126 S (2023–2024))
Samr.: Nr. 25–27 vert sende transport- og kommunikasjonskomiteen.
 28. (278) Endringer i opplæringslova og privatskolelova (kompetansekrav, faglig ansvar og bruk av fysisk inngripen for å avverge skade m.m.) (Prop. 62 L (2023–2024))
 29. (279) Endringer i fagskoleloven (institusjonsakkreditering for fagskoler mv.) (Prop. 64 L (2023–2024))
 30. (280) Endringer i privatskolelova (ny tilskuddsmo-dell for private grunnskoler) (Prop. 65 L (2023–2024))
Samr.: Nr. 28–30 vert sende utdannings- og forskingskomiteen.
- Presidenten [14:13:57]:** Stortinget går då tilbake til behandlinga av dagens kart.
- Sak nr. 11 fortsatte [14:14:00]
- Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Erlend Wiborg om opprettelse av asylmottak i tredjeland (Innst. 251 S (2023–2024), jf. Dokument 8:56 S (2023–2024))*
- Lene Vågslid (A) [14:14:14]** (leiar i komiteen): Som vanleg må representanten Wiborg få beskjed om å følgje med når me har debattar i denne salen. Eg legg merke til at representanten Wiborg frå Framstegspartiet har begynt med ein ny teknikk, der han ynskjer å utfordre enkelte parti i salen. Om ein då ikkje går på talarstolen, blir det lagt ut i sosiale medium.
- Eg meiner det er viktig å høyre etter når saksordførar Heidi Greni snakkar på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet. I motsetning til Framstegspartiet klarer dagens regjering å snakke med ei røyst. Denne gongen skal eg gjere Wiborg ei teneste og sende referatet frå dagens debatt, slik at Erlend Wiborg ein gong for alle får med seg at Arbeidarpartiet og Senterpartiet er einige når det gjeld spørsmålet om å opprette asylmottak i tredjeland.

Presidenten [14:15:07]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [14:15:11]

Innstilling frå kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Erna Solberg, Ove Trellevik, Anna Molberg, Sveinung Stensland, Anne Kristine Linnestad og Mathilde Tybring-Gjedde om tiltak for å forberede Norge på en mulig flyktningkrise (Innst. 252 S (2023–2024), jf. Dokument 8:57 S (2023–2024))

Presidenten [14:15:31]: Etter ynske frå kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til eit replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:16:06] (ordførar for saka): Dette representantforslaget er fremja av Høgre og handlar om tiltak for å førebu Noreg på ei mogleg flyktningkrise. Komiteen har halde skriftleg høyring i saka.

Forslagsstillarane viser til at det har kome svært mange ukrainske fordrevne til Noreg, heile 70 000 dei siste to åra, og at klimaendringar og politisk uro gjer det sannsynleg at endå fleire menneske kan kome til å søkje til Europa og Noreg for beskyttelse og asyl, bort frå konflikt og umoglege livstilhøve. Forslagsstillarane fremjar fire forslag til tiltak. Dei meiner at eit auka innvandringspress mot Europa og Noreg gjer det nødvendig å analysere situasjonen, samanlikne nasjonal politikk med andre europeiske lands politikk og å førebu effektive innvandringskontrollerande tiltak som kan setjast i verk på kort varsel ved behov.

I svarbrev frå departementet datert 26. januar 2024 blei det gjort greie for det kollektive midlertidige vernet for ukrainarar i Europa og det pågåande samarbeidet med EU og andre land i asyl- og migrasjonspolitikken, generelt og spesielt. Det blir vist til korleis asylopolitikken har endra seg i nabolanda våre og vurdert korleis dette truleg gjer at talet på dei som kjem til Noreg, tidvis har vore høgare enn talet på dei som har kome til dei andre nordiske landa.

I brevet blir det gjort greie for kva lovendringar som er på høyring på saksfeltet, og kvifor regjeringa føreslår endringane. Brevet konkluderer med at det ikkje blir lova ei eiga tiltakspakke for asylinnkomstar generelt eller eit eige arbeid for å samanlikne norsk asyl- og migrasjonspolitikkk med politikken i andre land. Departemen-

tet meiner dette er ein del av det daglege, kontinuerlege arbeidet på innvandringsfeltet.

Noreg er ein del av resten av verda, og anten vi likar det eller ikkje, må vi forhalde oss aktivt til at vi lever i ei tid der rekordmange menneske blir fordrivne. Det er ikkje for moro skuld at folk bryt opp og flyktar frå klimaendring, krig og konflikt.

Dette er ein viktig debatt, og han må førast på grunnlag av norsk lov og konvensjonar som det internasjonale samarbeidet kviler på: flyktningkonvensjonen, den europeiske menneskerettskonvensjonen og barnekonvensjonen.

Dermed opnar eg for debatt. Eg håpar det blir ein sakleg og god debatt, der me også tek flyktningane og dei fordrivne sitt perspektiv. Eg takkar komiteen for samarbeidet.

Lene Vågslid (A) [14:18:59] (leiar i komiteen): Takk til saksordføraren for arbeidet med saka.

Høgre ynskjer i dette forslaget at regjeringa skal kome med tiltak for å møte ein mogleg flyktningkrise i framtida.

Eg har lyst til å minne om at me står i ein stor flyktningkrise akkurat no. Sidan februar 2022 har det kome over 75 000 ukrainske flyktningar til Noreg, og det overgår – som alle her i denne salen veit – langt den situasjonen me var i i 2015. Me har eit mottaksapparat som fungerer – og fungerer godt – og kommunane rundt om i landet gjer ein utruleg innsats no for å klare å busetje så mange på så kort tid. Aldri nokon gong har me teke imot så mange flyktningar på så kort tid.

Dette må handterast her og no. Difor er eg glad for at regjeringa og justisministeren fortløpande har teke heilt nødvendige grep, inkludert forslag om innstrammingar i ordningar og støtte som kan motverke at Noreg blir eit meir attraktivt land enn nabolanda våre.

Eg er heilt einig med representantane frå Høgre i at det er ein stor fordel med brei tverrpolitisk støtte i hovudlinjene i innvandringspolitikken, og eg håpar – som me òg har sett dei siste åra her – at me skal klare det godt i tida framover.

Eg er òg einig i at tryggleik og beredskap for framtidige scenario er viktig. Europa og Noreg står overfor store migrasjonsutfordringar, òg utanfor situasjonen knytt til krigen i Ukraina, som me var inne på tidlegare i dag. Regjeringa har difor innført tiltak for å styrkje grensekontrollen ved Storskog og tryggleiken rundt kritisk infrastruktur. I tillegg finst det fleire føresegner i utlendingsregelverket som skal førebyggje og sikre effektiv handtering av asylinnkomstar.

Samtidig kan ikkje Noreg løyse dei store utfordringane knytte til migrasjon aleine. Dei aller fleste asylsøklarar som kjem til Noreg, har kome hit via eit anna

europaisk land, og som me òg høyrde i den førre debatten, er samarbeidet med dei andre europeiske landa veldig viktig. Det at me har kontroll på yttergrensa, er avgjerande, for det er ikkje alle andre land som har det. Difor er Noreg tent med eit auka europeisk samarbeid, felles reglar for asylbehandling og òg EUs nye migrasjonspakt, som har ført landa nokre store og viktige skritt i rett retning.

Arbeidarpartiet og Senterpartiet – begge regjeringspartia der, altså – har tillit til at regjeringa fortset å handtere dei løpande utfordringane me står i no, med historisk høge tal for asyllinnkomstar, samtidig som ein sikrar nødvendig beredskap for eventuelle framtidige scenarior.

Mari Holm Lønseth (H) [14:22:02]: Etter krigsutbruddet i Ukraina står vi nå i den største flyktningkrisen siden annen verdenskrig. I Europa er det godt over fire millioner ukrainske flyktninger. Norge har tatt imot nesten 75 000 på omtrent to år. Det er klart at det legger et stort press på den norske mottakskapasiteten og muligheten vi har til å ta imot og integrere flyktninger også i tiden framover.

Samtidig som vi har en fullskala krig i våre nærområder, øker også ankomsten av asylsøkere til Europa. Ankomstene i Europa er nå på det høyeste nivået siden flyktningkrisen i 2015–2016. Mange europeiske land har store utfordringer med å håndtere de store ankomstene av asylsøkere som har kommet, og som kommer til å komme framover. Derfor tar EU og flere land i Europa nå grep. Flere og flere land strammer inn på innvandringspolitikken for å forebygge at det kan komme en ny flyktningkrise på toppen av den vi allerede står i, og for å kunne være bedre skodd for å håndtere krisen dersom den skulle komme.

Ankomstene av asylsøkere til Norge fra andre land enn Ukraina har foreløpig ikke økt mye. UDI anslår fortsatt at det vil komme om lag 5 000 i år, men de er også tydelig på at prognosene kan endre seg. Det kan de f.eks. gjøre om Norge anses som et mer attraktivt land å søke beskyttelse i sammenliknet med andre land, eller om mottakskapasiteten i Europa og andre europeiske land kan bryte sammen.

Derfor mener Høyre det nå er på tide at vi forbereder oss på at det kan komme en flyktningkrise på toppen av den vi allerede står i, og at vi er bedre forberedt enn hva vi er i dag. En del av den forberedelsen vil være å sørge for at Norge nettopp ikke er mer attraktivt å velge sammenliknet med våre naboland. Dersom andre land strammer inn, mens Norge ikke gjør det, er det til slutt Norge som vil være det landet som vil oppleve å ha den høyeste tilstrømmingen, noe som vil være krevende for norske kommuner å håndtere.

Det er bakgrunnen for at vi her tar initiativ til at vi kan få på plass en bred enighet om å forberede oss på en bedre måte enn hva vi gjorde under flyktningkrisen i 2015–2016, og at vi kan innføre nye tiltak som kan settes i verk på kort varsel. Da asylforliket ble utformet i 2015–2016, var det en utfordring at vi ikke hadde tatt den brede debatten og fått til gode høringer på den måten vi kan gjøre nå, hvis vi kommer med forslagene før krisen er en realitet. Derfor peker vi på at vi vil ha en gjennomgang av vilkår for opphold og adgang til familiegjenforening, men også ytelsesnivå sammenliknet med andre land. Dette handler egentlig om å bruke den muligheten vi har til å være bedre forberedt. Jeg synes representanten Vågslid har veldig mange gode poeng i sitt innlegg jeg er helt enig i, men problemet er at det ikke fattes noe vedtak i dag om at vi kan være bedre forberedt. Slik sett blir dette en tapt mulighet.

Jeg tar opp forslagene Høyre har sammen med Fremskrittspartiet.

Presidenten [14:25:09]: Representanten Mari Holm Lønseth har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Erlend Wiborg (FrP) [14:25:22]: Det at Norge tar imot altfor mange totalt sett, er hevet over enhver tvil, og det er flere grunner til det. Hvis vi begynner med asylankomster, ønsker ikke stortingsflertallet å iverksette nødvendige grep for å få dem ned, man ønsker å videreføre det. Stortingsflertallet ønsker også at Norge skal være enda mer attraktivt enn våre naboland, noe som gjør at Norge f.eks. den senere tid har tatt imot flere ukrainere enn Danmark, Sverige og Finland til sammen.

Jeg er veldig glad for at Høyre også sier at man må se på ytelsesnivået, men jeg må minne om at Fremskrittspartiet nylig fremmet et forslag om at vi må redusere ytelsesnivået vi gir i Norge, ned til maksimalt det nivået man får i Sverige og Danmark. I Norge er det mulig å få to til fire ganger høyere ytelse som asylsøker enn det man f.eks. får i Sverige. Vi har dobbelt så høye ytelse som i Danmark.

Det er mange faktorer som spiller inn på hvor mye man mottar i ytelse, men man kan komme opp i ytelse som asylsøker tilsvarende en årslønn på over en halv million kroner. Vi har høyere satser enn det vi gir 133 000 av landets minstepensjonister. Dette er på asylsiden.

På kvoteflyktningsiden kan vi gå inn og se på tallene fra Eurostat. Da ser vi at Norge er det landet i Europa som har tatt imot desidert flest kvoteflyktninger i nyere tid sett i forhold til innbyggertallet. Flertallet av europeiske land har sagt at så lenge krigen i Ukraina pågår, stopper man å hente kvoteflyktninger fra andre steder i verden. Man ønsker heller å hjelpe dem i deres nærområder, og

så skal vi hjelpe de ukrainerne som kommer og har behov for beskyttelse her i våre nærrområder.

Da Høyre fremmet dette representantforslaget, tolket jeg det egentlig litt som en utstrakt hånd til Stortinget om å kunne se på om det her var mulig å sette seg ned og sammen komme med gode tiltak for å løse både dagens situasjon og ikke minst også en potensiell eskalering av situasjonen. Dessverre velger de øvrige partiene bare blankt å stemme ned forslagene. Det er ikke nødvendigvis bare på grunn av at de er uenige, men de fremmer heller ikke noen egne forslag. Det synes jeg er synd, for da ender vi opp med at det ved voteringen nå kun er Fremskrittspartiet og Høyre som har fremmet forslag som vil kunne legge til rette for en innstramming.

Tobias Drevland Lund (R) [14:28:37]: Det er svært viktig å løfte debatten om hvordan Norge skal kunne bidra for å håndtere krevende situasjoner med mange mennesker på flukt på best mulig måte. Vi står på mange måter midt i en flyktningkrise akkurat nå, men jeg mener forslagene vi debatterer her i dag, er feil sted å starte. Vi debatterte tidligere et forslag om å opprette asylmottak i tredjeland, noe Rødt mener er helt feil sted å starte. Det er rekordmange mennesker på flukt i verden, og det er mange grunner til at mennesker flykter. Om det er klimaendringer, krig, terror, undertrykkelse – hva det enn måtte være – er det mange som legger ut på flukt, og det er i aller høyeste grad mennesker som har et reelt beskyttelsesbehov, og som trenger å flykte. Det er over 100 millioner mennesker på flukt i dag, og tall fra Høykommissæren for flyktninger viser at tre fjerdedeler av alle flyktningene i verden bor i lav- eller mellominntektsland. Det er det verdt å ha med seg.

Likevel har vi i Europa i de to siste årene vært vitne til den største flyktningkrisen siden annen verdenskrig, som følge av Russlands brutale og folkerettsstridige angrepskrig mot Ukraina. De to siste årene har vist oss at krig og konflikt også kan skje i vårt eget nærrområde. De to siste årene har også vist oss hvor viktig det er at vi er forberedt på framtidige flyktningkriser, og at vi har bedre beredskap for å sette mottaksapparatet, kommunene, i stand til å håndtere situasjoner der mange mennesker på flukt kommer på kort tid.

Likevel er det slik at vi i denne debatten hører flere ta til orde for et bedre asyl- og flyktningssystem, bl.a. et bedre asylsystem. Bedre for hvem? Bedre for de menneskene som er på flukt, eller bedre for dem som ønsker innstramminger og strengere og mer urettferdig politikk? Man kan mistenke at det ofte er det siste man ønsker.

Rødt mener på sin side at vi ikke må forverre situasjonen for mennesker på flukt. Vi må ikke svekke solidariteten med dem som flykter. Vi må heller se på løsning-

er for å beskytte disse menneskene mer enn vi gjør i dag, og fordele ansvaret mellom landene i Europa på en mer rettferdig måte, slik at vi alle tar vår del av ansvaret. Vi må sørge for ikke å svekke solidariteten med mennesker som flykter fra land som ikke respekterer menneskerettigheter, og som undertrykker. Det kan også være krig, terror og andre grunner til å flykte. Vi må ruste oss i Norge og Europa, slik at vi har en bedre beredskap for framtidige flyktningkriser. Målet må være å kunne gi en trygg havn til flere som trenger det enn vi gjør i dag, ikke stenge dørene for dem. Derfor vil jeg, som i forrige debatt, ta til orde for at vi f.eks. tar imot flere kvoteflyktninger, som er den mest rettferdige måten å fordele flyktninger på.

Rødt stemmer derfor imot forslagene i saken.

Ingjerd Schie Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Emilie Mehl [14:31:59]: For omtrent 2,5 år siden sto vi også her i Stortinget og diskuterte muligheten for at det skulle bli en ny flyktningkrise. Det var bl.a. på bakgrunn av den situasjonen som utspilte seg mellom Belarus og Polen i november 2021, hvor det var et stort trykk mot Polen av flyktninger som kom fra belarusisk side. Det skapte uro for at vi kunne få en uheldig flyktningkrise her i Norge. Vi diskuterte da om vi hadde nok beredskap, og hva en eventuell flyktningkrise ville bety for oss.

Bare tre måneder senere traff en enorm flyktningkrise oss, den vi står i akkurat nå – krigen i Ukraina begynte. På bare noen få dagers eller kanskje timers varsel begynte ukrainerne å ankomme Norge, og vi måtte raskt oppskalere apparatet vårt og lage en god innretning for dem. Da hadde vi også noen bedre verktøy i kassa enn vi hadde i 2015, hvor det også var en flyktningkrise. Vi har lært av den, og det gjorde at vi etter min mening har klart den jobben ganske bra. Vi har tatt imot så mange flyktninger som vi ikke har gjort siden annen verdenskrig, og på veldig kort tid. Det har lagt et kjempestort press på hele Norge – på kommunene, på mottaksapparatet – men vi har klart det. Det viser også at vi er ganske omstillingsdyktige når vi må.

Jeg hører representanten fra Fremskrittspartiets innlegg og lurer på om han egentlig har fulgt med i timen. For eksempel snakkes det om at vi ikke kan ta imot noen kvoteflyktninger. Jeg vil minne om at regjeringen har redusert antall kvoteflyktninger, fordi vi fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet mener at vi må se kvoteflyktningstallet i sammenheng med hvor mange flyktninger som kommer hit. Vi har kuttet i det både i fjor og i år, fordi vi får så veldig mange fra Ukraina.

Det snakkes også om at vi må hjelpe flere i nærrområdene. Det er derfor regjeringen har en solidaritetspott

under utviklingsbudsjettet, hvor vi nettopp ønsker å sette av flere milliarder kroner til å hjelpe flyktninger og land som tar imot veldig mange flyktninger i nærområdene til krigs- og konfliktområder – for ikke å snakke om Nansen-programmet, som dreier seg spesifikt om Ukraina. Det er også mange milliarder kroner for å hjelpe flyktninger som ikke er her, men andre steder. Alle de tingene er også viktig for å forebygge for mye migrasjon.

Vi skal beskytte dem som trenger det, og vi skal ha en bærekraftig og kontrollert migrasjon. Jeg mener at det forslaget som legges fram i dag, ikke er et positivt tilskudd til det arbeidet vi har gjort og gjør for å sikre at vi har kapasitet og beredskap for en eventuell flyktningkrise, utover det vi allerede står i.

Presidenten [14:35:01]: Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [14:35:11]: Nå skal jeg sitere noe jeg synes er veldig godt skrevet. Først:

«Når det kommer mange asylsøkere til det øvrige Europa, er det også en høy risiko for at en del av disse etterhvert vil finne veien til Norge.»

Og videre:

«Sverige har gjennomført en rekke regelverksendringer for å stramme inn relativt liberale ordninger, og svenske myndigheter har gått offensivt ut for å sende tydelige signaler om innskjerping til potensielle asylsøkere. Det svenske skiftet kan potensielt føre til at personer som tidligere ville søkt asyl i Sverige, nå velger Norge.»

Dette er hentet fra justisministerens svarbrev til Stortinget i denne saken. Jeg opplever at vi er enige om problembeskrivelsen, at dette kan skje ganske fort, og at vi da også bør være forberedt på det. Jeg mener at man nå kunne hatt muligheten til å iverksette flere tiltak, framfor å være fornøyd med den innsatsen man har gjort. Hvorfor ønsker ikke statsråden å være med på forslaget vi fremmer her i dag?

Statsråd Emilie Mehl [14:36:13]: Det skapes på en måte et inntrykk av at det ikke gjøres noen ting, men saken er at vi har jobbet ekstremt mye med flyktningberedskap og innvandringsfeltet de siste årene, og spesielt i den perioden Senterpartiet og Arbeiderpartiet har sittet i regjering, bl.a. fordi vi har norgeshistoriens største flyktningkrise etter annen verdenskrig over oss akkurat nå.

Når det gjelder Sverige og det de gjør, har de hatt en annen politikk og et annet system enn oss. Vi har hele tiden sagt at vi har en streng innvandringspolitikk. Det skal være rettfærdig, men vi skal ha strenge regler. Vi skal ta imot dem som kommer hit, på en god måte, men de som ikke får opphold, skal returneres. Det er noen grunnprinsipper som er viktige for Norge – og fortsatt

skal være det. For eksempel har vi flere bestemmelser i utlendingsregelverket knyttet til hurtigprosedyrer, muligheten til å nekte realitetsbehandling og andre ting, som gjør at det ikke er så attraktivt å komme til Norge hvis man ikke har grunnlag for å få asyl her.

Mari Holm Lønseth (H) [14:37:14]: Ja, det er nok sånn at Norge har vært annerledes enn Sverige, men som statsråden selv skriver i sitt eget brev, er Sverige nå inne i et skifte som gjør at Norge kan komme i den samme situasjonen som Sverige egentlig har vært i tidligere – at den store innvandringen som kommer til Norden, kanskje kan komme til Norge. Det er noe vi allerede nå bør sette i gang tiltak for å forebygge.

Jeg er enig med statsråden i at mye er gjort knyttet til opphold for personer som kommer fra Ukraina, men hele poenget er at ankomsten av asylsøkere fra andre deler av verden også øker veldig raskt, og at mottakskapiteten i flere europeiske land er svært presset. Framfor å sitte og vente til det eventuelt er en krise, bør vi da ha tiltakene klare nå og ha dem godt utredet, sånn at de også kan bli sendt på høring på en god måte, noe vi lærte av den forrige flyktningkrisen. Selv om statsråden er tilfreds med måten man nå har gjort det på, er det ikke klokt å få utredet tiltak som kan iverksettes raskt, hvis det blir behov?

Statsråd Emilie Mehl [14:38:17]: Jo, men jeg opplever at det er en misforståelse, eventuelt et premiss Høyre kaster ut, som ikke stemmer, om at Norge ikke har noen systemer på plass, eller ikke følger med på det som skjer rundt oss. Tvert imot er det som ble sitert her, et uttrykk for at vi nettopp følger med på det de gjør i land rundt oss. Når vi allerede har hatt en strengere tilnærming til flyktningkrisen, har vi ikke mulighet til å gjøre det samme som Sverige, fordi vi har hatt en annen politikk, og vi kan ikke sammenligne oss direkte.

Når det gjelder ukrainerne, har vi gjort mange ting for å signalisere at vi strammer inn. Vi har også sett en nedgang i ankomster fra Ukraina etter at regjeringen begynte med det, før jul og etter jul.

Mari Holm Lønseth (H) [14:39:03]: Det er nok ingen misforståelse. Jeg har stor forståelse for at regjeringen har gjort mye for å håndtere krisen i forbindelse med flyktninger som har kommet fra Ukraina. Mye av det har Høyre også vært helt enig i at har vært viktig å gjøre, men dette handler også om at man ikke kan være tilfreds, at bare fordi man føler at man har gjort noen ting, kan det dermed ikke være andre ting som også kan gjøres for at systemet vil være enda bedre i tiden framover.

Jeg synes det er ganske betegnende, for det statsråden sier, er egentlig – på grunn av det svarbrevet jeg hen-

viste til – at når det gjelder Sverige, følger man med. Det er jo det som kanskje er litt kjennetegnet her, at man følger med, men man vil ikke gå for tiltak som gjør at man faktisk kan stramme inn. Det er fullt mulig i Norge å se på muligheter for noen innstramminger. Kanskje noen av dem bare skal innføres i en krisesituasjon, f.eks. innstramminger i familiegjenforening eller mer mottak i tredjeland, som vi også fremmer forslag om her i dag. Mener ikke statsråden at en innstramming i adgangen til familiegjenforening vil sørge for at Norge er et mindre attraktivt land å søke beskyttelse i?

Statsråd Emilie Mehl [14:40:04]: Jeg mener det er viktig at vi opprettholder våre internasjonale asylforpliktelse, og at vi gir mulighet til familiegjenforening der det er grunnlag for det, uten at det blir et insentiv for at asylsøkere kommer hit framfor til andre land fordi vi har veldig mye mer liberale ordninger enn andre. Jeg opplever ikke at vi er der. Vi har jo sendt på høring noen forslag til beredskapstiltak som vi muligens vil komme til å måtte gjennomføre framover, f.eks. knyttet til innkvartering av asylsøkere. Vi har hatt på høring forslag om endringer i ordningen for midlertidig kollektiv beskyttelse. Det gjøres mye på dette feltet.

I tillegg er alt arbeidet som gjøres knyttet til retur – at Norge er god på retur, at vi også får andre land i Europa til å bli bedre på retur, og at land med ytre Schengen-grense tar større ansvar for egen grense, osv. – veldig viktig i denne sammenhengen. Jeg er uenig i inngangen til Høyre og representanten Holm Lønseth når det gjelder at nærmest ingenting skjer, for det er feil.

Presidenten [14:41:07]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:41:29]: Ikkje alle har rett på flyktningstatus, og det er ikkje alle som står på grensa som skal få opphald, men dei som har flyktningstatus og har rett på vern, skal vi ta imot med respekt – slik vi har forplikta oss til etter internasjonale konvensjonar, og slik vi sjølve ville ha blitt tekne imot om det var vi som var på flukt. Vi må aldri gløyme at flyktningar og asylsøkjalar først og fremst er menneske med grunnleggjande behov og ressursar. Dei er ikkje berre tal og statistikk. Eg vil rose kommunane som har stått på i denne tida med å busetje og med å kvalifisere.

Frå IPU-møtet i Genève i påskeveka åtvare FN's høgkommissær for flyktningar kraftig mot tendensane til at land, særleg i Europa, vil gjere endå meir for å stengje ute sårbare menneske på flukt og bidra mindre økonomisk. Slike innstrammingar løyser ikkje problemet, men forverrar situasjonen særleg for nærområda, der menneske blir drivne på flukt av naturkatastrofar, klimaendringar,

krig eller kampen om verdfulle naturressursar. Mange har ikkje noko anna val enn å leggje ut på vandring.

Høgkommissæren for flyktningar varslar stor auke av fordrivne i 2024. Ein fryktar talet vil stige til 130 millionar menneske mot 90 millionar for eit par år sidan. 63 millionar, heile 48 pst. av dette, er internt fordrivne. Berre 5 pst. er asylsøkjalar og 4 pst. er personar under Høgkommissærens mandat for statslause. 32 millionar, eller 25 pst., er flyktningar.

Ofte er det fattige naboland som ber den tyngste børa. Vi opplever litt av dette frå krigen i Europa, men det er få som kjem til Noreg i forhold til land som t.d. Libanon og Uganda, som eg fekk høyre halde innlegg på IPU-møtet, og som sette debatten vår inn i eit litt større perspektiv.

Noreg har ei stolt historie å vise til når det gjeld internasjonalt solidaritets- og flyktningarbeid, og det vi gjer, blir lagt merke til. Fridtjof Nansen fekk fredsprisen i 1922 for den store innsatsen sin for flyktningar etter første verdskrigen. Vi bør følgje Nansens eksempel og heller spørje oss kva vi kan gjere for å hjelpe dei som treng det mest, ikkje berre diskutere korleis vi skal stramme inn endå meir. Det må finnast legale vegar for menneske på flukt.

Flyktningstraumen stansar ikkje opp om vi stramar til. Den berre tek illegale ruter og fører til meir menneskehandel og kriminalitet i verda. Noreg er faktisk i ein situasjon der vi kan trenge arbeidskraft framover. Difor er menneske som kjem til landet vårt, også ei moglegheit, ikkje berre eit problem.

Forslaga frå Høgre signaliserer innstrammingsforslag vi meiner er feil medisin, og SV støttar ikkje desse forslaga.

Eg er einig i at vi må planleggje, vi må sikre oss, og vi må forberede oss på å stille opp.

Erlend Wiborg (FrP) [14:44:53]: Ønsket om å fremstå som snill, god og hjertevarm er ikke alltid ensbetydende med at man hjelper dem som faktisk har størst behov for hjelp og beskyttelse. Grunnen til at jeg tegnet meg, var at jeg hørte innleggene til Sosialistisk Venstreparti og Rødt, og spesielt representanten Drevland Lund, som snakket om hvem det er vi ønsker å skape et bedre asylsystem for. Det synes jeg er et ganske godt spørsmål, for mye av den kritikken Fremskrittspartiet har mot dagens asylsystem, er akkurat at det ikke er til det beste for Norge, men det er heller ikke til det beste for dem som har reelt behov for beskyttelse.

De som tjener på det asylsystemet Norge og Europa har i dag, er kyniske menneskesmuglere, og det er velferdsprofitører. De som lider under dagens asylsystem, utover bl.a. norske skattebetalere, er ikke minst de som har et behov for beskyttelse, men som ikke har mulighet

til å betale kyniske menneskesmuglere enorme summer for å reise kvarte jordkloden rundt.

Tidligere har man fått beregnet kostnaden ved å hente 35 enslige mindreårige asylsøkere til Norge. For den samme kostnaden kan vi hjelpe 8 300 mennesker i sine nærområder. Ja, selvfølgelig har man det mye bedre materielt sett i Norge, men når det er mennesker som er på reell flukt fra kuler, krutt og forfølgelse, mener Fremskrittspartiet at det er langt bedre å hjelpe 8 300 mennesker, sånn at de er trygge, sånn at de får helsehjelp, sånn at barna får skolegang. Det er viktigere enn at 35 personer skal få komme til Norge.

Svaret til Fremskrittspartiet på spørsmålet fra representanten Drevland Lund – om bedre asylsystem for hvem – er at jeg er helt klar på at det asylsystemet vi har i Norge i dag, ikke hjelper dem som har størst behov for beskyttelse. Det hjelper menneskesmuglere, det hjelper velferdsmigranter, men vi klarer ikke å hjelpe dem som har det største behovet, og det er også derfor Fremskrittspartiet fremmer forslag om en ny innvandrings- og integreringspolitikk.

Tobias Drevland Lund (R) [14:48:13]: Siden jeg ble direkte utfordret av Wiborg, og det nærmest er blitt en sport i disse debattene, tenkte jeg at jeg skulle prøve å svare ut litt.

Norsk Folkehjelp skriver i sitt skriftlige innspill til komiteen ved behandlingen av saken om bl.a. forslaget om å opprette asylmottak i tredjeland:

«Vi tviler (...) at opprettelse av asylmottak i tredjeland vil være løsningen på dette problemet. Asylsøkerne vil uansett måtte legge ut på farlige reiser for å søke asyl, for deretter å bli returnert til tredjelandet for å søke asyl der. I stedet for å legge en større byrde på allerede fattige og politisk ustabile land må vi heller søke løsninger som bidrar til en bedre ansvarsfordeling mellom land. Så lenge mennesker blir drevet på flukt, bør vi jobbe for å gi dem beskyttelse i stedet for å stenge stadig flere grenser og la noen få land i verden ta hovedansvaret for å huse dem.»

Å ta imot flere kvoteflyktninger, som jeg har vært inne på flere ganger, er det mest rettferdige, det beste å gjøre. Det er noe denne salen dessverre har gått imot – man går altså motsatt vei. Man har kuttet i det tallet som FN's høykommissær for flyktninger har anbefalt oss å ta imot, som er 5 000 kvoteflyktninger, til nå å være nede på mye mindre enn det. Hadde representanten fra Fremskrittspartiet fått det som han vil, hadde man nærmest ikke tatt imot kvoteflyktninger i det hele tatt.

Vi må gjøre begge deler. Jeg er helt enig i én ting av det representanten Wiborg fra Fremskrittspartiet tar opp, og det er at vi også må fokusere på nærområdene og

bistå flyktningleirene, der det lever mange, mange mennesker – millioner av mennesker – i overfylte flyktningleirer. De må få mer støtte. De må få mer hjelp, og det må gis mer bistand til å drive disse leirene slik at de som bor der, kan ha det bedre enn det de har i dag. Man kan ikke ta imot hundre millioner mennesker som er på flukt, men man må ta imot noen, og det er det Rødt har tatt til orde for. Vi gjør det i våre alternative statsbudsjetter, og vi sier det fra denne talerstolen: Vi må gjøre begge deler. Vi må også ta imot noen til Norge, for alle kan ikke befinne seg i nærområdene heller. Nærområdene har også ganske sprenget kapasitet. Vi vet at det er ganske mange som lider av sult, og som ikke får mulighet til å ha gode sanitetsforhold, gode leveforhold i disse overfylte leirene. Man må gjøre begge deler på en gang.

Da kan jeg sende utfordringen tilbake til representanten Wiborg og Fremskrittspartiet. Jeg har tidligere utfordret ham på dette i en debatt: Hvor er det Fremskrittspartiet i sine prioriteringer, i sitt alternative statsbudsjett f.eks., viser at de øker støtten til flyktningleirer i de såkalte nærområdene? Det kan jeg ikke finne at de gjør, og det matcher i hvert fall ikke det Rødt gjør i vårt alternative statsbudsjett. Vi klarer å gjøre begge deler.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:51:19]: Eg skal ikkje hale ut denne debatten. Vi er ikkje ferdige med han i dag. Dette er eit spørsmål vi må arbeide med framover. Det er eg heilt overtydd om. Eg må likevel gjenta det eg sa i eit innlegg tidlegare i dag: Dersom ein skal arbeide mot dei illegale fluktrutene, er det arbeidet til FN's høykommissær for flyktninger vi må støtte opp om, økonomisk og praktisk. Det handlar for det første om å beskytte folk i nærområda. Det handlar om å leite etter moglegheiter for at dei skal kunne reise tilbake til landet sitt. Det handlar også om å arbeide for å stabilisere forholda der det er store konflikter og mykje nød.

Ordninga med kvoteflyktninger er den einaste legale ruta i dag. Om ein meiner alvor med at ein skal vise solidaritet med dei som treng det aller mest, er det å ta imot vårt antal med kvoteflyktninger den viktigaste saka. Vi har i våre budsjett sett av midlar til å ta imot dei 5 000 som Høykommissæren har bedt oss om å ta imot.

Eg var på møte i Den interparlamentariske union i påskeveka. Eg må seie at det er ganske sterkt å møte politikarar og parlamentarikarar frå andre land, frå Afrika, som kjem bort til den norske delegasjonen og seier: De har betydd ein stor forskjell, de har støtta oss i årevis. Då snakkar vi om Sør-Sudan, der det er kjempestore problem no. Det langsiktige arbeidet der Noreg forpliktar seg og jobbar i lag med dei landa som har problem, er kjempeviktig. Det er eit budsjettspørsmål vi må fokusere på framover.

Vi skal handtere dei interne forholda som utfordrar oss, men igjen: Det er ikkje oss det er synd på, som har så stor velstand og så mykje resursar til å hjelpe oss med. Det er landa som er i krig og konflikt, og som merkar klimaendringane mykje sterkare enn vi, som er dei verkelege offera i desse spørsmåla – særleg sivilbefolkninga, som er drivne på flukt og blir fordrivne.

Presidenten [14:53:53]: Representanten Erlend Wiborg har hatt ordet to ganger før og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Erlend Wiborg (FrP) [14:54:08]: Jeg mistenker at representanten Drevland Lund ikke har lest Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett. Hadde han slått opp på side 63, under våre prioriterte satsingsområder innenfor utenriks, innenfor nødhjelp og humanitært arbeid, deriblant hjelp i nærområdene, kunne han sett at vi foreslår en økning på budsjettet med hele 500 mill. kr. Før representanten Drevland Lund går på denne talerstol og hevder at Fremskrittspartiet ikke prioriterer det, anbefaler jeg ham faktisk å lese Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett.

Grunnen til at Fremskrittspartiet kan styrke hjelp i nærområdet, er at vi ønsker å redusere innvandringen til Norge. Da frigjør vi penger sånn at vi kan få hjulpet enda flere mennesker som har behov for beskyttelse, enn det representanten fra Rødt og de øvrige sosialistiske partiene kan.

Presidenten [14:55:10]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [14:55:13]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2021/1148 om opprettelse av ordningen for økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk som del av Fondet for helhetlig grenseforvaltning (videreutvikling av Schengen-regelverket) og inngåelse av avtale mellom Norge og EU om tilleggsregler for ordningen for økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk, som en del av Fondet for helhetlig grenseforvaltning, for perioden 2021–2027 (Innst. 248 S (2023–2024), jf. Prop. 38 S (2023–2024))

Presidenten [14:56:00]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjering-

en, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Harald Hovland (A) [14:56:33] (ordfører for saka): Eg vil takke komiteen for godt samarbeid i saka.

I proposisjonen ber regjeringa om Stortingets samtykke til godkjenning av forordning 2021/1148 om oppretting av ordninga for økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk, forkorta BMVI, som ein del av fondet for heilskapleg grenseforvaltning.

Formålet med ordninga for økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk er å bidra til å sikre ei heilskapleg forvaltning på europeisk nivå av den felles yttergrensa og ei einskapleg gjennomføring av det felles visumregelverket. Vidare er det òg eit formål at det skal bidra til å styrkje samfunnssikkerheita i Schengen-området og halde oppe retten til fri ferdsle på territoriet.

Gjennom BMVI skal det gjevast økonomisk støtte til tiltak i medlemsstatane som bl.a. legg til rette for lovleg kryssing av den felles yttergrensa, førebygging og forhindring av ulovleg migrasjon og grensekryssande kriminalitet, og styrking av handteringa av migrasjonsstraumar.

Ordninga føreset at Noreg som Schengen-medlem forskotsvis tildeler midlar til prosjekt som kvalifiserer til støtte frå fondet over statsbudsjettet, og at vi kan forvente etterskotsvise refusjonar frå EU. Noreg har gjennomført ei lang rekkje forbetningsprosjekt som har vore kvalifisert til støtte gjennom ordninga frå 2007 til 2020, og i tillegg har Noreg og dei andre medlemsstatane fått midlar gjennom ordninga til gjennomføring av dei felles IT-systema for bl.a. grensekontroll.

Det er inngått avtale mellom Noreg og EU om tilleggsreglar for ordninga om økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk. Avtalen inneheld nødvendige reglar for å gjennomføre ordninga og for Noregs deltaking i BMVI, bl.a. om kontrollmyndigheita til EU-kommisjonen og Revisjonsretten. Kontrollen vert gjennomført i eit samarbeid med norske myndigheiter, på same måte som for den tidlegare grense- og visumordninga og for yttergrensefondet som gjaldt før det igjen.

Siktemålet med ordninga for økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk er å styrkje samfunnssikkerheita i Schengen-området og halde oppe retten til fri ferdsle på territoriet. Dette skal skje gjennom å bidra med finansiering av tiltak som fremjar ei heilskapleg og likearta forvaltning av den felles yttergrensa og det felles visumregelverket. Kriteria for fordeling av midlar er tilpassa sånn at statane med dei største utfordringane vil få dei største midlane. Noreg vil vere ein netto bidragsytar til ordninga, på same måte som ein har vore ved dei tidlegare finansieringsordningane.

Arbeidarpartiet og Senterpartiet meiner at når også andre medlemsstatar styrkjer si varetaking av den felles yttergrensa, inneber det samtidig ein klar fordel for Noreg.

Det ligg føre eitt mindretalsforslag som eg reknar med at forslagsstillarane vil gjere greie for. Elles er det ein samla komité som fremjar tilrådinga i saka.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:59:34]: Det er viktig med godt internasjonalt samarbeid når det gjelder grensekontroll.

Nå har Norge vært deltaker i Schengen-samarbeidet i over 20 år. Schengen-samarbeidet er under stadig utvikling. Derfor er det riktig, og vi i SV har forståelse for, at dagens ordning må driftes og forvaltes innenfor økonomiske ordninger som kommer fram av forordningen som er til behandling, men på generelt grunnlag mener vi at det er behov for å zoome litt ut og se på Schengen-avtalen og Schengen-samarbeidet i sin helhet – hvordan dette påvirker Norge, hvordan vår deltakelse der har vært, hvilke erfaringer som har vært positive, og hvilke som har vært negative – og få på plass en større evaluering. Det er bakgrunnen for at vi har fremmet vårt forslag, et forslag jeg håpet hadde fått tilslutning i Stortinget.

Med det tar jeg opp forslaget fra SV og Fremskrittspartiet i saken.

Presidenten [15:00:48]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Emilie Mehl [15:01:03]: Regjeringen har foreslått at Stortinget samtykker til godtakelse av den Schengen-relevante forordningen om opprettelse av ordningen for økonomisk støtte til grenseforvaltning og visumpolitikk, og inngåelse av avtale mellom Norge og EU om tilleggsregler for deltakelse i ordningen i perioden 2021–2027.

Dette er en ordning som skal bidra til å styrke samfunnsikkerheten og opprettholde retten til fri bevegelse i Schengen-området. I likhet med tidligere grense- og visumordninger skal ordningen finansiere tiltak for å styrke gjennomføringen og etterlevelsen av fellesskapsregelverket om grenser og visum i alle medlemsstatene. Økonomisk støtte fra ordningen vil sette statene i bedre stand til å hindre ulovlig innvandring, grensekryssende kriminalitet og migrasjons- og sikkerhetsrisikoer.

Norges innbetaling anslås å bli om lag 156 millioner euro til fondet, mens det anslås at vi vil få tilbake om lag 58 millioner euro. Det er positivt at vi i denne programperioden kan få en større andel av det norske bidraget tilbake for å støtte nasjonale tiltak sammenlignet med tidligere perioder.

Jeg vil også si at Europakommisjonen har foreslått å øke budsjettet som ledd i revisjonen av EUs langtidsbudsjett. Europaparlamentet har ennå ikke behandlet kommisjonens forslag, og det er uvisst når økningen vil vedtas og tre i kraft. Hvis en slik budsjettøkning blir vedtatt, vil det også øke Norges innbetalinger i årene 2026 og 2027. Vi vil i den sammenheng eventuelt komme tilbake til Stortinget hvis det blir nødvendig.

Presidenten [15:02:40]: Det blir replikkordskifte.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [15:03:06]: Denne forordningen aktualiserer et tema som egentlig ikke diskuteres så mye i Stortinget, nemlig Schengen-samarbeidet. Ministeren representerer jo et parti som ønsker å ta Norge ut av Schengen-samarbeidet, men det SV har foreslått i denne saken, er at vi i hvert fall kan få på plass en evaluering. Regjeringen har nedsatt et EØS-utvalg som skal se på EØS-avtalen og også andre avtaler som kan være av relevans. Da vil mitt spørsmål til ministeren være: Vil Schengen-samarbeidet inngå i det arbeidet som nå pågår, eller faller det utenfor mandatet?

Statsråd Emilie Mehl [15:03:41]: Detaljene i mandatet kan jeg ikke ta på stående fot, men det er naturlig å berøre det der det er relevant. Jeg er glad for at vi har det utvalget som skal gå igjennom EØS-forpliktelsene våre.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [15:03:57]: Jeg takker for ministerens svar. Nå har Norge inngått i Schengen-samarbeidet i mer enn 20 år, et samarbeid som har utviklet seg mye. Jeg nevnte i sted at ministeren representerer et parti som i stor grad har konkludert med at de ønsker å melde Norge ut av Schengen-samarbeidet. Det jeg gjerne vil ha ministerens svar på, er om ministeren er enig i at det i hvert fall kan være et behov for å evaluere Schengen-samarbeidet, sånn SV har foreslått i Stortinget i dag.

Statsråd Emilie Mehl [15:04:37]: Regjeringen har ikke en plan om en slik evaluering som det bes om, men jeg vil si at vi hele tiden jobber for å forbedre Schengen-samarbeidet, og at en forutsetning for at det skal fungere, når vi nå engang er forpliktet i det, er at vi tar ansvar for våre yttergrenser og våre forpliktelser, og at det også gjelder andre land. Når det gjelder f.eks. yttergrensekontroll, tenker jeg at det ikke er behov for en evaluering for å vite at det er mange land i Schengen-samarbeidet som må bli bedre på yttergrensekontroll. Det er noe vi jobber med. Det har vært viktig for regjeringen å sørge for at Norge fortsatt har en frihet til å gjennomføre indre grensekontroll når det er behov for det, slik vi bl.a. gjør ved ferjeanløp nå, og den typen ting som gjør

at Schengen-avtalen på noen måter er under en løpende revisjon.

Presidenten [15:05:32]: Replikordskiftet er over. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [15:05:45]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski og Freddy André Øvstegård om en rausere pleiepengeordning (Innst. 247 S (2023–2024), jf. Dokument 8:71 S (2023–2024))

Presidenten [15:06:05]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Mímir Kristjánsson (R) [15:06:37] (ordfører for saken): Dette forslaget fra SV består egentlig av to deler, begge med hensikt og formål å forbedre pleiepengeordningen, som altså er en velferdsordning for foreldre som har svært syke barn, og som har behov for inntektssikring for å kunne pleie barna sine nærmest på heltid.

Det er to deler av dette forslaget. Det første handler om innføringen av et fribeløp i pleiepengeordningen, altså at det skal være mulig å tjene penger ved siden av pleiepengene – opp til 0,4 G, som også er fribeløpet i dagens uføretrygd – uten at pleiepenger blir avkortet av den grunn. Det er en viss usikkerhet mellom statsråden og forslagsstillerne om hvorvidt det finnes et sånt beløp i pleiepengeordningen allerede i dag. Det som i alle fall er sikkert, er at interesseorganisasjonen Løvemammaene, som organiserer svært mange innenfor pleiepengeordningen, har spilt inn at det er behov for et sånt fribeløp. Det har til hensikt at også de som mottar pleiepenger, kan gjøre små oppdrag og bidra der de kan i arbeidslivet, og dermed ikke falle lenger bort fra arbeidslivet enn det som er nødvendig.

Det andre forslaget handler om å likebehandle dem som har mottatt pleiepenger og til slutt mister barna sine. Det er en forferdelig situasjon å være i. Jeg tror vi alle sammen kan forestille oss hvor grusomt det må være. Situasjonen i dag er at de som de siste tre årene før barnet dør, ikke har vært inne i pleiepengeordningen hele tiden, får bare 30 dagers betalt fri etter dødsfallet, mens de

som har vært i ordningen i alle tre årene, får tre måneder. Det er en forskjellsbehandling. Forslagsstillerne reagerer på at de som ikke har vært i ordningen hele tiden, ikke får den samme tiden til å hente seg inn etter å ha blitt rammet av en ganske alvorlig katastrofe i familien, nemlig dødsfallet til et barn.

For min egen del, som representant for Rødt, støtter jeg begge disse forslagene. Vi synes det er påfallende at begge forslagene har til hensikt å styrke den såkalte arbeidslinjen, som ellers er så populær i norsk trygdepolitikk, ved at begge forslagene skal gjøre det enklere for dem som mottar pleiepenger, å være nærmere arbeidslivet. Det synes vi er et godt forslag, og vi ser også behovet for andre måter å utvide pleiepengeordningen på og gjøre den rausere enn den er i dag. Vi som velferdssamfunn har råd og mulighet til å ta oss av foreldre med svært alvorlig syke barn.

Jeg tar opp forslagene Rødt står bak sammen med SV.

Presidenten [15:09:43]: Representanten Mímir Kristjánsson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Bjørnar Skjæran (A) [15:10:07]: Det å ha en alvorlig syk unge er kanskje noe av det verste foreldre kan oppleve, og en av de mest sårbare livssituasjonene man kan stå i. Da er det avgjørende å få rom og armslag til å kunne være der helt og fullt for ungen sin, uten å miste inntekt og uten å måtte frykte for fremtiden. Det er det pleiepengeordningen handler om. Det er en inntektssikringsordning for foreldre som tar seg av pleietrengende unger og derfor ikke er på arbeid, altså kompensasjon for tapt arbeidsinntekt. Prinsippet er ikke ulikt sykepengeordningen. Ordningen har de siste årene blitt forsterket og forbedret.

Jeg mener det er helt legitimt å ønske foreldre som pleier syke unger, enda rausere ordninger, men en rekke av forslagene her i dag beror på misforståelser om hva pleiepengeordningen er. En del av forslagene beveger seg bort fra at ordningen er en inntektserstatning. Det er prinsipielt en annen ordning om man skal få erstatning for lønn for ikke å kunne arbeide fordi man pleier unger, men samtidig skal kunne ha inntekt fra noe annet enn primærarbeidet sitt. Sånn jeg ser det, utfordrer det hele tankegangen rundt hva ordningen er, og hva den er til for.

Ordningen ble evaluert i 2022, og konklusjonen da var at det er en ordning som fungerer godt. Den gir foreldre i det som kanskje er den mest sårbare livssituasjonen man kan stå i, et armslag til å kunne konsentrere seg om nettopp det viktigste i livet.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [15:12:06]: Det er mange som blir fortvilt i møte med systemet, og mange foreldre med syke barn som søker pleiepenger, opple-

ver det som vanskelig. Det kommer i tillegg til den ekstreme påkjenningen det i utgangspunktet er når den man er aller mest glad i, barnet sitt, er så sykt at man må søke pleiepenger. Det å kjempe for penger når man er i en sårbar og ekstrem situasjon, er det ikke alle som orker. Derfor må vi kontinuerlig se på behovet for endringer i regelverket som gjør at det blir mest mulig optimalt.

For Fremskrittspartiet er det viktig at foreldre får den støtten de trenger. Vi har fått henvendelser om at det bl.a. kan være vanskelig å få pleiepenger når man har et pleietrengende barn over 18 år samtidig som tilbudet fra kommunen ikke er tilstrekkelig. Vi fremmer derfor et forslag om det i saken. Jeg tar dermed opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [15:13:11]: Representanten Gisle Meininger Saudland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [15:13:31] (komiteens leder): Noen av de aller tøffeste folka jeg møter på, er foreldre til barn og unge med alvorlige sykdommer eller funksjonsvariasjoner – foreldre som må legge bort jobb og andre prosjekter for å bruke mye tid, krefter og ikke minst følelsesliv på omsorg og pleie. De kan jobbe i lange strekk, i dagevis, uten pauser, uten ferie og uten kvelds- og nattillegg slik vi kjenner det fra arbeidslivet. De driver egentlig kontinuerlig tilsyn og pleie, og det er et av vilkårene for å motta pleiepenger.

Selv om mange av disse foreldrene har det tøft, er det også ganske rørende å høre om den omsorgen og de små og store hverdagsgledene foreldrene får oppleve sammen med barna sine i en ellers krevende situasjon. Disse folka er vi nødt til å stille opp for.

SV har tatt kampen mot usosiale kutt i pleiepengene før, under regjeringen Solberg, og lyktes med det, men det trengs fortsatt forbedringer. Jeg mener politikken er på sitt aller beste når man klarer å fange opp det som i den store sammenhengen framstår som små saker, men som for dem det gjelder, er vanvittig viktig.

Løvemammaene organiserer mange av dem som mottar pleiepenger. Med rett under 8 000 medlemmer gir deres historier et viktig innblikk i hva som fungerer, og hva som ikke fungerer, i hjelpen vi som samfunn gir. De peker særlig på to problemer.

Det ene er at det er svært begrenset hva en mottaker av pleiepenger kan ta imot av betaling eller inntekt utenom pleiepengene. Løvemammaene forteller om foreldre som gjerne vil og kan bidra inn i råd og utvalg, i frivillighet, stille opp for idrettslag, selv om de ikke kan ha en hel jobb som de mottar en inntektssikring for.

Løvemammaene skriver i sitt hørings svar at slik regelverket er nå, kan man ikke engang motta honorarer

for et lite foredrag eller selge noen produkter man har strikket hjemme i sofaen på kvelden, uten at det skal rapporteres som inntekt. Løvemammaene og de som mottar disse pengene, har ikke misforstått denne ordningen – de melder om et problem. Dette virker dårlig i praksis. Derfor foreslår SV en inntektsgrense tilsvarende som for uføretrygd, slik at disse foreldrene kan få bidra litt om de kan, og samtidig få noe mer romslig økonomi.

I tillegg melder de som står i dette, om en annen veldig sår sak. Reglene tegner en kunstig skillelinje i rettighetene mellom dem som mister et barn etter hele tre år på fulle pleiepenger på den ene siden, og andre grupper på den andre. Det oppleves veldig sårt. Derfor foreslår SV tre måneder for alle, da vi mener det er et anstendig grep å ta.

Aleksander Stokkebø (H) [15:16:46]: I Norge skal vi ha et sterkt sosialt sikkerhetsnett. Når det stormer i livet til den enkelte, skal fellesskapet stille opp.

Ordningen med pleiepenger er derfor veldig viktig, og den ble betydelig forbedret i vår regjeringstid. Regelverket ble forenklet. Ordningen ble mer fleksibel, slik at det ble lettere å kombinere den med arbeid, og mange flere familier fikk rett til pleiepenger. Flere fikk fellesskapet i ryggen. Oxford Research gjorde i 2022 en evaluering som viser at ordningen nå – samlet sett – fungerer godt.

Å oppleve å miste et eget barn utløser naturlig nok en bunnløs sorg, og mange mottakere av pleiepenger vil på dette tidspunktet ha vært en lengre tid utenfor arbeid og få det krevende med å komme tilbake i jobb. Foreldre må få tid til å områ seg, og ordningen ble derfor styrket på dette punktet sist vi var i regjering.

Samtidig er det viktig at vi også gjør alt det vi kan for å gi foreldre nettopp denne muligheten til å komme tilbake i arbeid – muligheten til å delta i de sosiale og faglige fellesskapene i samfunnet. Derfor stemmer vi ikke for å utvide pleiepengeperioden etter barnets bortgang ytterligere. Det gjør vi fordi vi er bekymret for at det vil skyve folk enda lenger vekk fra arbeidslivet, og fordi vi i Norge skal ha et sterkt sosialt sikkerhetsnett, stille opp for folk og gjøre vårt aller, aller ytterste for at flest mulig får komme tilbake til arbeidslivet og fellesskapet.

Statsråd Tonje Brenna [15:18:51]: Representantene Kaski og Øvstegård foreslår to endringer i reglene for pleiepenger.

Etter min vurdering bryter begge med formålet med og innretningen av ordningen. Formålet med pleiepenger er å kompensere for tapt arbeidsinntekt i forbindelse med pleie av syke barn som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Pleiepenger beregnes som sykepenger og gis med 100 pst. dekning opptil seks ganger grunnbeløpet.

Pleiepenger gir altså full dekning av tapt inntekt. Det er derfor ikke noen inntektsgrense eller fribeløp knyttet til pleiepenger. Det er heller ikke behov for å innføre dette, siden ytelsens formål er å erstatte den inntekten som faller bort ved fravær fra arbeidet. Hvis man jobber noe, og får lønn for det, har man ikke tapt den inntekten. Dette er for øvrig på samme måte som med sykepenger.

Dersom det skulle innføres en inntektsgrense i pleiepengeordningen tilsvarende som i uføretrygdordningen, burde pleiepengene også vært gitt med en lavere kompensasjonsgrad. Hvis ikke vil det kunne gi dobbeltkompensasjon, hvor man hadde fått både 100 pst. dekning av den bortfalte inntekten og i tillegg arbeidsinntekt for det man jobber, opp mot en grense. Dette er urimelig sammenlignet både med lønnstakere og med andre mottakere av trygd.

Å miste et barn må være det verste foreldre kan oppleve. Likevel er det slik at sorg er individuelt og arter seg forskjellig fra person til person. Ordningen med fortsatt pleiepenger en periode etter et barns dødsfall er imidlertid ikke knyttet til foreldrenes sorgreaksjon. Forlengelsen av stønaden skal gi foreldre som har stått utenfor arbeidslivet i en periode i forbindelse med omsorg for pleietrengende barn, noe tid til å områ seg med tanke på å komme tilbake til arbeid igjen.

Foreldre som mottar pleiepenger når barnet dør, kan få pleiepenger i inntil seks uker etter barnets dødsfall. Det er hovedregelen. I tillegg kan pleiepenger gis i inntil tre måneder etter dødsfall for dem som har mottatt fulle pleiepenger, altså 100 pst. ytelse, i minst tre år. Disse foreldrene har ikke deltatt i arbeidslivet på lang tid, og kan dermed også ha mistet kontakt med sin arbeidsgiver.

Personer som derimot har mottatt pleiepenger i kortere tid – og det kan i prinsippet være så kort som bare én dag – vil ha tettere kontakt med arbeidsliv og arbeidsgiver. Forskjellen i stønadslengde speiler dermed nærheten til arbeidslivet og behovet for områingsperiode, ikke den enkeltes grad av sorg.

Jeg mener at dagens regler for pleiepenger er hensiktsmessig innrettet, og at det ikke er grunn til å gjøre endringer.

Presidenten [15:21:31]: Det blir replikkordskifte.

Freddy André Øvstegård (SV) [15:21:48]: Etter at organisasjonen Løvemammaene erfarte at regjeringen ikke så nødvendigheten eller verdien av å gjøre disse endringene, skrev de et brev til komiteen for å bevisstgjøre, som de skriver, om hvor viktige disse forslagene er for de få det gjelder. De påpeker et viktig poeng, og det er at pleiepengemottakere ikke er syke selv, men de kan ikke opprettholde en vanlig jobb. Det er ingenting i

den situasjonen som skulle tilsi at de ikke kan – som folk i full jobb kan – ha sideoppdrag eller småjobber for å kunne bidra inn og få litt betaling tilbake, på tross av at de mottar en inntektssikring. Likevel legger regelverket store begrensninger for det når man mottar pleiepenger.

Er ikke statsråden enig i at det er et tankekors, som skiller dette fra bl.a. sykepenger, og en ekstra begrensning denne gruppen har i forhold til andre, og at det er bedre å la folk kunne ta på seg noen mindre oppdrag ved siden av pleiepengene, motta disse inntektene og beholde dem?

Statsråd Tonje Brenna [15:22:54]: La meg starte med å berømme Løvemammaene og alle andre som tar til orde for å beskrive hvordan sorg oppleves, hvor dramatisk det kan være å ha syke unger og å miste barna sine, men som også er utrolig flinke til med stor presisjon å peke på både svakheter og behov for endringer i regelverkene våre. Den typen engasjement har bidratt til å endre reglene i flere omganger, og er egentlig med på å forandre verden til det bedre hver eneste dag – fordi noen tør, orker og vil snakke høyt om det aller vanskeligste mennesker kan oppleve.

Jeg mener likevel at pleiepengeordningen er ment å erstatte bortfall av arbeidsinntekt. Det er hele innretningen. Det er hele ordningens hensikt. Derfor mener jeg at ordningen skal begrenses til å gjøre nettopp det: erstatte lønnsinntekt som faller bort som følge av at man har et stort ansvar for syke unger, eller i forbindelse med at man har barn som er så syke at de også går bort.

Jeg mener at denne ordningen fungerer godt til nettopp det. Selv om det er noen dilemmaer, mener jeg det ikke er behov for å endre den.

Freddy André Øvstegård (SV) [15:24:00]: Jeg setter pris på at statsråden i hvert fall anerkjenner dilemmaet, men for meg blir dette helt klart et ganske klassisk tilfelle hvor man noen ganger er nødt til å se forbi hva som er systemets formål og innretning, og heller se på de folkene det er ment å ivareta, hva de opplever, og om de mener at dette systemet virker godt. Dette er et konkret eksempel hvor dette oppleves svært begrensende for folks liv og muligheten til å opprettholde kontakt med samfunnet.

Det andre forslaget gjelder lengden på pleiepenger etter et barns død. Løvemammaene skriver at de ikke kjenner seg igjen i at behovet er mindre i en overgangsfase for dem som ikke har hatt 100 pst. pleiepenger, men som har mottatt det kanskje litt av og på, i forskjellig grad, over en periode. Det er tross alt en svært liten gruppe som står i en veldig vond situasjon. Når disse menneskene ikke opplever at 30 dager er nok og i stedet da må få en sykmelding, ville det ikke vært bedre å lytte til

den gruppen det gjelder, og ha en rausere ordning, som gjør at man unngår å måtte gå til fastlegen og få en sykmelding?

Statsråd Tonje Brenna [15:25:05]: De som har vært på pleiepenger istedenfor å motta vanlig arbeidsinntekt i mer enn tre år, har anledning til å få forlenget denne perioden, men det handler jo om hvor lenge det var siden de selv var i arbeid, fordi de er i den situasjonen de er i, og ikke om hvor lenge de har behov for å være borte fra arbeid, som er utgangspunktet hvis man må gå til legen for å få en sykmelding fordi man har mistet barnet sitt.

Jeg mener det er litt viktig at vi opprettholder forskjellen i de ordningene, rett og slett fordi de er ment å dekke to helt ulike behov. Grunnen til at man kan få forlenget pleiepengeperiode etter et barns dødsfall, hvis man har vært på pleiepenger i mer enn tre år, er nettopp at det er lenge siden man selv var i arbeid. Det kan også tenkes at man har mistet kontakten med arbeidsgiver. Kanskje finnes ikke arbeidsplassen lenger. Da er det riktig at vi gir folk en mulighet til å områ seg, men hvis behovet for ikke å gå på arbeid handler om den enkeltes behov for å komme seg etter sjokket og tapet av eget barn, er det sykmelding som er veien til å sikre inntekt i den perioden.

Presidenten [15:25:02]: Replikordskiftet er avsluttet.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:26:16]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Dagfinn Henrik Olsen, Bård Hoksrud, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å sikre krigsseilerne en verdig alderdom (Innst. 246 S (2023–2024), jf. Dokument 8:72 S (2023–2024))

Presidenten [15:26:39]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Anna Molberg (H) [15:27:13] (ordfører for saken): For en tid tilbake kunne NRK fortelle om en av de siste gjenlevende krigsseilerne, Oscar Anderson, som risiker-

te å ende opp med å bo i en campingvogn i Storbritannia. På grunn av sine økonomiske forhold risikerer Anderson å miste sin sykehjemsplass i England. På bakgrunn av denne historien behandler vi i dag saken om krigsseilerne som Fremskrittspartiet tok initiativ til.

Vi er en samlet komité som er enige om at Norge ikke kan være bekjent av at en av våre siste gjenlevende krigsseilere skal behandles på denne måten. Derfor vil jeg takke komiteen for at vi omsider ble enige om en ordning som skal sikre at gjenlevende krigsseilere ikke skal havne i denne typen situasjoner mer.

Komiteen ber nå regjeringen om å foreta tilpasninger i regelverket, slik at krigspensjonister som varig innlegges i syke- eller aldershjem i utlandet, ivaretas på lik linje med krigspensjonister i Norge. Det er helt åpenbart at dette haster, og vi ber regjeringen komme tilbake til Stortinget så raskt som overhodet mulig, slik at endringene kan tre i kraft senest 1. juli i år.

Ved utbruddet av annen verdenskrig var Norge verdens fjerde største skipsfartsnasjon, og 20 pst. av all tankflåte var norsk. I 1940 ble mesteparten av den norske flåten lagt inn under Nortraship, som ble verdens største rederi, med over 1 000 skip. I løpet av krigen fraktet norske skip 145 millioner tonn med livsviktig materiell for de allierte, samtidig som de reddet tusenvis av mennesker fra drukningsdød.

Under krigen gjorde 35 000 norske sjøfolk en enorm innsats på havet, samtidig som de levde med en konstant dødsrisiko hengende over seg. Krigsseilerne var også vitne til at over 700 norske skip gikk tapt, og de måtte se 4 000 kollegaer miste livet.

Innsatsen til den norske handelsflåten må aldri glemmes, og innsatsen til de norske sjøfolkene må regnes som vårt viktigste bidrag til de alliertes seier over nazistene. Dette er særlig viktig å understreke av oss i ettertiden, da mange krigsseilere dessverre opplevde å bli møtt med liten eller ingen aksept for innsatsen de hadde gjort. Hele det politiske miljøet i etterkrigstiden har ansvaret for den uverdige behandlingen krigsseilerne fikk etter krigen.

Den 3. august 2013 ba forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen krigsseilerne om unnskyldning for behandlingen de hadde fått etter krigen. Det var dessverre for sent for de fleste av krigsseilerne og deres nærstående, men det var likevel en nødvendig og forsonende handling.

Jeg er glad for at vi i dag tar ansvar for at de ytterst få gjenlevende krigsseilerne sikres en verdig alderdom. Det er kanskje ikke så mye i det store bildet, men det kan bety veldig mye for de få det gjelder.

Bjørnar Skjæran (A) [15:30:27]: Noe av det stolteste i vår nasjonale historie knytter seg til at vi har vært en

sjøfartsnasjon i flere tusen år. Norges eldste fiskevær, Træna ved Helgelandskysten – rett utenfor der jeg bor – ligger flere timers seiling fra land. De som bosatte seg der, mestret havet, for å si det forsiktig. Det samme gjorde vikingene, det samme gjorde Leiv Eiriksson – som oppdaget Amerika flere hundre år før Columbus – polfarerne våre og ikke minst krigsseilerne.

Krigsseilernes innsats for å bringe livsviktige forsyninger var Norges viktigste bidrag til den allierte seieren over nazistene under annen verdenskrig. De fortjener anerkjennelse for den heltemodige innsatsen de la inn, med fare for eget liv, i kamp for friheten.

Behandlingen krigsseilerne fikk etter krigen, er ikke noe vi som nasjon kan være stolte av. Krig er farlig for alle yrkesutøvere, men farene krigsseilerne måtte håndtere, står i en særstilling. Mange kom aldri hjem igjen, og mange av de som overlevde, hadde blitt bombet eller torpedert, noen av dem flere ganger. Det har jeg selv heldigvis aldri opplevd, men jeg har erfart hva det vil si å havne i iskaldt hav uten hjelp i sikte.

Saken om Oscar som ikke får dekket utgiftene for sykehjemsplass i England, har med rette vekket et sterkt engasjement blant mange, og jeg vil berømme statsråden for å ha vært så tydelig på at vi nå skal få på plass endringer som ivaretar krigsseilere bosatt i utlandet på lik linje med de som er bosatt i Norge. Det er også veldig gledelig at en samlet komité har funnet fram til enighet om et anmodningsvedtak for å sikre dette.

Jeg er stolt av å bo i et land som har bygd opp en sterk velferdsstat, tuftet på grunnverdier om frihet, likhet og solidaritet, en velferdsstat med universelle ordninger som sikrer folk lik rett til viktige tjenester. Det er dessverre ikke alle land som har klart å skape en sånn rettferdig velferdsstat, og det er uheldig at britiske myndigheter ikke har tatt ansvar for å sikre et bedre velferdstilbud for innbyggere bosatt i Storbritannia, slik vi har fått til her i Norge. Krigsseilernes innsats var ikke bare avgjørende for vårt land, men også for Storbritannia, som også har et ansvar for å behandle dem som risikerte livet for friheten, med den respekten de fortjener.

Det er likevel ikke akseptabelt for Stortinget at en norsk krigsseiler opplever ikke å ha råd til sykehjemsoppholdet han trenger. Derfor er det rett og rimelig at det nå tas grep i denne saken. Forslaget som foreligger, vil sikre en likebehandling av krigsseilerne, uansett hvilket land de er bosatt i.

Tor Inge Eidesen (Sp) [15:33:38]: Krigsseilernes innsats under annen verdenskrig var enormt viktig og vil aldri bli glemt. Historien om disse personene og deres innsats er godt gjengitt av foregående talere, og jeg vil gå rett over på forslaget.

Forslagsstillerne ber om at personer som mottar krigspensjon, sikres nødvendig bistand. Bakgrunnen er en person – vi er vel alle sammen blitt på fornavn med Oscar – som er bosatt i Storbritannia, og som i tråd med regelverket som gjelder der, blir pålagt store egenandeler for sitt opphold på sykehjem. Det er betryggende å konstatere at det norske velferdstilbudet ikke har tilsvarende høye egenandeler. Behandlingen av dette forslaget i komiteen har også avdekt en felles vilje til å finne en løsning, slik at krigspensjonister som varig innlegges på syke- eller aldershjem i utlandet, ivaretas på lik linje med krigspensjonister som er varig innlagt på syke- eller aldershjem i Norge.

Statsråden har allerede uttalt at hun vil legge fram et forslag om en endring i lovverket, slik at krigspensjonister kan be om å få refundert innbetalte egenandeler. I de tilfellene det gis refusjon, må krigspensjonen reduseres, men slik at pensjonisten fortsatt beholder en betydelig andel av pensjonen.

Senterpartiet støtter en slik løsning og ser fram til at regjeringen så snart som mulig legger fram en proposisjon med forslag om lovendring.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [15:35:30]: Jeg vil også takke komiteen for at man til syvende og sist samlet seg om et felles forslag som ivaretar Oscar og de siste gjenlevende krigsseilerne. Som det ble sagt fra talerstolen, seilte ca. 35 000 sivile nordmenn i handelsflåten og sto for viktige bidrag til de alliertes seier over den tyske krigsmakten. Det falt 2 000 soldater i hjemmetjeneste og utenriktjeneste i Norge under krigen, men det falt 3 638 norske sjøfolk i hjemme- og utenriksflåten. Det ble også referert til at man opprettet Nortraship da krigen brøt ut, som disponerte 1 000 skip. Halvparten av disse skipene forliste, med dertil mange norske omkomne.

Det ble også opprettet noe som heter Nortraships Sjømannsfond, av Stortinget i 1948, og det stammer fra det såkalte Nortraships hemmelige fond. Det oppsto ved at norske sjøfolk fikk utbetalt hyre etter de lavere britiske tariffene, mens differansen mellom norsk og britisk hyre ble innbetalt til fondet av britiske myndigheter. Pengene skulle komme norske sjøfolk og deres etterlatte til gode etter krigen, men det oppsto strid om disponering av midlene. Krigsseilerne opplevde behandlingen av midlene som et tyveri av deres opptjente lønn.

Norske myndigheters behandling av krigsseilerne etter krigen har vært sterkt kritisert opp gjennom årene. Først i 2013 fikk de som sagt sin offisielle beklagelse av den daværende forsvarsministeren, Anne-Grete Strøm-Erichsen, på vegne av den norske stat, for den behandlingen de har fått etter krigen. Først i 2021 ble krigssei-

lerne hedret og gitt anerkjennelse for sin innsats under annen verdenskrig.

Med det forslaget til vedtak som ligger til grunn, og som blir fattet i neste uke, gir vi Oscar og de siste gjenlevende krigsseilerne en verdig alderdom, uavhengig av hvor de bor i verden. Det skulle bare mangle. Vi trenger ikke å komme opp i situasjoner hvor det diskuteres om disse menneskene skal ende opp i en campingvogn, uansett hvor de måtte bo i verden. Jeg takker komiteen enda en gang for at vi samlet oss om dette.

Freddy André Øvstegård (SV) [15:38:08] (komiteens leder): Historisk urettferdighet, det at vi som land har sviktet folk som har ofret mye i tjeneste for oss, er det dette handler om. Forsvaret sier i dag at det krigsseilerne gjorde, var «Norges viktigste bidrag til de alliertes seier under andre verdenskrig» – intet mindre.

Sånn var det ikke da krigsseilerne kom hjem etter krigen. Det vet vi. Det er i stedet en historie om mennesker som har blitt glemt, som har blitt tråkket på, og som dermed har forlatt Norge. Mange av dem beskriver det selv som at de har blitt presset ut, de har blitt fordrevet. Det er et bakteppe for denne saken.

Det er ingen her som kan klandres for dårlig behandling av krigsseilerne i etterkrigstiden, men vi er ansvarlig for hva vi gjør i dag. Derfor gjør det inntrykk når vi hører om Oscar Anderson eller om andre krigsseilere som ikke har fått nok hjelp fra Norge til å klare seg, eller som frykter for det.

Jeg vil si takk til dem som har jobbet fram denne saken, ikke minst til Sjømannsforbundet, men også til representantene som la inn saken. I SV valgte vi å gi vår støtte til dette. Nå står heldigvis komiteen samlet om å be om en løsning vi vet at regjeringen skal levere raskt på, og som statsråden også har vært ute og varslet.

Heldigvis er det sånn at urett i historien kan møtes med rettferdighet i dag.

Mímir Kristjánsson (R) [15:40:07]: Da krigen kom til Norge 9. april 1940, var Oscar Anderson en av de mange titusener av norske sjøfolk som befant seg utaskjærs. Landet de skulle vendt hjem til, var plutselig okkupert, og de hadde ikke noe annet valg der de befant seg, enn å fortsette å seile for Norge gjennom alle de lange krigsårene.

Skipet Oscar Anderson var på, ble internert i Nord-Afrika av Vichy Frankrike, altså det franske marionettregimet tyskerne innsatte. Anderson og andre måtte rømme på motorbåter over til Gibraltar. De hadde bare bensin til de første timene og måtte prøve å seile som best de kunne over, for å komme seg fri. Deretter mønstret de på, først på handelsskip, deretter på marineskip.

Oscar Anderson deltok i krigen for Norge fra den brøt ut, da han var bare 18 år gammel, og fram til desem-

ber 1945. Først da, mange måneder etter at resten av Norge hadde feiret hjemkomsten til kongen og frigjøringsdagen, fikk krigsseileren Oscar Anderson vende hjem til det landet han hadde forlatt fem år tidligere.

Uretten mot Oscar Anderson og de andre krigsseilerne stoppet dessverre ikke der. Da de vendte hjem, oppdaget de at svært mange i Norge trodde de ikke hadde gjort annet enn å farte rundt i London og Brooklyn og gå på gledeshus hele krigen. De ble rett og slett uglesett, og deretter ble disse heltene utsatt for det som var en nedrig prosess fra statens side, knyttet til å få utbetalt hyretillegene i Nortraship.

Krigsseilerne kunne være både fysisk og psykisk skadet. Det er en spesiell form for nervekrig å seile i konvoi på den måten, når man vet at det er tyske ubåter og tyske fly som er ute etter en hele tiden. De kom hjem til Norge fysisk og psykisk skadet, ble ikke mottatt som helter, men tvert imot mistenkeliggjort og fratatt de hyretillegene de hadde krav på. Derfor valgte mange, som Oscar Anderson, å flytte fra Norge og bosette seg utenlands. Hjemkomsten var ikke sånn som den burde vært. Det er årsaken til at Oscar Anderson nå har behov for hjelp fra den norske staten, som han har kjempet for i så mange år, for å få dekket de helseutgiftene han har i Storbritannia.

Hvis det er én ting den norske staten er utrolig dårlig på, er det å be om unnskyldning. Først i 2013, 68 år etter at krigen var ferdig, når nesten hver eneste overlevende krigsseiler var gått i graven, klarte altså den norske staten å be krigsseilerne om unnskyldning. Det er skammelig, og det er en del av den uretten vi prøver å rette opp i her i dag – og jeg vil takke alle partier for det – når vi sier at den norske staten skal ta på seg ansvaret også for de veldig få gjenlevende krigsseilerne som bor i utlandet.

Statsråd Tonje Brenna [15:43:21]: Krigsseilerne gjorde en uvurderlig innsats under annen verdenskrig og bidro til at Norge igjen ble fritt 8. mai 1945. Handelsflåtens innsats var Norges viktigste bidrag til den allierte seieren. Samtidig var verken skipene eller sjøfolkene forberedt på krig, noe som gjør at sjøfolkenes innsats stiger enda mer i aktelse. Den innsatsen krigsseilerne la for dagen under svært krevende og farlige forhold, vil aldri bli glemt.

Mottakelsen krigsseilerne fikk da de vendte hjem, var uverdlig. Det tok altfor lang tid før samfunnet forsto betydningen av krigsseilerens innsats og hvilke belastninger de og deres familier måtte tåle. Mange krigsseilere fikk store helseutfordringer på grunn av sterke psykiske påkjenninger og ble ikke ivaretatt på en god nok måte i årene etter krigen.

Endringene i krigspensjonsordningen i 1951 og 1968 var viktige for krigsseilerne som var blitt uføre etter

krigens slutt. Det var allikevel først i 2013 de fikk en beklagelse de burde ha fått tiår tidligere.

Jeg er glad for at komiteen nå er omforent og tydelig på hvilke grep som bør gjøres overfor krigspensjonister bosatt i utlandet. Grepene komiteen peker på, vil gi klarere likebehandling av krigspensjonister bosatt i og utenfor Norge. Vi kan nå få på plass en ordning der krigspensjonister, herunder krigsseilere, kan få refundert utgifter til egenandeler til varig opphold på syke- eller aldershjem i utlandet som bostedslandet ikke dekker. Krigspensjonen vil da samtidig reduseres noe, slik som for krigspensjonister som legges inn på syke- eller aldershjem i Norge.

Regjeringen vil raskt følge opp arbeids- og sosialkomiteens klare tilrådning til vedtak i Stortinget, slik at lovendringene kan behandles av Stortinget nå i vår, og at lovendringene kan tre i kraft 1. juli 2024, slik komiteen ber om.

Til slutt vil jeg takke Norsk Sjømannsforbund for engasjementet for krigsseilerne, og takke Oscar Anderson selv og hans familie både for å ha beskrevet hvordan det var å være på sjøen i de forferdelige krigsårene, og for å være ærlig om hvordan tiden i ettertid har vært, og hvilke behov krigsseilerne har hatt i dag.

Presidenten [15:45:45]: Det blir replikkordskifte.

Anna Molberg (H) [15:46:00]: Det er ikke så ofte en komité med partier fra Rødt til Fremskrittspartiet står samlet bak hvert eneste ord i en innstilling som avgis i Stortinget. Dette er først og fremst veldig gledelig, og det viser også at vi evner å stå sammen i viktige prinsipielle saker. Likevel så det ikke helt sånn ut i begynnelsen av behandlingen av denne saken. I statsrådens svarbrev til komiteen og til NRK svarte statsråden at hun ikke hadde planer om å endre den ordningen vi har for krigspensjon til krigsseilerne. Etter dette samlet likevel opposisjonen på Stortinget flertall for Fremskrittspartiets forslag. Nå skal ikke vi dvele ved dette noe særlig mer, det viktigste nå er at regjeringspartiene har snudd i saken, men jeg tillater meg å spørre, av hensyn til protokollføringen: Hva var det som endret seg i regjeringens vurdering i denne saken?

Statsråd Tonje Brenna [15:46:53]: Jeg er også glad for at en samlet komité enes om dette. Likevel vil jeg si at det i forslaget lyder «verdig», og hva som ligger i det begrepet, er jo ikke helt åpenbart når man skal lage en ordning som skal passe for ulike mennesker som bor ulike steder i verden, som forholder seg til ulike typer trykkesystemer, og som har ulike typer rettigheter i kraft av å være innbyggere i ulike land. Derfor var det ikke helt opplagt hvilken løsning det var mulig å få til raskt nok, som ville være dekkende nok for dem dette

gjelder. Når vi så fant fram til denne løsningen – som jeg har tenkt å sende til Stortinget veldig raskt – er jeg veldig glad for det. Det gjorde jeg med den fart som var mulig å få til. Jeg håper og tror at dette vil være en viktig håndsrøking for dem som nå bor i utlandet og har behov for å få mulighet til å få dekket sine utgifter knyttet til det å bo i sykehjem.

Anna Molberg (H) [15:47:58]: Tusen takk til statsråden for svaret. Vi er nå enige om at det må gjøres endringer i lov om krigspensjonering for militærpersoner, for å oppnå en ordning der krigspensjonistene får refundert egenandelene sine når de varig legges inn på sykehjem eller aldershjem i utlandet. Da var det slik å forstå at dette er ment å være en harmonisering med reglene som gjelder for krigspensjonister i Norge.

Komiteen har i innstillingen understreket hvor viktig det er at dette kommer veldig raskt på plass, og statsråden var i sitt innlegg inne på at det arbeidet settes i gang omgående. Vi har i innstillingen skrevet at vi ønsker at lovendringene skal tre i kraft senest 1. juli 2024. Er det noen utsikter til at proposisjonen kan komme til Stortinget mer eller mindre omgående?

Statsråd Tonje Brenna [15:48:44]: Det er nødt til å bli slik at proposisjonen kommer til Stortinget mer eller mindre omgående for at Stortinget skal rekke å behandle dette sånn at det kan tre i kraft 1. juli. Derfor jobber vi med uforminskert styrke med å få dette oversendt Stortinget så raskt som mulig. Det er selvfølgelig opp til Stortinget når Stortinget velger å behandle saken, men det skal ikke stå på undertegnede når det gjelder å få saken raskt over til Stortinget.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [15:49:17]: Jeg skal ikke gå tilbake til det som egentlig er svart ut. Jeg synes statsråden svarte bra, og jeg har all respekt for at man trenger tid til ting.

Undertegnede ble i fjor sommer kontaktet av en tidligere kaptein som heter Wiktor Mølleskog, og som stadig vekk besøker Oscar på sykehjemmet i England. Bakgrunnen er denne saken. Jeg skal beklage overfor Wiktor og Oscar at jeg ikke reagerte umiddelbart på denne saken. Jeg trodde virkelig at vi var kommet lenger enn som så i Norge, at det var mulig å reagere kjapt for å få behandlet det, spesielt når man ser løsninger på hvor enkelt det kan gjøres. Kan det tenkes at statsråden også kan beklage overfor Oscar og familien at man ikke har reagert tidligere?

Statsråd Tonje Brenna [15:50:12]: Da denne saken ble aktualisert igjen for første gang, mens undertegnede hadde ansvar for disse ordningene, skapte det et stort engasjement både i media og i Stortinget. Det er jeg

glad for, for det betyr at våre folkevalgte følger med og er opptatte av å løfte fram de utfordringene mennesker vi treffer langs vår vei, og som står i ulike problemer, peker på og løfter fram til våre folkevalgte – sammen med Norsk Sjømannsforbund, som også her har gjort en stor innsats.

Jeg er glad for at vi kom fram til denne løsningen, og at den lar seg innføre raskt. Derfor er jeg opptatt av å få levert denne saken til Stortinget så raskt som mulig, sånn at vi får den til å virke til det beste for Oscar Anderson og andre som kan være i samme situasjon. Jeg håper at det er et bidrag til at de opplever at Norge fortsatt fullt ut anerkjenner den viktige innsatsen de gjorde under krigen.

Mímir Kristjánsson (R) [15:51:17]: Det hender rett som det er at vi oppdager enkeltskjebner – folk som faller gjennom et eller annet lite hull i trygde- og velferds-systemene våre. Det kan ofte være ganske absurde regler for de fleste av oss, når vi ser hvordan det slår ut, og det viser at det er veldig vanskelig å lage et så ekstremt finmasket nett av velferdsordninger at ikke noen noen-sinne havner i et uføre. Det jeg gjerne skulle bedt statsråden om rett og slett å reflektere litt rundt, er hva vi egentlig kan gjøre for å gjøre velferdsordningene våre mer fleksible og mindre rigide enn de er i dag. Jeg tror de fleste helt fra starten av i denne saken har innsett at dette ble et veldig uheldig utfall, likevel har ikke reglene egentlig klart å ta høyde for det.

Statsråd Tonje Brenna [15:52:10]: Jeg er enig i den innledende beskrivelsen til representanten om at det dukker opp eksempler på enkeltskjebner som faller mellom ulike stoler, eller hvor systemet rett og slett ikke virker for dem, slik det burde. Jeg tror likevel at det å tro at et system kan endres og dermed bli feilfritt, er en illusjon. Derfor er vi helt avhengig av noe veldig viktig i alle våre trygdeytelser og -ordninger, i alle våre møter mellom det offentlige hjelpeapparatet og enkeltmennesker, og det er menneskene som jobber der. De gjør en fantastisk jobb hver eneste dag, enten de jobber i Nav, i helsetjenestene eller andre steder der folk i en vanskelig situasjon veldig ofte henvender seg. Det er folk som vi trenger å investere i, som vi trenger å anerkjenne, som vi trenger å vise tillit, og hvor vi skal ha stor respekt for det faglige skjønn de utøver. Det er ikke menneskene det er noe galt med når de f.eks. faller mellom ulike ordninger. Det er at systemene våre ikke evner å fange menneskene opp. Derfor er vi avhengig av at disse viktige enkelthistoriene kommer fram, slik at vi kan justere oss dersom det er behov for det.

Mímir Kristjánsson (R) [15:53:17]: Takk for det svaret. Jeg er enig med statsråden i at det er en illusjon å

tro at man kan lage et system som skal klare å fange opp alt og alle. Jeg tror også, som statsråden, at den beste ressursen vi har for å sørge for at folk ikke faller mellom ulike stoler eller havner i uføre på forskjellige måter, er de mange ansatte som gjør en kjempejobb, ikke minst i Nav. Samtidig er det en erfaring for veldig mange som har med det norske trygdesystemet å gjøre, at systemet på en eller annen måte oppleves stivbeint, umenneskelig, lite fleksibelt.

For det første: Er statsråden enig i den beskrivelsen, som hun sikkert har hørt mange ganger forskjellige steder? For det andre: Er det en kulturendring det på en eller annen måte er mulig å gjennomføre, for å gjøre at vi får et mer humant og mindre stivbeint system?

Statsråd Tonje Brenna [15:54:12]: Jeg tror ingen av dem som jobber i våre velferdstjenester eller i førstelinjen, på noen som helst måte mener å være verken stivbeint eller umenneskelig, slik representanten beskriver det. Det jeg tror er et stort dilemma særlig for dem som treffer mennesker som ber om hjelp på en eller annen måte, er at det på mange vis er velferdsstatens ytre skanse. Det er en del mennesker som henvender seg og ber om hjelp, eller som ber om ulike ting, som vil få nei som svar, ikke fordi det oppleves som rettferdig for den enkelte, men fordi det er basert på de reglene, lovene og forskriftene vi har, at den enkelte har bestemte rettigheter. Det er ikke det samme som at alle som opplever seg urimelig behandlet, har blitt urimelig behandlet fordi det er riktig. Det skjer også feil i vårt store og gode velferdssystem, og derfor må vi hele tiden være på utkikk etter hvordan vi kan bedre ordningene våre, hvordan vi kan gjøre det mulig å klage og anke, og hvor man kan be om hjelp dersom man sliter med å finne fram i dette kompliserte systemet.

Presidenten [15:55:15]: Replikorkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Ole André Myhrvold (Sp) [15:55:34]: Storbritannias statsminister under krigen, Winston Churchill, sa at hadde det ikke vært for den norske handelsflåtens innsats, hadde ikke Storbritannia og de allierte hatt nok bensin og forsyninger til å vinne krigen.

Saken om krigsseiler Oscar Anderson, som NRK brakte ut til det norske folk i august i fjor, gjorde inntrykk på mange, også meg. Mange aktører, med Sjømannsforbundet i spissen, forsøkte å finne en løsning for å sikre de få gjenlevende norske krigsseilerne en verdig alderdom med nødvendig pleie og omsorg, uavhengig av hvor de i dag er bosatt.

Selv engasjerte jeg meg på grunn av krigsseilerens skjebne og ikke minst svært uverdlig behandling her i

landet etter krigen, og det har engasjert meg lenge. Jeg stilte derfor et skriftlig spørsmål til daværende ansvarlig statsråd i september i fjor. Av den grunn er jeg veldig glad for at komiteen nå tverrpolitisk ser ut til å lande dette på en god måte, og at et bredt flertall står bak.

Krigsseilernes innsats gjør at vi alle i dag kan leve i et fritt og demokratisk Europa. Det var faktisk sånn at én av ti norske krigsseilere under annen verdenskrig aldri kom hjem. De mistet livet på havet. Som det er sagt før her i dag, slet mange av dem både fysisk og ikke minst psykisk som følge av det de hadde opplevd ved å stå i handelsflåten under krigen. De var den eneste sivile gruppen som av staten ble pålagt å stå i tjeneste gjennom fem år. Det gikk så langt at den norske stat, som det også er sagt før i dag, måtte beklage i 2013 på grunn av den behandlingen krigsseilerne fikk. På den bakgrunn skulle det følgelig, etter min mening, bare mangle om ikke vi i Norge i dag gjør det vi kan for å hjelpe de få gjenlevende krigsseilerne som trenger det, i livets siste fase.

Jeg vil også som representant for Senterpartiet si at vi har en lang historie med å lytte til krigsseilerne og deres skjebne. Særlig var tidligere statsminister Per Borten forbilledlig. Han var den første norske statsministeren som etter krigen tok opp denne gruppens situasjon, lyttet til dem, tok dem på alvor og sørget for at de fikk reell rett til krigspensjon, og sørget for at man satte ned et utvalg som førte til etterbetalingen i 1972. Det rettet ikke opp all uretten, men det rettet opp noe. Det var også Senterpartiets sosialminister Magnhild Meltveit Kleppa som kraftig forbedret pensjonen til krigsseilerne tilbake i 1999.

Som nordmenn er det hva vi gjør når mennesker som Anderson trenger oss mest, som til slutt definerer oss som nasjon. Én ting er hva som er rettferdig, noe annet og enda viktigere er hva som er anstendig. Norge bør etter min mening – og heldigvis flertallets mening – være et land som sørger for å ivareta sine krigsseilere, uansett bosted og statsborgerskap, også når de i praksis faller mellom alle stoler. Da er det viktig at vi likevel evner å finne løsninger. Det eneste anstendige er å sørge for en løsning.

Stein Erik Lauvås hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Hoksrud (FrP) [15:59:04]: Jeg har også lyst til å starte med å takke Sjømannsforbundet, som har gjort en fantastisk innsats her for å belyse saken sammen med Oscar Anderson.

Jeg hadde egentlig håpet at jeg ikke behøvde å ta ordet, for jeg er veldig glad for at man nå klarer å få på plass et godt vedtak i Stortinget, men jeg synes det er greit å være redelig og ærlig når det gjelder historiebeskrivel-

sen. Jeg er overbevist – med bakgrunn i foregående taler, Myhrvold, som stilte et spørsmål til statsråden i fjor – om at denne saken for Oscar Anderson og de andre krigsseilerne aldri hadde løst seg hvis det ikke var for at opposisjonen sørget for å framskaffe et flertall i denne saken.

Rett før opposisjonen sørget for å sikre flertall, var statsråden ute og sa at dette var uaktuelt. Andre regjeringsrepresentanter var ute og sa det samme. Vi opplevde plutselig også at det var støttespillere for å få på plass en løsning som ble mye mer forsiktig. Heldigvis tok et flertall av partiene i denne sal ansvaret og sørget for at man nå – etter alle de flotte talene som har kommet også fra regjeringspartienes representanter i dag når det gjelder krigsseilerne, og den uvurderlige innsatsen de faktisk gjorde for Norge under krigen – skal rydde opp i det.

Jeg synes faktisk at man hadde stått seg på heller å være litt mer real og raus og si hvordan dette kom på plass, men det er egentlig litt underordnet nå. Det som er det overordnede, er at Oscar Anderson får på plass en løsning. Jeg hører 1. juli. I likhet med alle de andre krigsseilerne, begynner han å bli veldig gammel, og det betyr at tiden er noe som taler mot dem. Jeg burde kanskje ikke tatt ordet, for da kunne statsråden hatt tre minutter til på å jobbe med denne proposisjonen, sånn at den raskest mulig kommer til Stortinget, og at man kanskje kunne fått fattet vedtak før 1. juli også, for det kan faktisk være for seint for noen av dem som vil komme inn under denne ordningen.

Det er for enkelt å si at ja, engasjementet har vært der, dette har vi villet. Muligheten har jo vært der, men man tok den ikke! Det var ingen som tok den før dette representantforslaget kom. Man må gjerne være uenig i noen formuleringer i forslaget, men det var jo fordi ingen tok ansvar for å hjelpe Oscar Anderson at dette forslaget kom til Stortinget. Regjeringen har egentlig kommet etter og til slutt kommet med et forslag hele komiteen står bak, og som nå endelig rydder opp i dette på en god måte.

Mimir Kristjánsson (R) [16:02:15]: Jeg har lyst å gjøre noe jeg tror skjer veldig sjeldent på denne talerstolen, om det har skjedd i det hele tatt de siste 70 årene. Det er å skryte av et parti som ikke lenger sitter på Stortinget, nemlig Norges Kommunistiske Parti. Det er mye å si om det partiet og deres syn på både Sovjetunionen, Stalin og en rekke andre spørsmål, men når det gjelder kampen for krigsseilerne, hører det med til historien at det ikke er riktig, som det ble sagt her fra en tidligere taler, at alle partier var enige eller sto sammen om den skammelige behandlingen krigsseilerne fikk etter krigen.

Allerede fra 1945 var det ett parti, NKP – og også krefter i mange partier – som jobbet for at krigsseilerne skulle få rettferdighet, og det hører med til denne historien. Det skyldes jo også at mange av de norske kommunistene i 1945 hadde en relativt lik erfaring som krigsseilerne. De hadde vært motstandsfolk, og de ble ikke anerkjent i tilstrekkelig grad av Norges storsamfunn etter krigen. Tvert imot ble mange av dem forfulgt og utsatt for overvåking, yrkesforbud osv.

Jeg har lyst å fortelle en historie om Leif Vetlesen, som var primus motor for arbeidet med å få ut hyretilleggene fra Nortraships hemmelige fond – verdens minst hemmelige hemmelige fond. Leif Vetlesen kom hjem i 1945, og han forteller at den første gangen han var i et familieselskap, kom fetteren hans bort til ham og sa: Hei, Leif. Hyggelig å møte deg. Du var heldig som slapp unna hele krigen.

Da hadde Leif Vetlesen seilt i atlantehavskonvoier i praktisk talt fem år.

I det kalde krigsklimaet som vokste fram ganske raskt etter krigen, ble Leif Vetlesen, som var med i NKP, og de andres innsats for krigsseilerne raskt mistenkeliggjort. Det ble sett på som en kommunistisk skinnmanøver. Hva vet jeg – det er godt mulig at det for noen krefter

i NKP var det også, men resultatet var at man lot det gå partipolitikk i dette med én gang. For de partiene som satt med styringen, ble det et spørsmål om ikke å innrømme feil eller nederlag. NKP gikk jo til hundene ganske raskt etter krigen, og Leif Vetlesen og mange andre ble selvfølgelig ekskludert. Det drev NKP med i mange år – å ekskludere hverandre fram og tilbake.

Realiteten er altså at den skammelige behandlingen krigsseilerne har fått fra skiftende regjeringer og fra stortingsflertallet i mange tiår, har et speilbilde i det sterke folkelige engasjementet som alltid har vært for krigsseilerne i Norge ute blant vanlige folk, og som vokste fram ganske tidlig etter krigen. Derfor er jeg veldig glad for at det engasjementet nå ikke lenger er representert bare av ett parti ytterst på en fløy, men faktisk i dag er representert av samtlige partier her inne i salen, når vi går sammen om å gi rettferdighet til Oscar Anderson og de siste gjenlevende krigsseilerne i utlandet.

Presidenten [16:05:18]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.06.

